

nederlandsdagblad

JAARGANG 75 NR. 20.078 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 088 1 999 999 **CHRISTELIJK BETROKKEN**

NL

GERARD BEVERDAM nd.nl/politiek

Kamer kiest nu wél voor enquête over 'Groningen'

► DEN HAAG

Er komt een parlementaire enquête naar de gaswinning in Groningen. De Tweede Kamer grijpt nu dus toch naar het zwaarste middel uit de parlementaire gereedheidskist, waarbij getuigen onder ede worden gehoord en verplicht zijn te verschijnen.

GroenLinks-Kamerlid Tom van der Lee diende in januari een motie in waarin hij samen met de PvdA vroeg om een parlementaire enquête. Regeerpartijen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie vroegen echter de motie 'aan te houden'. Van der Lee is daarop in gesprek gegaan met de vier partijen, en dat heeft geleid tot een nieuw voorstel, waarmee de Kamer dinsdagmiddag heeft ingestemd. Uit het nieuwe voorstel wordt duidelijk dat de Tweede Kamer eerst voorrang wil geven aan de hersteloperatie en schadeafhandeling. Voordat de parlementaire enquête van start gaat, moet de versterking van de meest risicovolle woningen 'structureel' op gang zijn gekomen, net als het proces van schadeafhandeling. Zo wil de Kamer voorkomen dat de parlementaire enquête leidt tot vertraging bij zowel het schadeherstel als het inperken van risico's op nieuwe aardbevingen én schade. Over het tempo bestaat veel ontevredenheid in Groningen. 'De energie van alle betrokkenen moet nu eerst gericht zijn op versterking en schadeafhandeling, niet op het samenstellen van dossiers vanwege de enquête', zegt ChristenUnie-Kamerlid Carla Dik. Zij verwacht wel dat de enquête in 2020 kan starten.

Toch vindt de Kamer het nodig dat publiekelijk verantwoording wordt afgelegd 'over keuzes die door personen, organisaties en instanties zijn gemaakt'. Zo moet de enquête ook helpen bij het 'recht doen aan gedupeerden en herstel van vertrouwen', staat in de Kamermotie.

eensgezind

GroenLinks-Kamerlid Van der Lee is blij dat de Tweede Kamer zich nu achter zijn voorstel schaaft. 'Terwijl heel Nederland profijt heeft gehad van de opbrengst van de gaswinning, zitten veel Groningers nog dagelijks met schade of in nog niet versterkte huizen en leven velen van hen in grote onzekerheid. Het is belangrijk dat een eensgezinde Tweede Kamer nu over de komst van een parlementaire enquête zekerheid biedt.'

Al vaker werd in de Tweede Kamer tot een parlementaire enquête opgeroepen. Ook vorig jaar februari gebeurde dat nog, maar toen voelden de huidige regeerpartijen er niets voor. Kort daarna – eind maart 2018 – besloot het kabinet vervolgens dat de gaswinning in Groningen wordt afgebouwd naar nul. Uiterlijk in 2030 moet het oppompen geheel zijn gestopt. De komende jaren wil het kabinet de winning al fors terugschroeven. Vanaf 2023 hoopt het kabinet minder dan 5 miljard kuub per jaar te kunnen winnen. Toen het kabinet in 2018 besloot om de gaswinning te stoppen, werd uit het Groningenveld nog maximaal 21,6 miljard kuub gas in een gemiddeld jaar (wat temperatuur betreft) gewonnen. <

Discipel in Dordrecht

Voorproefje van The Passion

pagina 5

advertentie

nd.nl/kidsquiz

Vandaag Achterop:

kidsquiz

nederlandsdagblad

Christus Victor
Het vergeten evangelie

pagina 6

advertentie

Open dag 16 maart

stichtingsprank.nl/opendag

Sprank

WILLEKE

nd.nl/cartoons

>>

REDACTIE ND nd.nl/sport BEELD ANP / OLAF KRAAK

Ajax naar kwartfinale

Voor het eerst sinds 2007 heeft een Nederlandse voetbalclub zich geplaatst voor de kwartfinales van de Champions League. Ajax won de uitwedstrijd tegen titelverdediger Real Madrid dinsdagavond met 1-4 door doelpunten van Hakim Ziyech, David Neres, Dusan Tadic en Lasse Schöne. <

leven

Prikangst
Van je naalden-fobie afkomen

pagina 8

Vasten is geen doel op zichzelf **COMMENTAAR PAGINA 3**

PRIJS € 2,25 ZATERDAG € 3,50

COLUMN

Twan Huys bij de afsluiting van zijn laatste *RTL Late Night*.

Geen moment spijt

Geen moment spijt. Hij zei het echt, Twan Huys: 'Het was heel heftig, maar ik heb geen moment spijt van dit avontuur.'

Twan Huys nam maandag afscheid van *RTL Late Night* met een heroïsche metafoor. 'Wie een hoge berg wil beklimmen, die weet nooit helemaal zeker of-ie de top gaat halen. Dat hebben we geprobeerd, maar we moesten onderweg de poging staken. En natuurlijk is dat ontzettend jammer. Het was voor mij zelfs stormachtig. Een wilde achtbaan, zoals ik die zelden heb meegemaakt.'

Het is mislukt: Twan Huys met een eigen talkshow bij RTL4. Daar liep hij niet voor weg. Hij leidde koelbloedig de laatste uitzending en sprak ter afsluiting waardige woorden. Dat is sterk. Hij hoeft zich voor het avontuur en de afloop daarvan niet te schamen. Maar dat hij er nog geen moment spijt van zou hebben gehad ... Het lijkt mij onmogelijk. Een moment duurt maar heel kort. Twan Huys had een gerenommeerde positie bij de publieke omroep, voor zover ik kan inschatten. Zijn overstap naar RTL4 resulteerde in een publieke afgang. Leedvermaak van omstanders ging over in medelijden. Een mislukking valt niet te ontkennen als het voor ieders oog gebeurt. Wat overblijft, is de vraag of je er met spijt op terugkijkt. Het antwoord speelt zich af in je hoofd, je kunt het voor anderen verborgen houden.

Spijt hebben van een keuze op je levensweg lijkt wel het allerlaatste om te willen toegeven tegenwoordig. Alles uit het leven halen, is je levensopdracht. En 'spijt hebben' van een

'Alsof gevoel pas opkomt als je er de zin van inziet.'

REINA WISKERKE nd.nl/columns BEELD RTL

keuze die slecht is uitgevallen, betekent kennelijk extra gezichtsverlies. Alsof 'geen spijt hebben' of zelfs 'geen moment spijt hebben' de laatste strohalm is om je aan vast te houden. Ik hoor het mensen geregeld zeggen als ze crises in hun leven bespreken: 'Maar ik heb nergens spijt van.' Soms volgt daarop: 'Want dat heeft geen zin.' Alsof gevoelens pas opkomen als je er de zin van inziet.

Wie wel spijt zegt te hebben is Yago R., de Nederlander die zich bij ISIS heeft aangesloten, nu gevangen zit bij de Koerden en terug wil naar Nederland. Hij weet dat het voor hem uitermate zinvol is om spijt te uiten. 'Hoe kan ik geen spijt hebben?', zegt hij in *de Volkskrant*. 'Ik heb jaren van mijn leven weggegooid. Mijn ouders, familie, ik heb iedereen pijn en verdriet gebracht.'

Alsof dat het ergste is wat ISIS heeft aangericht: dat Yago met zijn verloren jaren dus niet alles uit zijn leven heeft gehaald, en (daarmee) zijn eigen omgeving pijn heeft gedaan.

Wat mij intussen intrigeert aan verhalen van Nederlandse jongeren die zich tot de islam bekeren, is hun verlangen naar een geloof met een strenge leer en strakke leefregels.

Wat de christelijke kerk probeert niet meer uit te stralen, omwille van haar aantrekkingskracht, heeft deze jongeren geboeid in de islam. Daar zijn geen simpele conclusies uit te trekken. Het kan er wel op wijzen dat ideeën van christenen over de aantrekkelijkheid van hun godsdienst niet per definitie juist zijn. <

NL

GERARD BEVERDAM nd.nl/politiek

Slob onderzoekt verplichte 'krimptoets' voor scholen

► DEN HAAG

Als scholen te weinig inspelen op de daling van het aantal leerlingen, krijgen ze in de toekomst mogelijk een verplichte 'krimptoets' opgelegd. Daarmee wordt de schoolleiding alsnog gestimuleerd plannen te maken.

Minister Arie Slob (Basis- en Voortgezet Onderwijs) overweegt zo'n 'krimptoets' wettelijk te regelen, schrijft hij aan de Tweede Kamer. Het idee komt van een commissie onder leiding van oud-SGP-Kamerlid Elbert Dijkgraaf, die de gevolgen van leerlingendaling voor het voortgezet onderwijs onderzocht. Slob noemt het voorstel voor de verplichte krimptoets 'interessant'. 'Een dergelijke aanpak benadrukt dat de verantwoordelijkheid voor het omgaan met leerlingendaling bij het bevoegd gezag (schooldirecties en -besturen, red.) ligt.'

Het voortgezet onderwijs heeft – net als het basisonderwijs – te maken met een terugloop in het aantal leerlingen. Sinds 2015 nemen de leerlin-

genaantallen af. De minister verwacht dat er in 2030 gemiddeld 12 procent minder leerlingen op middelbare scholen zullen zitten dan in 2015. In sommige regio's is deze daling nog sterker. 'Als er niets gebeurt, dreigen op sommige plaatsen profielen (opleidingsrichtingen, red.), afdelingen of scholen te verdwijnen, en kunnen leerlingen te maken krijgen met onacceptabele reistijden. Dat is onaanvaardbaar', aldus Slob. Bovendien krijgen scholen door de leerlingendaling te maken met teruglopende inkomsten; hun bekostiging is immers sterk afhankelijk van het aantal leerlingen.

speciale bevoegdheid

Als scholen echt te weinig doen om de krimp het hoofd te bieden, wil de bewindsman mogelijk nog verder gaan dan de verplichte 'krimptoets'. Slob overweegt daarom zichzelf – als verantwoordelijk bewindsman – een speciale bevoegdheid te geven, om in te grijpen als een schoolbestuur of een raad van toezicht een oplossing in

de weg staat, 'waardoor uiteindelijk de kwaliteit of de bereikbaarheid van het onderwijs in het gedrang komt'. Dit idee verdient echter nog meer uitwerking, aldus Slob, omdat de krimp-problemen vaak niet om één school draaien, maar om een hele regio. De minister is verder van plan om scholen betere cijfers te geven, waarmee zij hun toekomstige leerlingenaantallen kunnen berekenen. Daarnaast onderzoekt hij of er een regeling moet komen om soms van 'knellende regels' te mogen afwijken. In een beperkt aantal situaties kan dat wellicht ook met extra geld, zodat leraren bijvoorbeeld gemakkelijker extra bevoegdheden kunnen halen.

Slob waarschuwt wel alvast dat hij niet zomaar de portemonnee zal trekken. 'We hebben gezien dat een aantal regio's er ook zonder extra middelen uitstekend in geslaagd is oplossingen te realiseren. Het moet niet zo zijn dat we besturen gaan belonen die niet tijdig hebben ingegrepen.' Slob wil zijn plannen voor het einde van het jaar hebben uitgewerkt. <

NL

AALDERT VAN SOEST nd.nl/politiek BEELD ANP / BART MAAT

Dijkgraaf: niet wachten tot andere scholen omvallen

...Oud-Kamerlid Elbert Dijkgraaf leidde een onderzoek naar krimp in het voortgezet onderwijs.

... 'Er moet voldoende aanbod zijn op een redelijke afstand.'

► DEN HAAG

Over tien jaar telt het voortgezet onderwijs in Nederland 100.000 leerlingen minder, een daling van 10 procent. De gevolgen verschillen sterk per regio, staat in het advies *De laatste school...*? 'Daarom pleiten wij niet voor algemene maatregelen, zoals een kleinscholentoeslag', zegt Elbert Dijkgraaf, voorzitter van de onderzoeksc commissie.

In welke regio's is de situatie het meest nijpend?

'De daling kan oplopen tot 30 procent in tien jaar tijd. Dat speelt met name in regio's als Zeeuws-Vlaanderen, de kop van Noord-Holland, Limburg, en in het noorden en oosten van het land. Maar ook in regio's waar het op het eerste gezicht meevalt, kunnen in een bepaald gebied problemen ontstaan, zoals in het Groene Hart in Zuid-Holland.'

Elbert Dijkgraaf.

Gaan scholen nog te veel de concurrentie met elkaar aan?

'Soms wel. Besturen kunnen wachten tot scholen om hen heen omvallen. En ze moeten ook in de eerste plaats naar hun eigen school kijken. Maar scholen hebben met elkaar ook een verantwoordelijkheid voor een divers aanbod in de regio.'

Moeten bepaalde denominaties verdwijnen uit regio's?

'Niet per definitie, als je met elkaar kijkt welke denominaties er zijn en hoe je die in stand kunt houden. Nu zie je vooral openbare scholen verdwijnen, zoals in Zeeuws-Vlaanderen. Niemand zit te wachten op verschromping, dus moet je kijken of je kunt samenwerken. Soms is fusie een optie, maar je kunt ook kijken naar bijvoorbeeld het delen van een gebouw.'

Wanneer is de afstand tot een middelbare school te groot?

'Wij noemen in het advies een fietstocht van 12 kilometer of een 45 minuten met het openbaar vervoer. Dat is een indicatie. Ouders kunnen bereid zijn hun kind verder te laten reizen voor een bepaalde school. Het gaat erom dat er voldoende aanbod is op een redelijke afstand.'

De overheid moet regioplannen steunen, schrijft u. Wat kost dat?

'Maximaal 100 miljoen euro per jaar. Daar staat tegenover dat het budget voor het voortgezet onderwijs de komende jaren met 800 miljoen omhoog gaat door de leerlingendaling.' <

nieuwsvandaag

HELE DAG

Naar Bremen

Koning Willem-Alexander en koningin Máxima bezoeken Bremen. Mét handelsdelegatie.

12.00

Zweedse royals

Ontvangst Koning Karel XVI Gustaaf en koningin Silvia bij Europees Parlement in Brussel.

NL

SJOERD MOUISSIE nd.nl/nederland BEELD AFP / LOUISA GOULIAMAKI

Rechter: terugkeer gezin naar Griekenland niet verantwoord

► DEN HAAG

De rechtbank in Roermond heeft het terugsturen van een asielzoekersgezin met jonge kinderen naar Griekenland verboden. Volgens de rechter zou het gezin waarschijnlijk op straat terecht komen en volledig op zichzelf aangewezen zijn. Dat maakt de terugkeer onverantwoord.

Het vonnis, dat eind vorige maand uitgesproken werd maar vandaag gepubliceerd wordt, komt op een opvallend moment. Het kabinet maakt de laatste maanden juist meer werk van het terugsturen van erkende asielzoekers naar Griekenland.

Sinds 2011 was dit verboden, nadat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens bepaald had dat de opvang in Griekenland te slecht was. In december 2016 maakte de Europese Commissie echter bekend dat er weer asielzoekers konden worden teruggestuurd. Door de invoering van de 'Turkijedeaal' zou er in Griekenland 'gestage vooruitgang' te zien zijn. In mei vorig jaar liet het kabinet weten de uitzettingen 'in beperkte mate' te hervatten, als de opvang in Griekenland 'voldoet aan Europese regelgeving'.

Van dat laatste is de rechter in Roermond niet overtuigd, aldus het vonnis over een gezin uit Jemen. De vader, moeder en het oudste kind kregen in mei 2018 een verblijfsvergunning in Griekenland. Daarna reisde het gezin echter door naar Nederland, om hier asiel aan te vragen. Dat deden ze in augustus vorig jaar. Die aanvraag werd afgewezen, omdat het gezin al bescherming heeft in Griekenland. Volgens de regels kunnen ze worden teruggestuurd. In Nederland kreeg het echtpaar echter een

Archieffoto uit oktober 2018 van demonstrerende asielzoekers in Athene.

kind, dat volgens het vonnis nu 'enkele weken' oud is. Dat maakt het gezin volgens de rechter 'bijzonder kwetsbaar'.

nauwelijks zorg

Want hoewel toegelaten asielzoekers op papier dezelfde rechten hebben als Griekse staatsburgers, komt daar weinig van terecht, stelt de rechter op basis van diverse rapporten. Officieel hebben asielzoekers recht op huisvesting en medische zorg, maar in de praktijk belanden ze vaak op straat. En omdat ze geen Grieks spreken, kunnen ze maar moeilijk een baan vinden en krijgen ze niet of nauwelijks medische zorg.

De uitzetting van het gezin is daardoor mogelijk in strijd met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, waarin staat dat een 'onmenselijke behandeling' verboden is. 'De

combinatie van het volledig op zichzelf zijn aangewezen voor het vinden van huisvesting en het moeilijk betaald werk kunnen vinden, betekent immers dat het risico dat eisers in Griekenland op straat zullen moeten leven, niet te verwaarlozen is', aldus de uitspraak.

Volgens de rechter heeft de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) onvoldoende aandacht besteed aan dit probleem. De dienst moet opnieuw beslissen over het lot van het gezin. Hulporganisatie VluchtelingenWerk Nederland noemt het vonnis 'een klein lichtpuntje' in het Nederlandse asielbeleid. 'De uitspraak van de rechtbank laat zien dat de IND niet kan volstaan met papieren garanties van de Griekse regering, en dat ook Nederland een verantwoordelijkheid heeft voor deze mensen. Wegkijken van de situatie daar is geen optie.' <

NL

GERARD BEVERDAM

Segers: haast nodig voor ouderenzorg

► DEN HAAG

Verbetering van de ouderenzorg kan geen uitstel lijden. Dat zei Christen-Unieleider Gert-Jan Segers dinsdagmiddag op een bijeenkomst in Den Haag. 'We nemen de tijd voor onderzoek naar de nood achter 'voltooid leven', maar we hebben geen tijd te verliezen als het gaat om waardig ouder worden.' Twee jaar geleden startte de ChristenUnie met Omroep MAX en ouderenbond KBO-PCOB met het manifest 'Waardig ouder worden'. Dinsdag werd een tussenbalans opgemaakt. Segers' opmerking dat het onderzoek naar 'voltooid leven' tijd mag kosten, staat haaks op de opstelling van D66, dat juist wil dat minister Hugo de Jonge (Volksgezondheid) vaart maakt. <

AALDERT VAN SOEST nd.nl/wetenschap

GEEN VERBAND TUSSEN VACCINATIE EN AUTISME

► KOPENHAGEN

Er is geen verband tussen de vaccinatie tegen bof, mazelen en rodehond (BMR) en het ontstaan van autisme. Een grootschalige studie van Deense wetenschappers verwijst deze veelgehoorde bewering naar het rijk der fabelen. De onderzoekers volgden een groep van ruim 650.000 kinderen die tussen 1999 en 2010 werden geboren in Denemarken. Zij werden gevolgd tot 2013. Het onderzoek werd dinsdag gepubliceerd in het tijdschrift *Annals of Internal Medicine*. Het was volgens de onderzoekers al duidelijk dat de BMR-prik geen extra kans op autisme geeft, maar deze studie voegt daar significant statistisch bewijs aan toe.

Het vermeende risico van autisme is een van de redenen dat sommige mensen hun kinderen niet laten inenten. Zo stelt de Nederlandse Vereniging voor Kritisch Prikken dat meerdere studies een verband aantonen tussen de BMR-vaccinatie en autisme. Vaak wordt verwezen naar een onderzoek van een Britse arts uit 1998. Dit onderzoek werd echter later ingetrokken, omdat de data waren vervalst.

15.00

Rembrandt-boek

Zeven kinderboekenschrijvers schreven verhalen bij kunstwerken van Rembrandt.

'De vele karikaturen over Jezus als offerlam zorgen voor verwarring.'

Reinier Sonneveld, pagina 6

ONNODIGE ONTHOUDINGEN

EEN VERRASSING IN DE VASTENTIJD, uit de katholieke hoek, is wellicht een even stellige als korte regel van frère Roger, stichter van het klooster van Taizé. Hij legt zijn monniken kort en goed op: 'Geen onnodige onthoudingen.' Mensen vasten vanaf Aswoensdag om tal van redenen. Ook seculiere. Want er schuilt in kerkelijke tradities en in het Woord van de Heer ook altijd veel psychologische en praktische wijsheid. Veertig dagen, zo zei organisatieadviseur Pepijn Pillen dinsdag in deze krant, is voor de menselijke psyche precies de goede termijn om nieuw gedrag aan te leren en in te laten slijten. Een eeuwenoude traditie is springlevend, nu onder de naam *Veertigdagenchallenge*.

VASTEN DOE JE NIET VOOR JE LOL, de vaster heeft een doel. En daar lopen de wegen uiteen. De seculiere vasteninitiatieven schieten als paddenstoelen uit de grond: 40dagenzondersuiker.nl; dagenzondervlees.be; ikpas.nl; heroik.nl/kun-jij-40-dagen-zonder-social-media of heroik.nl/veertigdagengeendrappel; footprintchallenge.nl en ga zo maar door. Ze beloven allemaal een instant beloning voor de vaster zelf: je zult je fitter voelen, de kilo's zullen eraf vliegen, je krijgt 'geherprogrammeerde hersenen', je zult beter slapen, je bloeddruk zal dalen en je zult o ja slimmer worden... Dit is het vasten dat de randen van je leven raakt, de parameters goed zet. Dat is zonder meer zinvol. Maar gelovig vasten heeft de kern op het oog. Tenminste, als je er al voorstander van bent het te doen. Protestanten zijn er traditioneel niet zo van.

EN: 'GEEN ONNODIGE ONTHOUDINGEN', zegt zelfs de stichter van Taizé. Wat bedoelt hij precies? Frère Roger schrijft: 'Omdat je alleen door de genade van de Heer Jezus Christus verzekerd bent van je heil, leg je jezelf geen ascese op als doel op zich.' Het is alsof je de Heidelbergse Catechismus hoort over de waarde van goede werken (zondag 24). Prestatievasten is zinloos. En precies de reden waarom de catechismus oproept tot goede werken (omdat ze je dichterbij het beeld van Christus brengen, zondag 32), is ook de reden die frère Roger geeft als je toch wilt vasten: 'Het streven naar zelfbeheersing beoogt niets anders dan een grotere beschikbaarheid.' Met andere woorden: met alles wat ik mijzelf ontzeg, heb ik méér uit te delen. Alles waarin ik met minder toe kan, schept meer ruimte voor de ander en versterkt het beeld van Christus in mij. Er is dus een goede reden om te vasten. Maar vasten is nooit een doel op zichzelf. En gelovig vasten, anders dan alle veertigdagenchallenges, heeft altijd een doel buiten jezelf: ruimte maken voor God en voor je naaste. Maar vast niet alsof je heil ervan afhangt, zegt de protestant met de katholiek: 'Geen onnodige onthoudingen.'

RIEN VAN DEN BERG

advertentie

Driestar hogeschool
Driestar educatief

open
avonden

19 MAART

pabo deeltijd, pedagogiek, masters en
AD Pedagogisch Educatief Professional

21 MAART

lerarenopleidingen voortgezet onderwijs

CBD-olie mogelijk uit schap drogist

...CBD-olie is de laatste jaren populair geworden: veel drogisterijen hebben er complete schappen voor ingericht.

...Die dreigen leeggehaald te worden, omdat CBD-olie volgens Brussel geen voedingssupplement is, maar een nieuw voedingsmiddel.

► DEN HAAG

Hennep of cannabis is een oud gewas dat al ver voor de jaartelling werd verbouwd. De stevige vezels in de plant werden onder meer gebruikt om er touw, textiel en papier van te maken. De zaden zijn geschikt als voegvoer en worden de laatste jaren ook als 'superfood' verkocht in de supermarkt. Daarnaast is hennep altijd gebruikt als medicijn en als hallucinerend middel. Van hennep kun je de drugs hash en wiet maken.

De hennep teelt werd vanwege de mogelijkheid drugs van de planten te maken in de eerste helft van de twintigste eeuw steeds meer aan banden gelegd. Begin jaren negentig ontstond in Europa weer ruimte voor de hennep teelt. Het telen van 'vezelhennep' werd legaal. In vezelhennep komt de hallucinerende stof THC (Tetrahydrocannabinol) vrijwel niet voor.

De stof CBD (Cannabidiol) komt in vezelhennep nog wel voor en die zou geneeskrachtig werken. Je kunt deze stof winnen uit de bloemen en bladeren van de planten. Je zou ervan in een rustige, geconcentreerde stemming komen. Daarnaast werkt de stof ontstekingsremmend, pijnstillend en zou ze slaapproblemen en gevoelens van stress, angst en somberheid verminderen. De geneeskrachtige werking van CBD is nog onvoldoende structureel onderzocht. Van CBD worden olie, pillen en zalf gemaakt. Deze producten zijn vrij verkrijgbaar bij drogisterijen.

'CBD is een prettig stofje om te gebruiken. Je wordt er niet high van en het is heel veilig', zegt hennep-expert Lisette Wijnkoop. Omdat het zo veilig is, heeft de Nederlandse overheid in 2015 toestemming gegeven producten met CBD als voedingssupplement te verkopen, vertelt ze. Wijnkoop is van oorsprong apotheker, werkt nu bij het Wetenschappelijk Informatiecentrum Cannabis en is bestuurslid van het Cannabinoïden Adviesbureau Nederland, een stichting die is opgericht door aanbieders van hennep-

Hennep werd al ver voor onze jaartelling verbouwd. Vanwege de mogelijkheid om van de planten drugs te maken, werd de teelt aan banden gelegd. Begin jaren negentig ontstond in Europa weer ruimte voor het telen van hennep.

producten. Daarnaast geeft zij lezingen over CBD en over medicinale cannabis voor geïnteresseerden zoals patiëntenverenigingen en artsen.

voedingsmiddel

De Commissiewerkgroep Nieuwe Voedingmiddelen van de Europese Gemeenschap heeft onlangs besloten dat CBD toch niet als voedingssupplement aangemerkt kan worden, maar dat het een nieuw voedingsmiddel is. Hennepzaad wordt al eeuwenlang tot voedingsmiddel verwerkt: zo kun je er keukenolie van maken. Maar het winnen van CBD uit de bloemen en bladeren van de vezelhennepplant is pas na 1997 begonnen en daarmee zou CBD een nieuw voedingsmiddel zijn.

Nieuwe voedingmiddelen moeten voordat ze op de markt worden toegelaten, uitgebreid worden getest op veiligheid. Ook moet onderzocht worden of de etiketten niet misleidend zijn.

In Nederland is CBD al op de markt.

De vraag is nu of al die CBD-producten uit de schappen moeten, terwijl producenten een aanvraag doen voor een nieuw voedingsmiddel. Deze procedure duurt maanden tot jaren. De belangenvereniging van aanbieders van CBD-producten waren dinsdag bij het ministerie van VWS om te overleggen over de uitvoering van regelgeving. Zij willen dat de producten tijdens de toelatingsprocedure gedoogd worden. Wijnkoop verwacht dat CBD-producten op de markt blijven. 'Ze zijn belangrijk voor de economie. Bovendien zullen de gebruikers ervan anders kunnen overstappen op illegale wietolie, die volop voorhanden is in Nederland', zegt zij.

Wietolie wordt gemaakt van wiet die verkrijgbaar is in de coffeeshops. Dit mag je doen voor eigen medicinaal gebruik, maar verkoop ervan is verboden. In wietolie zit naast de stof CBD ook de hallucinerende stof THC, wat deze olie minder veilig maakt. Marian Hutten en Serge de Bruijn van de stichting Patiënten Groep Me-

dicinaal Cannabis-Gebruikers (PG-MCG) hopen dat CBD-producten steekproefsgewijs in het lab gecontroleerd gaan worden, nu ze onder strengere Europese regels vallen. 'Wij hebben cannabisonderzoeker Arno Hazekamp weleens wat CBD-oliën laten testen', vertellen ze. 'Er zaten oliën bij waar helemaal geen CBD in zat, het was pure amandelolie. Er waren ook oliën met verontreinigingen erin, zoals pesticiden en zware metalen. Dit hebben we nooit gezien bij de olie van kruidenleverancier Jacob Hooy of van de huismerken van drogisterijen. Daarover hebben we ook nooit klachten van gebruikers gehad.'

Er moeten richtlijnen komen voor de productie van CBD-olie, vindt de stichting. 'Is het verwerkingsproces wel schoon? Om de CBD uit de plant te krijgen worden oplosmiddelen gebruikt. Als daar giftige stoffen in zitten, hechten die zich aan het product. Het is dus van groot belang dat de inhoudstoffen en het productieproces bekend zijn.' <

Onderzoek 'dwangarbeid' kloosterorde

► DEN HAAG

Minister Sander Dekker (Rechtsbescherming) laat onderzoeken of nonnen van de kloosterorde De Goede Herder duizenden jonge meisjes en vrouwen hebben gedwongen tot dwangarbeid.

Dat heeft de bewindsman dinsdag laten weten in een brief aan de Tweede Kamer. Uit onderzoek van NRC bleek vorig jaar dat tussen 1860 en 1978 zeker 15.000 meisjes en vrouwen zijn uitgebuit in de wasserijen en naaiateliers van de kloosterorde in Tilburg, Zoeterwoude, Almelo en Velp. De vrouwen moesten onbetaald zes dagen per week werken. Volgens hoogleraar victimologie Jan van Dijk (Universiteit Tilburg) hebben de nonnen zich schuldig gemaakt aan dwangarbeid en mensenhandel.

De praktijken in De Goede Herder zijn onderzocht door de Commissie De Winter. Deze commissie, die op verzoek van het kabinet onderzoek doet naar geweld in de jeugdzorg sinds de Tweede Wereldoorlog, komt eind mei met resultaten. De commissie heeft echter niet onderzocht of sprake is geweest van dwangarbeid, aldus de minister. Hij wil daarom een onafhankelijk deskundige laten analyseren of bij De Goede Herder juridisch sprake is van dwangarbeid.

In het nadere onderzoek zal specifiek worden ingezoomd op de rol van de overheid, aldus de bewindsman. Eerder stelde hoogleraar Van Dijk dat de overheid medeverantwoordelijk is voor de 'dwangarbeid' bij de kloosterorde. 'De overheid plaatste meisjes via Kinderbescherming of rechter. Wie ontsnapte werd teruggebracht door de politie.'

De conclusies van het nadere onderzoek wil Dekker nog dit jaar naar de Kamer sturen. <

Sander Dekker

Henriëtte Prast mogelijk snel terug in senaat

...De overstap van oud-D66-senator Henriëtte Prast naar de Partij voor de Dieren is bijzonder.

...Niet eerder stapten senatoren over naar een andere partij.

► DEN HAAG

D66-senator Henriëtte Prast vertrok vrijdag met enig rumoer uit de Eerste Kamer. De politica maakte sinds 2015 deel uit van de senaat. Uit onvrede over het, in haar ogen, te weinig diervriendelijk stemgedrag van D66, hield ze het voor gezien. Op 19 februari stemde ze, als enige van haar fractie, voor een motie van Nico

Koffeman, fractievoorzitter van de Partij voor de Dieren. Koffeman wilde per motie een einde maken aan de jacht op haas, konijn, wilde eend, fazant en houtduif. De PvdD wil de plezierjacht op wilde dieren tot nul terugbrengen. Voor Prast was de tegenstem van D66 onnodig en de druppel om haar partij te verlaten. Twee weken later heeft ze zich dermate verdiept in de standpunten van de PvdD dat ze voor die partij wel op de lijst wil staan. Op de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer neemt ze voorlopig de vierde plek in. Er bestaat dus een kans dat Henriëtte Prast op 27 mei opnieuw tot lid van

de Eerste Kamer wordt gekozen, maar dan wel voor een andere partij. In de peiligen staat de PvdD op drie tot vier zetels.

onafhankelijk

De overstap van senator Prast, die tevens hoogleraar persoonlijke financiering is in Tilburg, is bijzonder. De parlementaire geschiedenis biedt geen voorbeelden van senatoren die terugkeren voor een andere partij. Wel zijn er, net als in de Tweede Kamer, diverse senatoren die zich hebben afgesplitst van hun oude partij, of er zijn uitgezet en als 'onafhankelijke partij' zijn doorgedaan. Een

recent voorbeeld daarvan is Kees de Lange. Hij zat in de Eerste Kamer voor 50PLUS, later de OSF. Vlak voor de verkiezingen van 2015 kreeg hij ook ruzie met de OSF en was hij nog een maand lang 'onafhankelijk' lid van de Eerste Kamer. Een andere afsplitser was Bertus Maris. Hij kreeg in 1978 ruzie met zijn partijleider, boer Hendrik Koekoek. Maris bleef als eenpitter nog tot 1980 in de Eerste Kamer zitten. Ook zijn er diverse Tweede Kamerleden die, jaren later, hun opwachting maakten in de Eerste Kamer en dat voor een andere partij. Zo was Martin van Rooijen in een ver verle-

den (1977-1980) voor het CDA lid van de Tweede Kamer. Tientallen jaren later, in 2015, dook Van Rooijen weer op als senator voor 50PLUS. Ook de politieke loopbaan van Erik Jurgens kende een opvallende wending. Hij begon als lid van de Tweede Kamer voor de PPR, een progressieve afsplitsing van de grote Katholieke Volkspartij (KVP). De PPR ging in 1980 bij de fusie op in GroenLinks. Jurgens stapte in 1982 over naar de PvdA. Voor die partij zat hij tussen 1995 en 2007 in de Eerste Kamer. Met haar eventuele terugkeer in de Eerste Kamer schrijft Prast dus geschiedenis. <

NL

SANNE VAN GRAFHORST EN SJOERD MOUISSIE nd.nl/politiek

Harbers naar Kamer om asielzoeker Bahrein

► DEN HAAG

Staatssecretaris Mark Harbers (Asiel) moet zich in de Tweede Kamer verantwoorden voor het uitzetten van een vluchteling naar Bahrein. Bij terugkomst werd de man tot levenslang veroordeeld.

Veel partijen in de Tweede Kamer maken zich grote zorgen om de 27-jarige Ali Mohammed al-Showaikh. Volgens VluchtelingenWerk Nederland en Amnesty International heeft hij geen eerlijk proces gehad. ChristenUnie-Kamerlid Joël Voordewind vroeg dinsdag met succes een spoeddebat aan over de kwestie. Ook coalitiepartij D66 is kritisch; de PvdA heeft schriftelijke vragen ingediend.

Al-Showaikh vluchtte in 2017 naar Nederland uit angst voor vervolging vanwege de politieke activiteiten van zijn broer. Nederland wees zijn asielverzoek af. Eind 2018 werd hij teruggestuurd naar Bahrein, waar hij direct werd opgepakt. Vorige week donderdag kreeg hij een levenslange celstraf opgelegd. Ook moet hij een boete van 1170 euro betalen en is zijn nationaliteit ingetrokken. Volgens het Bahreinse nieuwsmiddeel Marat al-Bahrayn zou al-Showaikh veroordeeld zijn voor het opvangen van vluchtelingen die lid zouden zijn van een terreurgroep.

oneerlijk proces
Hulporganisaties VluchtelingenWerk Nederland en Amnesty International benadrukken dat er sprake is van een oneerlijk proces: Al-Showaikh zou geen vertrouwelijke toegang tot een advocaat hebben en onder druk hebben bekend. Ze schrijven in een verklaring dat er 'sterke aanwijzingen' zijn dat hij is mishandeld.

De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) had volgens de organisaties moeten weten dat al-Showaikh in Bahrein gevaar liep. 'Bahreinse autoriteiten staan erom bekend politieke opposanten en hun familieleden te beschuldigen van terrorisme, om hun zo het zwijgen op te leggen.' De organisaties roepen de Nederlandse overheid op om 'alles op alles' te zetten om al-Showaikh te bevrijden en onafhankelijk onderzoek te doen naar de werkwijze van de IND.

In januari antwoordde staatssecretaris Harbers op Kamervragen van Bram van Ojik (GroenLinks) dat de arrestatie 'geen aanleiding' was om het asielbeleid te wijzigen. Harbers erkende dat de situatie in Bahrein verslechterd is. Maar: 'Deze ontwikkelingen worden door de IND betrokken bij de beoordeling van een individueel asielverzoek.' Daaruit valt af te leiden dat de IND volgens de bewindsman correct heeft gehandeld in het geval van al-Showaikh.

Over de arrestatie zelf wilde Harbers 'in verband met de privacy' niets zeggen. Wel erkende hij dat het 'onder omstandigheden' kan gebeuren dat een teruggestuurde asielzoeker wordt gearresteerd. 'Daar kunnen verschillende oorzaken voor zijn, die niet altijd te maken zullen hebben met het afgewezen asielverzoek.' <

NL

EYMEKE VERHOEVEN nd.nl/nederland BEELD ANP / SANDER KONING EN EO

'The Passion is een spirituele reis'

In een Dordtse schaatshal werden dinsdag vooropnames gemaakt voor *The Passion 2019*. De acteurs die Jezus, Judas en Petrus spelen, zijn geen van allen gelovig.

► DORDRECHT

'Jullie weten dat jullie zo allemaal moeten meezingen, hè?', vraagt Edwin Jonkers (Jezus) met een grijns aan de talrijke journalisten die toestroomden voor een voorproefje van *The Passion 2019*.

Onder toezicht van regisseur David Grifhorst brachten Jonkers en Paul Sinha (Petrus) in de schaatshal het duet 'Wereld zonder jou' ten gehore, van Marco Borsato.

Het thema van het paasevenement, dat gedeeltelijk live wordt uitgevoerd, is dit jaar: Je bent niet alleen.

►► *The Passion*, donderdag 18 april, 20.30 uur, EO en KRO-NCRV, NPO 1 en NPO Radio 2.

Paul Sinha (Petrus) tijdens een persmoment bij vooropnames van *The Passion* in Dordrecht.

ACTEUR EDWIN JONKER (42) IS JEZUS

'Op jonge leeftijd was ik een echte atheïst. Ik dacht dat de maatschappij er beter van zou worden als we geloof zouden uitbannen: religie en oorlog ... Je kent de argumenten wel. Op papier ben ik nog steeds een atheïst, ik geloof niet in God als 'horlogemaker' of Schepper. Toch is er iets veranderd. De doctrine van kerkelijke instituten vind ik maar niks, maar ik zie nu hoe mooi en goed geloof op individueel niveau kan zijn. Toen bekend werd dat ik de rol van Jezus zou spelen, kreeg ik ongelooflijk veel berichten van mensen die me lieten weten hoe belangrijk Hij voor hen is. Ik vraag me weleens af waarin ik zingeving vind. Ik heb veel mazzel met mijn beroep. Voor deze rol mag ik me drie maanden lang verdiepen in

een Figuur die zovelen inspireert; dat is haast een spirituele reis op zich. Acteren is jezelf de vraag stellen: waarom doet mijn personage iets? Het is filosoferen over het hele leven, jezelf erin verliezen, een uitlaatklep. Misschien heb ik daardoor minder behoefte aan de kerk.'

ZANGER LUCAS HAMMING (25) IS JUDAS

"Nu kan je ook de rol van Jezus in *The Passion* wel spelen", grapt vrienden sinds ik vorig jaar voor het eerst aan een musical ging meedoen. "Het kapsel heb je al."

Het liep een beetje anders: ik werd gevraagd voor de rol van Judas. Ik zie mezelf niet als een verrader – hooguit op de middelbare school als iemand bij me afkeek – maar toch ligt dit personage me beter dan dat van Jezus. Ik mag hem iets stoerder en ruiger neerzetten. In mijn zang en spel hoop ik iets te laten zien van de intensiteit, jaloezie en competitiedrang van Judas.

Zo'n 60 tot 70 procent van *The Passion*-kijkers is niet gelovig; dat verraste me. Ik ben niet christelijk opgevoed, maar had wel een tijdje een christelijk vriendinnetje. Uit

interesse ging ik af en toe mee naar de kerk. Ze kwam uit een heel open gezin, ik kon er mijn vragen kwijt. Het christendom bevat mooie principes. Je naaste liefhebben bijvoorbeeld; niet verkeerd om dat als 17-jarige jongen mee te krijgen.'

POPARTIEST PAUL SINHA (23) IS PETRUS

'Ik wist niet precies wat *The Passion* inhield, behalve dat het iets met geloof was en een erg groot evenement. Toen ik me erin verdiepte, was ik al snel enthousiast. De makers zijn ook zo bevlogen. Om me voor te bereiden, keek ik allerlei YouTube-kinderfilmpjes over de Bijbel. Die zijn compact en goed te volgen. Ik had me geen betere rol kunnen wensen dan die van Petrus. Als hij iets doet, doet hij het voor de volle honderd procent. Daar herken ik me in.

In eerdere edities zie je hem vaak als iemand die gelijk zijn vinger opsteekt, de jaknikker, degene die het beste jongetje van de klas wil zijn. Ik wil hem iets spannender maken. Hij is óók degene die, met een zwaard, het oor van een soldaat afhakt ... Ik hoop dat

de kijkers na afloop denken: dat waren negentig waardevolle minuten, ik heb mijn tijd niet verspild. Als er mensen door tot geloof komen is dat prachtig, maar mijn doel is gewoon een zo mooi mogelijk verhaal vertellen en dat zo goed mogelijk doen.'

RON BOSZHARD (55) IS DISCIPEL

'Ik weet pas sinds drie weken dat ik een van de discipelen mag spelen. Mijn rooster moest er behoorlijk voor op de kop worden gegooid, maar dat is het me wel waard. *The Passion* wordt op zo'n mooie manier gemaakt. We kijken het thuis ook altijd. We zijn niet gelovig, maar vier Pasen wel door paaseitjes te verstopten voor ons 2-jarige dochtertje. Het feest heeft een mooie gedachte, net als Kerst. Toch heb ik ook wel gelachen tijdens de repetitie van het laatste avondmaal. Als iemand nu de uitspraak 'Dit is mijn lichaam' zou doen over een stuk brood, dan zou je denken: die moet snel begeleid gaan wonen. Het thema van deze *Passion* is: je bent niet alleen. Dat is natuurlijk nog maar de vraag. Ik denk dat je bij eenzaam-

heid connectie moet durven maken, zoals je bij honger moet eten – al begrijp ik ook dat dat wat te simpel kan klinken. Het mooiste aan *The Passion* is misschien wel dat het een avond lang één groot samen-zijn is.'

GERHARD WILTS nd.nl/geloof BEELD RUFUS DE VRIES

‘Overwinnaar, geen hitteschild tege

...We zijn een deel van het ‘goede nieuws’ uit de Bijbel vergeten.

...Die kritiek uit Reinier Sonneveld bij ‘verzoening door voldoening’.

► AMERSFOORT

De kijk op het verzoeningswerk van Jezus is een ‘vergeten evangelie’, zegt theologisch onderzoeker Reinier Sonneveld (40) uit Utrecht. Met zijn gelijknamige boek prikkelt hij gereformeerd en evangelisch Nederland zo, dat de Theologische Universiteit van Kampen vrijdag een studiedag rond dit thema houdt. Het loopt zo storm met de aanmeldingen, dat naar een grotere locatie wordt uitgeweken. Volgens Sonneveld was de kruisiging niets anders dan de kroning van God als Heer van de wereld. ‘Christus Victor!’, stelt hij. ‘Hij is overwinnaar door de troon die bezet was door het kwaad, weer over te nemen, en ons het leven in al zijn volheid terug te geven.’ Verdringt dat ‘goede nieuws’ niet het feit dat Golgota de offerplaats is waar Jezus betaalde voor de schuld van de mens? Gereformeerd baptistentheoloog Kees van Kralingen (66) uit Barendrecht, tevens redacteur van *Reformation Today*, neemt daarover de handschoen op.

Naast het boek ‘Het vergeten evangelie’ stort Reinier Sonneveld een grote hoeveelheid aan informatie uit op internet, met allerlei filmpjes en artikelen. Wat bezielt u om u hier zo druk over te maken?

Sonneveld: ‘Omdat ik hier erg enthousiast over ben. Dit gaat uiteindelijk over het beste nieuws dat ik me kan voorstellen. Jezus heeft in een ultieme confrontatie het kwaad verslagen en overwonnen. Dat betekent dat er hoop is voor deze wereld. Daar verlang ik enorm naar, want ik zie een wereld die vastloopt.’

Is dat zoveel anders dan wat andere theologen doen?

‘Theologie is eigenlijk een vak waarbij het vaak niet over nieuwe dingen gaat. Mijn grootste inspiratiebron was Ireneüs van Lyon, een theoloog uit de tweede eeuw. Ik vind het belangrijk om mij te verhouden tot de traditie en daar zo dicht mogelijk bij te blijven. Natuurlijk gebruik ik andere woorden; die kunnen mensen soms op een verkeerd been zetten.’

De titel is pretentius: wij als traditio-nale christenen zijn wat vergeten en Reinier Sonneveld gaat het stof voor ons eraf blazen.

‘Wij lijken inderdaad vergeten dat de kern van het evangelie is: Christus heeft de macht. Vraag een doorsnee Nederlandse christen wie Jezus is, dan krijg je een antwoord als “Christus heeft met zijn bloed voor mijn zonden betaald”. Tot mijn twintigste heb ik dat ook zo geformuleerd. Daarna ben ik tien jaar zoekende geweest.’

En wat leverde die zoektocht op?

‘Ik heb geregeld deur-aan-deurevan-gelisatie gedaan. Om de twee, drie deuren voerde ik een gesprek over het geloof, een half uur vertellen dat er hoop is, dat liefde het belangrijkste is en het leven met Jezus fantastisch. Maar bij de kruisiging haakte men af. Ik kon in die missionaire context niks met “verzoening door voldoening”. Het gebruik van het woord euangē-

lion (goed nieuws) was voor mij echt een ontdekking. Dat is in het bijbelboek Marcus het eerste citaat van Jezus: er is goed nieuws, want het koninkrijk van God is nabij gekomen, dus bekeer je. Zo vatte Jezus de kern van zijn boodschap samen. Op die ontdekking heb ik wekenlang zitten kauwen. Om een of andere duistere reden was ik die gewoon nog niet tegengekomen.’

noodzaak

Van Kralingen: ‘Ik herken me in Sonnevelds ontdekking, want ook ik ben opgegroeid met de boodschap van het persoonlijke heil door Jezus, dat Hij voor mijn zonden is gestorven. Dat het evangelie nog veel meer is, lijken we inderdaad vergeten. Dus goed dat hij dat weer voor het voetlicht brengt.

Toch blijft het concept van verzoening-door-voldoening geldig en van wezenlijk belang. Na zijn opstanding roept Jezus op tot de prediking van bekering en vergeving van zonden tot aan het einde van de wereld. In het evangelie gaat het om de redding en het persoonlijk heil van mensen

‘Het is superhelder dat wij verzoend moeten worden met God.’

en daardoor bouwt God zijn Koninkrijk en bereikt zijn doel met een nieuwe hemel en aarde en een nieuwe mensheid waarbij het kwaad wordt overwonnen. De noodzaak van verzoening en herstel van de relatie met God horen daarbij.’

Sonneveld benadrukt dat de kruisiging het moment is van de kroning van Christus als overwinnaar. Hoe kijkt u aan tegen dat model van “Christus Victor”?

Van Kralingen: ‘Sonneveld zet de overwinnaarsgedachte tegenover verzoening-door-voldoening, een visie die hij enigszins afwijst en ergens zelfs onbijbels noemt. Ik houd vast aan verzoening-door-voldoening. Ik zie het totale werk van Christus als één grote diamant. Dan moet je niet het element van verzoening-door-voldoening eraf snijden en dat tegenover “Christus Victor” plaatsen. Dan roep je op een keuze te maken tussen twee halve diamanten.’

Sonneveld: ‘Mijn boek is geen bespreking van twee modellen, waarbij ik uiteindelijk kies voor een van beide. In bijna alle hoofdstukken geef ik een positieve en enthousiaste uiteenzetting van Christus Overwinnaar. In een klein kader laat ik mij op drie, vier bladzijden kritisch uit over verzoening-door-voldoening. Ik besteed er weinig aandacht aan, want het gaat mij vooral om de herontdekking van Christus Victor.’

Waarom brengt u het toch ter sprake?

Sonneveld: ‘Ik vind het belangrijk om het achterste van m’n tong te laten zien en om een opening te zoeken voor gesprek. Want de vele karikaturen over Jezus als offerlam zorgen voor verwarring. Anselmus, een bril-

De theologen Kees van Kralingen en Reinier Sonneveld (r.) kruisen de degens over het ‘vergeten evangelie’.

jante monnik uit de elfde eeuw, is de “uitvinder” van de gedachte verzoening-door-voldoening. Dat is niet de kern van het evangelie, hoewel ik verder veel met hem deel.’

Wat voor karikaturen zijn er dan?

Sonneveld: ‘Varianten die elke zondag vele keren van de kansels worden verkondigd. Als Gods genade en vergeving gratis wordt aangeboden, waarom zeg je dan dat daarvoor betaald moet worden? En dan ook nog weer door de dood van een mens? Dan wordt het een transactie.’

Zet u zich af tegen enige vorm van verzoening?

Sonneveld: ‘Beslist niet. Het is superhelder dat wij verzoend moeten worden met God. Dat zie je Jezus doen na zijn opstanding: Hij verzoent zich met Petrus, met Tomas. Bij de genezing van de verlamde man biedt Hij Gods vergeving aan, interessant genoeg zonder betaling. God is liefde, hij heeft geen offer nodig om te kunnen vergeven; wij wel. Toch zien je in de populaire variant van verzoening-door-voldoening vaak de gedachte dat God zijn toorn ontlaadt op zijn Zoon. Jezus als hitteschild of bliksemafleider – daar heb ik moeite mee. Het is niet bijbels. Vader en Zoon zo tegenover elkaar te zetten. Moeten wij beschermd worden tegen een vader uit wiens han-

den wij gered moeten worden? Kan ik die vader wel vertrouwen? Wat is dat voor vader, die eerst je vijand is? Over die vraag krijg ik bijna elke dag wel twee of drie mailtjes. Als er één punt is waar verzoening-door-voldoening pijn doet, dan gaat het daarover.’

‘Gods toorn en Gods liefde horen bij elkaar, maar speel die niet uit tegen elkaar.’

Van Kralingen: ‘Ik deel de kritiek op karikaturen van verzoening-door-voldoening.’

Verzoening-door-voldoening is geen genade, stelt u. Genade krijg je immers, zonder dat er iets tegenover staat. Wat doet u er nog mee?

Sonneveld: ‘Ik blijf ernaar luisteren, omdat het een groot deel van de christelijke traditie omvat. Als zo veel van mijn medegelovigen (mogelijk 10 tot 15 procent) geloven in verzoening-door-voldoening en een net zo groot deel gelooft in het Christus Victormodel, dan moet ik daar wat mee.

Daar moet een bepaalde wijsheid in te vinden zijn. Met elkaar vormen wij de gemeenschap der heiligen en zien we iets van de grootheid van God.’ Van Kralingen: ‘Ik heb het gevoel dat we meer vergeten zijn dan alleen het Christus Victormodel. Zoals een gegeden theologische onderbouwing van verzoening-door-voldoening. De gedachte van verzoening-door-voldoening vindt haar oorsprong al in de eerste eeuwen van de christelijke kerk. Anselmus was absoluut niet de eerste; andere theologen hebben het soms net anders verwoord of in een groter kader geplaatst. In de tijd van de Reformatie was er ook kritiek op Anselmus.’

Hebt u selectief gewinkeld in de kerkgeschiedenis?

Sonneveld: ‘Nee hoor. Anselmus heeft diverse elementen waaronder Christus als offerlam – een visie die ik overigens volledig onderschrijf – bij elkaar gezet en door verzoening-door-voldoening in model gebracht. Die constructie zag ik nergens eerder. Tegelijk zie je dat Christus als overwinnaar van het kwaad een ondubbelzinnige en onbetwiste opvatting is in de vroege kerk. Elke kerkvader had de Christus Victorgedachte. Alleen, in de westerse traditie worden schuld en kwaad later heel persoonlijk gemaakt. In mijn boek maak ik daarop

n Gods toorn'

men. Het goede nieuws is dat Christus wel gehoorzaam was. Dat is zijn overwinning.'

Is God niet verschrikkelijk boos? Hij straft, vergeldt, neemt wraak en wil bloed zien.

Van Kralingen: 'Een eenzijdige boodschap van de toorn van God is de helft van de waarheid, en daarmee een hele leugen. Daar protesteer ik tegen. Gods toorn en Gods liefde horen bij elkaar, maar speel die niet uit tegen elkaar. Ze komen samen in het kruis van Christus. De Vader had ons lief en zond Zijn Zoon als verzoening voor onze zonden.'

verhouding

Sonneveld: 'Ik zeg het nog extremer. In Jesaja staat een ontroerende tekst over een jaar van genade en een dag van toorn. Als Jezus een bepaalde tekst uit Jesaja citeert, dan laat hij zelfs dat gedeelte over de toorn weg. Dat zegt wel een beetje waar de prioriteiten liggen. Er is een overvloed van genade. In het Oude Testament was dat de verhouding toorn en genade 1 op 365, in het Nieuwe Testament is dat 1 op een miljoen, bij wijze van spreken. Zo liggen de verhoudingen.'

Verdwijnt dan niet de ernst van bekering?

Sonneveld: 'Bij "Christus Victor" is net zo goed bekering nodig. Verzoening-door-voldoening heeft de neiging om geloof te zien als een overtuiging, terwijl Christus Victor veel meer gaat over loyaliteit, over de vraag aan wiens zijde jij je als gelovige schaart. Anders gezegd: wie is jouw Heer, wiens vlag draag jij? Dat is de kernvraag in het Christus Victor-model.'

Van Kralingen: 'Dat is op zich juist, maar mijn diepste motivatie daarvoor komt doordat ik weet dat ik door Christus met God verzoend ben. Tim Keller zegt over het evangelie dat wij door God aanvaard worden op basis van het werk van Christus, en daarom gaan wij gehoorzamen. Als je het omdraait, krijg je heidense religie om jezelf aanvaardbaar te maken bij God. Dan gaat het helemaal fout. Het evangelie raakt en verandert mensen.'

Hoe is de (niet-)gelovige Nederlander gediend met deze discussie?

Van Kralingen: 'Dat we nog dieper het evangelie gaan doordenken en merken dat het goede nieuws nog mooier is dan we al dachten. Ik hoop dat Sonneveld straks een tweede deel schrijft.'

Sonneveld: 'Laatst zag ik een evangelisatiefoldertje in het ziekenhuis liggen, over een strenge God met een baard, en een kloof met een kruis eroverheen. Dat is een onbegrijpelijk verhaal, tenzij je er dertig jaar mee bent opgevoed. Het werkt niet. Mensen zijn gediend met een groter evangelie.'

Als ik tegen een ongelovige zeg dat Jezus de overwinning van de liefde is, dan snapt iedereen dat zinnetje. Ik kan daarbij het verhaal vertellen over vergeving voor een overspelige vrouw of de beulen die Jezus bij het kruis vergeeft. Dan voelt iedereen aan dat dit is wat we allemaal willen: dat het kwaad verslagen wordt, leven met een God die helemaal liefde is. Dan vertel je een begrijpelijk verhaal, dat bovendien veel aantrekkelijker is.' <

ASWOENSDAG

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/geloof BEELD ND

Aswoensdag van boete en gastvrijheid in Panama

Christelijke feesten vier je niet alleen. Dus kijkt het *Nederlands Dagblad* over de grens. Hoe beleven christenen uit andere delen van de wereld de voor Nederlanders bekende en misschien wel onbekendere feestdagen?

Aswoensdag

Pedro Zevallos en Dina Zevallos-González dragen een replica van het beeld van Jesús Nazareno dat bij hen thuis in de hal de gasten ontvangt. Rechts: Federico Baley en Marielina Baley-Medina.

WIE: PEDRO ZEVALLOS EN DINA ZEVALLOS-GONZÁLEZ, FEDERICO BALEY EN MARIELINA BALEY-MEDINA
WAT: ASWOENSDAG
WAAR: ATALAYA (PANAMA)

'Biechten? Daar heb ik op Aswoensdag toch helemaal geen tijd voor?', lacht Dina Zevallos-González in haar huis tegenover de wit-paars geschilderde dorpskerk van Atalaya waar ze met haar man Pedro Zevallos woont. Toch staat er elke Aswoensdag in de dorpsstraat voor haar huis een kilometer lange rij voor de biechtstoelen.

Het dorp telt iets meer dan 5000 inwoners en ligt in de Panamese binnenlanden, op meer dan drie uur rijden van de hoofdstad. Maar elk jaar stromen rond Aswoensdag tienduizenden pelgrims uit het hele land naar Atalaya. Velen van hen te voet, uit het hele land, ook uit Panama-Stad, op 250 kilometer afstand. Veel pelgrims dragen paarse gewaden, de liturgische kleur van boete en vasten.

De inwoners van het dorp vangen de pelgrims op met water, drinken, koffie. Zij geven onderdak en stellen hun huizen, en vooral ook badkamers en toiletten, open. Zo bieden Pedro en Dina jaarlijks rond Aswoensdag gedurende vijf dagen onderdak aan meerdere tientallen pelgrims en hun gezinnen die één of twee nachten blijven. Zij slapen op matjes, in de woonkamer of in de tuin in de open lucht.

ochtendmis

Net als hun vrienden Federico en Marielina, die ook in het dorp wonen, gaat het echtpaar op Aswoensdag om zes uur in de ochtend naar de eerste ochtendmis om een askruisje te halen, volgens de Bijbelse traditie van as op het hoofd als teken van boete. De hele dag door wordt de éne mis na de andere gevierd, terwijl de tienduizenden pelgrims blijven toestromen om tijdens één van de missen een askruisje te halen. Het dorp kan de toeloop eigenlijk nauwelijks aan. Ondertussen zijn Pedro en Nadia druk met het ontvangen van de pelgrims in hun huis. 'Oorspronkelijk werd de pelgrimage op de eerste zondag van de veertigdagentijd gehouden', vertelt Pedro. Maar vanwege de steeds groter wordende toe-

loop van pelgrims begint het nu al op Aswoensdag, en op kleinere schaal zelfs al enkele dagen ervoor. In totaal rijgen zich 56 missen aan elkaar in de dorpsbasiliek.

Lachend vertellen ze dat sommige pelgrims misschien ook wel de carnavalszonden komen opbiechten om met een schone lei aan de veertigdagentijd te kunnen beginnen. Onder hen zijn zij die op het schiereiland Azuero carnaval hebben gevierd: daar is het feest het uitbundigst. Atalaya is voor hen de religieuze tussenstop op weg naar huis.

De gehele traditie van de pelgrimstocht gaat terug op het mysterieuze beeld van Jesús Nazareno. Op zondag wordt dit levensgrote Jezusbeeld, dat normaal gesproken in de kerk achter plexiglas staat, op een zwaar platform door twintig mannen uit het dorp, rondgedragen.

Een touw om de dragers moet voorkomen dat mensen het beeld willen aanraken. Aan het bidden tot Jezus de Nazarener worden gebedsverhoringen en wonderen toegeschreven. Ook Federico en Marielina weten zeker dat hun ontmoeting en huwelijk aan 'de heilige', zoals het Jezusbeeld hier genoemd wordt, te danken zijn.

Het beeld dateert van voor 1730, maar de oorsprong ervan is in nevelen gehuld. Een lokale legende vertelt dat hij aan de oever van de rivier opdook. Lang werd gedacht dat het door de Spanjaarden werd gebracht als dank voor een overwinning op de inheemse bevolking. De lokale gids in de kerk vertelt dat de laatste renovatie van het beeld heeft aangetoond dat het juist door inheemsen is vervaardigd, waarschijnlijk door inheemsen die zich niet tegen de Spaanse overheersing verzetten, maar met de overheersing ook het geloof in Jezus de Nazarener aannamen.

Nederlandse missionarissen, de Kruisvaarders van Sint-Jan, stichtten in de jaren 1960 in Atalaya een landbouwschool voor arme jongeren. Ook deze draagt de naam van Jesús Nazareno en werd jarenlang gefinancierd dankzij giften van de tienduizenden pelgrims en jarenlange financiële steun uit Nederland.

Terwijl de pelgrims voor boete en inkeer naar Atalaya komen, ook om te bidden om genezing of verzoening, is voor de inwoners van Atalaya deze dag een dag van delen en gastvrijheid.

een aanvulling, door vier soorten kwaad te onderscheiden: persoonlijk kwaad, met daarnaast sociaal kwaad (milieuvervuiling bijvoorbeeld), bovennatuurlijk kwaad (de duivel) en natuurlijk kwaad (dood en verderf). Als Jezus "het kwaad" overwint, gaat dat over meer dan alleen persoonlijke schuld.'

Waar blijft het besef van onze diepe verlorenheid? Wordt het niet makkelijk te zwijgen over eigen zonden? Sonneveld: 'De helft van mijn boek is gewijd aan het kwaad. Persoonlijke schuld hebben we allemaal, maar dat is niet de kern van de discussie. Verootmoediging en boete doen horen er gewoon bij.'

Van Kralingen: 'De vraag blijft, ondanks je grondige analyse, wat nu precies de diepste oorzaak is van het persoonlijke kwaad. Wat drijft een mens om ellendige dingen te doen? De zonde zit in het hart van mensen – dat toont Jezus radicaal aan in de Bergrede.'

Sonneveld: 'Ik stel niet zozeer de vraag waar het kwaad vandaan komt, maar hoe het functioneert. De mechaniek van het kwaad is hol; het is een kwestie van marketing. Kwaad moet zich verkopen om ons te kunnen verleiden. Persoonlijk kwaad komt voor een deel doordat we verleid worden en voor een deel door een wilsbesluit om niet te gehoorza-

TILLY DODDS nd.nl/buitenland

Canadezen stalen volgens China staatsgeheimen

► PEKING – VANCOUVER

Bijna drie maanden hebben twee in China gearresteerde Canadezen moeten wachten. Nu weten ze eindelijk waarvan ze beschuldigd worden: spionage en het stelen van geheime informatie. Ze zijn speelbal in een conflict rond het Chinese technologiebedrijf Huawei.

Na de arrestatie van Michael Kovrig en Michael Spavor, op 10 december vorig jaar, maakte Peking slechts bekend dat de beide Canadezen verdacht werden van het in gevaar brengen van de veiligheid van China. Pas maandagavond meldden Chinese staatsmedia dat Kovrig, die werkt voor de Brusselse denktank International Crisis Group, ervan wordt beschuldigd een spion te zijn. Hij zou Chinese staatsgeheimen en andere informatie hebben gestolen. Spavor, een zakenman met belangrijke contacten in Noord-Korea, zou zijn voornaamste contactpersoon zijn geweest en geheime informatie aan hem hebben doorgespeeld. De Canadese premier Justin Trudeau zegt 'zeer bezorgd' te zijn over 'het standpunt dat China heeft ingenomen' over zijn twee landgenoten. De bekendmaking van de beschuldigingen wordt gezien als een vergelding voor het Canadese besluit van afgelopen vrijdag om een procedure op te starten voor de uitlevering van Huawei-topvrouw Meng Wanzhou aan de Verenigde Staten. Daar wordt de top van Huawei beschuldigd van bankfraude, het stelen van bedrijfsgeheimen en het schenden van de Amerikaanse sancties tegen Iran.

drukmiddel

Meng werd op 1 december gearresteerd in Vancouver, op verzoek van de VS. Toen China ruim een week later Kovrig en Spavor oppakte, werd dat meteen beschouwd als vergelding en als een drukmiddel om uitlevering van Meng aan de VS te voorkomen. China zelf legde geen verband tussen de arrestaties van de beide Canadezen en die van Meng. Woensdag (vandaag) komt het hoogerechtshof van de Canadese provin-

cie British Columbia bijeen over de uitlevering van Meng, die alle beschuldigingen ontkent en inmiddels op borgtocht vrij is. Het hof zal een datum vaststellen voor een hoorzitting. Het kan een slepende procedure worden, onder meer doordat er diverse beroepsmogelijkheden zijn. Meng Wanzhou heeft op haar beurt een aanklacht ingediend tegen de Canadese regering, de douane en de federale politie. Bij haar arrestatie zouden haar burgerrechten zijn geschonden. Zo zou zij opzettelijk niet zijn geïnformeerd over de ware redenen voor haar aanhouding, over haar recht op juridische bijstand en over haar zwijgrecht.

blokkade

Ook Huawei treft voorbereidingen voor een rechtszaak, en wel tegen de Amerikaanse regering, meldt de *New York Times*. De krant beroept zich op twee personen die anoniem willen blijven. Volgens deze bronnen wil het Chinese bedrijf met de rechtszaak een einde maken aan een blokkade van Huawei-producten in de VS. Amerikaanse federale overheidsdiensten en grote telecomcommunicatieproviders mogen momenteel geen gebruik maken van Huawei-producten. Volgens de Amerikaanse overheid kan de Chinese regering Huawei-apparatuur gebruiken voor het bespioneren en verstoren van communicatienetwerken. Ook regeringen van andere landen zijn door de VS hiervoor gewaarschuwd. Huawei ontkent de beschuldiging. De *New York Times* wijst erop dat de Huawei-zaak enige overeenkomst vertoont met die van het cyberbeveiligingsbedrijf Kaspersky Lab, dat zijn hoofdkantoor in Moskou heeft. In september 2017 liet het Amerikaanse ministerie van Binnenlandse Veiligheid alle federale instanties de beveiligingsproducten van Kaspersky Lab uit overheidssystemen verwijderen. Dit uit vrees dat Rusland die producten zou kunnen misbruiken voor spionage. Rechtszaken die Kaspersky Lab aanspande tegen de Amerikaanse stap, verloor het bedrijf. <

GERHARD WILTS nd.nl/gelooft

Politie doet invallen bij twee baptistengemeenten in Taraz

► OSLO

De politie in Kazachstan heeft invallen gedaan bij twee baptistengemeenten in de stad Taraz. Die vonden plaats tijdens zondagse diensten in februari.

De kerken kregen boetes opgelegd wegens het houden van religieuze vieringen zonder toestemming van de staat. In Kazachstan mogen religieuze diensten alleen plaatsvinden als de staat deze heeft goedgekeurd. De desbetreffende baptistengemeenten vragen bewust die goedkeuring niet aan, als daad van burgerlijke ongehoorzaamheid.

De twee gemeenten in Taraz, een stad aan de zuidgrens met Kirgizië, behoren tot de Raad van Baptistenkerken, meldt nieuwsdienst Forum18. Bij de invallen waren antiterreureenheden aanwezig. De kerken verweerden zich met het argument dat de wet in Kazachstan het niet verbiedt om te bid-den. De politie legde echter drie boetes op, ter hoogte van een tot twee gemiddelde maandlonen. De gemeenten weigeren de boetes te betalen. De anti-extremisme- en antiterreurafdeling van de politie wilde volgens Forum18 niet uitleggen waarom de invallen waren gedaan.

verdedigde hij het optreden van de politie tegen illegale kerken. 'Onze wetten staan geen ongeregistreerde religieuze organisaties toe.' Hij was niet verbaasd dat de politie evangelisatiemateriaal had vernietigd, maar zei dat dit 'in de toekomst heroverwogen kan worden'.

meer dan vijftig

De Kazachse overheid nam in 2011 een wet aan die gelovigen verbood ongeregistreerd samen te komen en zette een streep door de erkenning van 579 christelijke organisaties. Registreren kan pas als een kerk meer dan vijftig leden telt. Er vindt censuur op godsdienstige lectuur plaats. En het is verboden voor gezinnen om diensten van niet-geregistreerde kerken te bezoeken of bijbelstudie aan huis te houden.

Van de ruim 18 miljoen inwoners van Kazachstan is 70 procent moslim. Bijna een kwart van de bevolking is christen, van Russisch-orthodox. Op de ranglijst van Open Doers landen met christenvervolg staat Kazachstan op de 34e plaats. Vorig jaar zijn 28 religieuze instellingen in het Centraal-Aziatische land bestraft, waaronder zeven baptistenkerken. <

advertentie

40 dagen denken

— 6 maart tot 19 april —

Désanne van Brederode - Hans den Hartog Jager - Bernhard Reitsma - Mirjam van der Vegt - Rinke Verkerk - Bart Jan Spruyt

Bezinning in de veertigdagentijd.

Laat je inspireren door deze zes denkers, lees hun inspiratiebronnen en denk mee.

- Thema: verzoening
- Dagelijks mail met inspiratietekst
- Doe mee aan de essaywedstrijd

Schrijf je in: nd.nl/40dagen

BLOGS EN BLADEN

SANNE VAN GRAFHORST nd.nl/buitenland

TOENAME AANTAL JODEN IN POLEN

Hoewel het antisemitisme in Europa toeneemt en de regering in Polen er alles aan doet om kritiek op het Poolse aandeel in de Holocaust de kop in te drukken, bloeit de Joodse gemeenschap in het land op, schrijft *Time*. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden er nergens meer Joden omgebracht dan in Polen. In 1939 woonden er 3,5 miljoen Joden in het land. Na de oorlog was er van die gemeenschap nog maar 10 procent in leven. Veel Joden emigreerden naar Israël of de Verenigde Staten. Omdat ze onder het nieuwe communistische regime nog steeds een doelwit vormden, voelden veel achterblijvers zich genoodzaakt hun Joodse identiteit te verstoppen. In de afgelopen jaren is het aantal Joden in het land echter weer toegenomen, van 10.000 in 2007 naar 30.000 in 2019. Jonathan Ornstein, directeur van het Joodse Gemeenschapscentrum in de stad Krakow, verwacht dat er bovendien veel inwoners zijn die zich niet bewust zijn van

hun Joodse wortels. Naast het organiseren van evenementen en workshops helpt het centrum inwoners om hun stamboom uit te zoeken. De bloei van de Joodse gemeenschap wordt door Ornstein als een genezend proces ervaren. 'We kunnen de zes miljoen slachtoffers niet terugbrengen', zegt hij. 'We kunnen wel iets anders doen: Joodse levens terugbrengen.'

DRONES TEGEN 'INDRINGERS' AMAZONE

Inheemse groepen in Ecuador speuren in het Amazone-regenwoud naar illegale goudwinning

en stroperij, beschrijft Manon Stravens in *Wordt Vervolgd*, het blad van Amnesty International. De freelance journalist ging in het noordoosten van Ecuador op pad met leden van de A'i Kofán-stam. Omdat de overheid het nalaat, vormden zij zelf een patrouille die 'indringers' opspoort die hun grondgebied illegaal betreden en de stam in zijn voortbestaan bedreigen. Essentieel daarbij is moderne technologie, schrijft Stravens. Op door verborgen camera's en drones gemaakte foto's en video's valt te zien 'hoe goudzoekers met gele graafmachines en waterpompen aan het werk zijn op stukken kaalgekapte Amazone'. 'De drone is een veilige manier om bewijsmateriaal te verzamelen', vertelt patrouillelid Nixon Narvaez. Met het bewijsmateriaal wist de inheemse stam in 2018 in hoger beroep een rechtszaak tegen de staat te winnen. De rechter verwees 52 afgegeven goudmijnvergunningen naar de prullenbak, omdat deze niet volgens de wettelijke procedures waren afgegeven.

ANP

Hillary Clinton stelt zich niet verkiesbaar

► WASHINGTON

Hillary Clinton zal geen nieuwe poging doen om president van de VS te worden. Ze zei dat tegen de Amerikaanse zender News 12 Westchester en maakte daarmee een einde aan speculaties dat ze wellicht toch nog een poging zou ondernemen. Clinton verloor in 2016 als kandidaat van de Democraten de verkiezingen van de huidige president Donald Trump. 'Ik doe niet mee, maar ik blijf werken en spreken en opkomen voor waar ik in geloof', zei ze. In januari kwamen geluiden uit kringen rond Clinton dat ze de deur naar verkiezingen niet helemaal dicht had gedaan. <

NIEUWSANALYSE

HERMAN VEEENHOF nd.nl/buitenland BEELD AFP / LOIC VENANCE

Macron wil Europrotectionisme

In zijn pleidooi voor bescherming van Europa domineren de statelijkheid en het protectionisme die de Franse president Macron juist afkeurt in het nationalistische denken en de economische politiek van grote mogendheden als China en de VS.

► PARIJS

Maandagavond publiceerden 28 kranten in evenzoveel landen van de Europese Unie een schrijven van de Franse president Emmanuel Macron. In Nederland kreeg *de Volkskrant* de tekst. Die houdt het midden tussen een essay en een open brief aan alle burgers in Europa. In zijn opstel ziet Macron twee gevaren: nationalisme en populisme als serieuze bedreigingen van Europese verworvenheden, en apathie en genoegen nemen met de status quo bij de liberale en progressieve partijen en de Europese organen zelf. Om dat te doorbreken lanceert hij een aantal voorstellen, uiteenlopend van denkrichtingen tot concrete plannen en organisaties, die gebaseerd zijn op 'drie ambities: vrijheid, bescherming en vooruitgang.'

Wat meteen opvalt: Macron sluit aan bij een eerder Europees plan de campagne dat hij in september 2017 openbaarde in een rede aan de Sorbonne-universiteit. Nieuw is deze stijl en ook de inhoud niet; de plannen zijn concreter en de toon is schriller.

tegenwind

Na twee jaar heeft Macron op Europees gebied nog niet veel bereikt en in het binnenland heeft hij te kampen met forse tegenwind: de 'gele hesjes' demonstreren sinds november; hoe diffuus en onaangenaam die beweging ook is, er zit een hardnekkige grondtoon in het protest dat al klinkt bij het horen van het woord 'Europa' alleen. Het terugdraaien van pensioenplannen en brandstofbelastingen kostte de Franse staat tien miljard euro en Macron gezichtsverlies.

Tegenwind is er ook in politiek opzicht. Op weg naar de verkiezingen voor het Europees Parlement, die ook in Frankrijk eind mei zullen

In Frankrijk heeft Macron te kampen met forse tegenwind: de 'gele hesjes' demonstreren sinds november.

worden gehouden, staat Macrons sociaal-liberale partij La République en Marche (LREM) en de partij Rassemblement (voorheen Front) National van Marine Le Pen beide op 22 procent; vrijwel gelijk aan de stand van zaken in mei 2017.

schril

De schrille toon zet Macron meteen aan het begin van zijn opstel al. 'Nooit eerder sinds de Tweede Wereldoorlog is Europa zo noodzakelijk geweest. En toch was Europa nog nooit zo in gevaar. De brexit is hiervan het symbool.' Brexit geeft aan dat Europa niet goed reageerde op de zorgen van de burgers, maar is ook een valstrik, stelt Macron:

'Het nationalistische isolationisme heeft niets te bieden; het is een afwijzing zonder alternatief', door politici die onvervulbare beloften doen en profiteren van de woede 'om wat dan ook'.

Naast nationalisme is ook apathie een valstrik. Volgens Macron lijkt het Europa van nu op de situatie in 1914. Hij gebruikt *Slaapwandelaars* (2012) van Chris Clark over het begin van de Eerste Wereldoorlog als hint. Ingedut door allianties belandde Europa door wapenwedloop en incidenten zomaar in een totale oorlog.

Wat Macron echter tegenover de valstrikken stelt, is meer van hetzelfde: een groot aantal Europese

agentschappen moet beschermen tegen cyberaanvallen, bemoeienissen met verkiezingen, donaties van buiten de EU, ecologisch verwoestende multinationals en ander gevaar van buiten. Er moeten nog grotere organisaties worden opgetuigd: een Europees Asielagentschap, een Europese Veiligheidsraad en een Europees minimumloon. De EU moet in 2050 kooldioxide-neutraal zijn en in pesticiden gehalveerd.

Veel van wat Macron nu voorstelt, is er in de kern al of blijft moeizaam steken in het Europese overleg. De kans is groot dat ook deze klaroenstoot niet te verwezenlijken initiatief zal worden bijgezet.

ANP nd.nl/buitenland

Radiostations draaien geen Jackson meer

► QUEBEC

Drie grote radiostations in Canada stoppen met het draaien van muziek van zanger Michael Jackson. Dat heeft de Canadese publieke omroep CBC dinsdag bekendgemaakt.

Zij hebben hiertoe besloten na het uitzenden van de controversiële documentaire *Leaving Neverland*, waarin twee mannen tot in detail vertellen hoe zij misbruikt zouden zijn door de zanger. Ook hun broers en zussen, moeders en huidige partners komen aan het woord over de gevolgen van het vermeende misbruik in de film, die in Nederland 8 maart bij de VPRO te zien is.

'Wij reageren op de commentaren van luisteraars', laten de zenders weten. 'De documentaire leidde tot veel heftige reacties.' In totaal bereiken de drie zenders meer dan vijf miljoen luisteraars per week.

De Vlaamse publieke omroep VRT geeft bij nummers van Jackson de komende tijd 'passende context'. De regionale omroep NH heeft dinsdag als eerste zender in Nederland een boycot van een aantal weken van muziek van Michael Jackson aangekondigd. <

ANP

Canadese minister stapt op uit onvrede

► OTTAWA

De Canadese regering van premier Justin Trudeau verkeert in een diepe crisis, nu een tweede minister uit het kabinet is gestapt. Jane Philpott, de begrotingsminister, liet maandag in haar ontslagbrief weten dat ze het 'vertrouwen heeft verloren in hoe de regering heeft gehandeld' rond een corruptieschandaal. Vorige maand stapte minister van Justitie en procureur-generaal Jody Wilson-Raybould al op. Wilson-Raybould, met wie Philpott goed bevriend is, zegt dat ze vorig jaar door premier Trudeau en andere beleidsmakers onder druk is gezet om tot een schikking te komen met het internationale ingenieurs- en bouwbedrijf SNC-Lavalin. <

RENÉ FRANSEN nd.nl/wetenschap

TWEEDE PATIËNT LIJKT GENEZEN VAN HIV NA STAMCELTRANSPLANTATIE

► LONDEN

Een hiv-positieve patiënt die een stamceltransplantatie kreeg vanwege de ziekte van Hodgkin, een vorm van leukemie, blijkt na zestien maanden vrij van het virus te zijn. Na het staken van de behandeling met virusremmers bleef hij zeker achttien maanden virusvrij, wat erop wijst dat het aidsvirus is uitgeroeid. De artsen vinden het echter nog te vroeg om hem genezen te verklaren. De donor van de stamcellen was drager van een mutatie die mensen immuun maakt voor hiv. Deze delta-32 mutatie zorgt ervoor dat het virus de witte bloedcellen, waarin het zich normaal gesproken vermenigvuldigt, niet kan binnendringen.

Tien jaar geleden is er een patiënt op dezelfde manier genezen, maar na deze 'Berlijn-pati-

ënt' is de behandeling nooit meer succesvol toegepast. De behandeling die de Berlijn-patiënt kreeg, was agressief. Britse artsen hebben een mildere variant toegepast op hun patiënt, die sinds 2003 was besmet met hiv en bij wie in 2015 de ziekte van Hodgkin was vastgesteld. Omdat de gewone behandeling niet aansloeg, had hij stamceltransplantatie nodig. De meest geschikte donor bleek de delta-32 mutatie te hebben. De transplantatie verliep voorspoedig, met weinig bijwerkingen. Door de transplantatie kreeg de patiënt witte bloedcellen met de mutatie, die dus ongevoelig waren voor de meeste hiv-varianten. Toen na zestien maanden duidelijk was dat alle afweercellen inderdaad de mutatie droegen, werd de behandeling met virusremmers

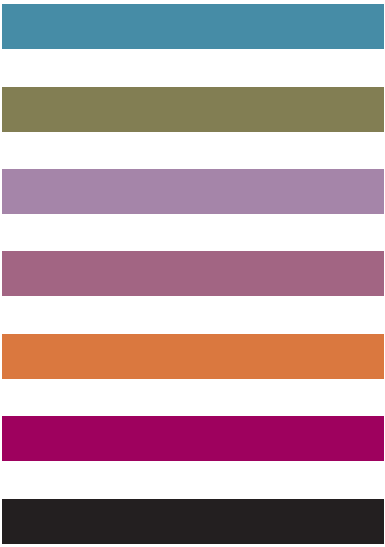
gestopt. De patiënt werd regelmatig gecontroleerd op de aanwezigheid van het aidsvirus. Anderhalf jaar na het stoppen van de virusremmers was dat aidsvirus nog steeds niet aantoonbaar in het bloed van de patiënt. Het nieuws is gepubliceerd op de website van het wetenschappelijke tijdschrift *Nature*.

inspiratie

Hoogleraar infectieziekten Graham Cooke van Imperial College Londen, die niet bij het onderzoek betrokken was, heeft via het Britse Science Media Center positief gereageerd op de geslaagde behandeling en stelt dat het aantrekkelijk kan zijn om voor hiv-positieve patiënten die een stamceltransplantatie nodig hebben gericht te zoeken naar een donor met

de delta-32 mutatie. Een stamceltransplantatie alleen om een hiv-besmetting te bestrijden, vindt hij niet verantwoord: dat brengt te veel risico mee, terwijl het aidsvirus met de juiste behandeling prima in toom is te houden. De behandeling kan wel een inspiratie opleveren bij het zoeken naar een middel om patiënten van hiv te genezen.

Eind vorig jaar werd bekend dat de Chinese geneticus Jiankui He heeft geprobeerd de delta-32 mutatie aan te brengen bij menselijke embryo's, en dat uit dit experiment twee meisjes zijn geboren. Maar de resultaten die naar buiten gekomen zijn, wijzen erop dat He niet in zijn opzet is geslaagd: de mutatie die hij heeft aangebracht, zat op een andere plek in hetzelfde gen.

NL

Kamer wil einde aan vluchten naar Brussel

De Tweede Kamer wil dat er een einde komt aan de vluchten tussen Amsterdam en Brussel. De reis per trein tussen de twee hoofdsteden is vrijwel altijd sneller en altijd beter voor het milieu. Een meerderheid, waaronder regeringspartijen D66 en Christen-Unie, steunt het voorstel van Groen-Links. <

Vondst miljoenen in ‘spookwoningen’

Bij een grote politieactie naar zogenoemde ‘spookbewoning’ in de Haagse wijk Ypenburg zijn dinsdag 35 locaties doorzocht en 18 mensen aangehouden. In verschillende woningen werden onder meer miljoenen euro’s aan contant geld, vijf vuurwapens, verdovende middelen en veertien auto’s in beslag genomen. Volgens de politie gaat achter de deuren van de spookwoningen ‘een hele criminele wereld schuil’. <

Burger positiever over politie dan agent zelf

Burgers zijn positiever over de politie dan politiemensen zelf. Dat staat in een nieuw onderzoek dat de politie dinsdag naar buiten heeft gebracht over het vertrouwen, de waardering en de reputatie van de politie. Politiemensen zijn trots op hun vak, maar kritisch op hun eigen organisatie. Uit het onderzoek, waaraan 4368 politie-medewerkers en 2571 burgers hebben meegedaan, blijkt dat het vertrouwen van burgers in de politie verder is gestegen. <

BEELD ANP

Hazekamp Europees lijsttrekker dierenpartij

De Partij voor de Dieren wil Europarlementariër Anja Hazekamp als lijsttrekker voor de Europese verkiezingen. Tijdens het partijcongres op 31 maart wordt haar kandidatuur aan de leden voorgelegd. Tweede Kamerlid Frank Wassenberg wordt voorgedragen voor de tweede plaats. <

Veroordeelde gepakt bij aanvraag paspoort

Veroordeelden die zich onttrekken aan hun straf kunnen binnenkort in Amsterdam worden aangehouden als ze bijvoorbeeld een paspoort of rijbewijs aanvragen. De gemeente doet een proef die moet voorkomen dat criminelen die onvindbaar zijn voor politie en justitie wel gebruikmaken van diensten van de overheid. Burgemeester Femke Halsema heeft de gemeenteraad hierover geïnformeerd. <

Kamer wil dat apotheek cash blijft accepteren

Het kabinet moet regelen dat klanten in apotheken contant kunnen blijven betalen. Dat vindt de Tweede Kamer, die bezorgd constateert dat meer en meer apotheken alleen nog pinbetalingen accepteren. De Kamer denkt, in het spoor van CDA en 50PLUS, dat veel mensen, bijvoorbeeld veel ouderen, liever cash betalen dan met hun pinpas. <

BEELD ANP

Celstraf geëist tegen lekkende aspirant-agent

Tegen een 22-jarige politiemann op leiding is dinsdag een gevangenisstraf van drie jaar en negen maanden geëist. De man uit Tiel wordt ervan verdacht informatie uit politiesystemen illegaal te hebben geraadpleegd en tegen betaling te hebben doorgespeeld aan derden. De verdachte was werkzaam bij de Amsterdamse politie. De man wordt verdacht van schending van het ambtsgeheim, computervrederebreuk en ambtelijke corruptie. <

Jaar gevangenisstraf voor doodrijden fietsers

De rechtbank in Den Bosch heeft een 25-jarige man uit Oosterhout veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf en een rijverbod van drie jaar, wegens het doodrijden van twee fietsers in Tilburg, een 42-jarige vrouw en een 62-jarige man. De man reed in juni 2017 te hard, haalde links en rechts auto’s in en reed ten slotte op een kruising door rood. Daardoor reed hij de twee overstekende fietsers aan, met dodelijk gevolg. <

Dekker sluit actie tegen Sint Maarten niet uit

Minister Sander Dekker (Rechtsbescherming) sluit niet uit dat Nederland stappen neemt als Sint Maarten zijn gevangeniswezen niet op orde krijgt. In de afspraken die vorig jaar werden gemaakt zit ‘onvoldoende voortgang’, aldus Dekker. ‘Dat stelt me ontzettend teleur.’ De gevangenis op Sint Maarten is al langer een zorgenkindje. De situatie verergerde zich in 2017, toen orkaan Irma het eiland trof. <

Schadevergoeding na overlijden schilder

Een schildersbedrijf moet een schadevergoeding betalen aan de dochter van een in 2001 overleden werknemer. Dat heeft het gerechtshof in Den Bosch bepaald. De man overleed aan blaaskanker. Zijn dochter heeft het schildersbedrijf hiervoor aansprakelijk gesteld omdat de man tijdens zijn werk zou zijn blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen. Het bedrijf heeft verzuimd hem daar afdoende tegen te beschermen. Volgens het hof is het bedrijf gedeeltelijk aansprakelijk voor de geleden schade. <

Tien jaar cel en tbs voor moord op ex-vriendin

De rechtbank in Rotterdam heeft de 33-jarige Gilroy de J. veroordeeld tot tien jaar cel en tbs met dwangverpleging voor het doodsteken van zijn ex-vriendin. Het lichaam van het 21-jarige slachtoffer, Graciëla Gomes Rodrigues, werd in september 2017 gevonden in een sloot bij de Krabbeplas in Vlaardingen. Volgens de rechtbank is de vrouw met een vooropgezet plan gedood en is er sprake van moord. De J. heeft bekend dat hij de vrouw heeft gedood, maar verklaarde dat hij dit ‘in een waas’ heeft gedaan. <

Twintig jaar cel voor roofmoord op bejaarde

Een 44-jarige man uit Den Haag is veroordeeld tot twintig jaar cel voor de roofmoord op een 85-jarige vrouw eind juni 2017. De rechtbank in Den Haag acht wettig en overtuigend bewezen dat Paul O., die alles ontkent, de weduwe Ans van der Meer met ‘zeer veel en fors’ geweld om het leven heeft gebracht tijdens een overval op haar woning in Loosduinen. <

EU

Milieuministers EU voor veiliger kraanwater

De normen voor veilig kraanwater in Europa worden aangescherpt. Dat hebben de milieuministers van de EU-landen dinsdag afgesproken. ‘De boodschap is duidelijk: waar u ook woont in Europa, u kunt het water zonder gezondheidsrisico’s drinken’, zei de Roemeense minister Ioan Dăneș, die het overleg voorzat. <

BEELD

Man in Tsjechië door eigen leeuw gedood

Een 34-jarige man in Tsjechië is door zijn eigen leeuw gedood. Hij hield het dier samen met een (drachtige) leeuw in een kooi bij zijn huis in het dorp Zdechov, in het oosten van het land. Speciale eenheden van de politie schoten beide dieren dood om bij de man te kunnen komen. <

‘Franse jihadbroers Clain allebei dood’

Twee dagen na de dood van de Franse jihadist Fabien Clain (41) is ook zijn jongere broer Jean-Michel (38) omgekomen in het oosten van Syrië. Dat heeft zijn vrouw Dorothée Maquere dinsdag gezegd tegen persbureau AFP. Fabien Clain eiste namens ISIS de verantwoordelijkheid op voor de aanslagen in Parijs in november 2015, die aan 130 mensen het leven kostten. Jean-Michel stond vooral bekend als zanger van ‘nasheed’-liederen die te horen waren op video’s die de islamitische extremisten naar buiten brachten. <

Golf ‘mesmoorden’ op Engelse tieners

Engeland is opnieuw opgeschrikt door een moord op een tiener die is doodgestoken zonder duidelijk motief. In Halle Barns, een villadorp bij Manchester, werd de 17-jarige Yousef Ghaleb Makki doodgestoken in een rustige straat. Twee leeftijdgenoten van Makki zijn door de politie als verdachten aangehouden Sinds begin dit jaar zijn volgens Britse media al tien tieners in de leeftijd van 14 tot 19 jaar met messteken om het leven gebracht. <

Pyongyang lijkt bezig met herstel raketbasis

De Zuid-Koreaanse inlichtingendienst NIS heeft aanwijzingen dat Pyongyang bezig is met het herstel van een deel van de ontmantelde raketlanceringsbasis Dongchang-ri. Het lijkt erop dat er weer een dak wordt geplaatst en een deur ingezet, maakte het nationale persbureau Yonhap bekend. <

BEELD ANP

Personeel Air India moet vaderland prijzen

Luchtvaartmaatschappij Air India heeft opdracht gegeven alle omroepmededelingen tijdens vluchten af te sluiten met de woorden ‘Jai Hind’, wat ‘Leve India’ betekent. Cabinepersoneel kreeg ook te horen dat ze die kreet op ‘hartstochtelijke’ wijze ten gehore moeten brengen. <

€

Carlos Ghosn definitief op borgtocht vrij

De gevallen Nissan- en Renault-topman Carlos Ghosn komt definitief op borgtocht vrij. Een beroep van de openbaar aanklagers tegen een beslissing van de rechter in Tokio werd afgewezen. Als Ghosn 1 miljard yen (bijna 8 miljoen euro) betaalt, mag hij daardoor de gevangenis verlaten. Dat kan mogelijk woensdag al. <

Meldpunt bonden bij distributiecentra Jumbo

Vakbonden FNV en CNV vrezen dat distributiewerkers van Jumbo druk ervaren van managers en teamleiders om te tekenen voor het eenzijdige arbeidsvoorwaardenpakket van het supermarktc concern. Om de zaak beter uit te zoeken hebben ze dinsdag een speciaal meldpunt geopend. Het is al een poosje onrustig bij Jumbo, dat vorig jaar besloot om eigen arbeidsvoorwaarden door te voeren in plaats van de cao. <

BEELD ANP

Harley koopt maker elektrische loopfietsjes

Motorfietsenmaker Harley-Davidson gaat zich op kinderen richten. Het bedrijf koopt de maker van elektrische loopfietsen voor kinderen StaCyc. Hoeveel Harley-Davidson betaalt voor die onderneming is niet bekendgemaakt. StaCyc maakt zijn elektrische loopfietsen in twee maten. Kinderen kunnen de fietsjes gebruiken als loopfietsen, maar ook de elektrische aandrijving gebruiken om snelheden tot ongeveer 18 kilometer per uur te bereiken. <

Brussel legt autokartel 368 miljoen boete op

De Europese Commissie legt twee producenten van veiligheidsgordels, airbags en autosturen een boete van ruim 368 miljoen euro op wegens verboden afspraken. Het Duits-Amerikaanse TRW moet bijna 189 miljoen betalen en het Zweedse Autoliv ruim 179 miljoen. Het Japanse bedrijf Takata krijgt geen boete omdat het het kartel had onthuld. <

België verbiedt stunt met prijzen van Albert Heijn

België verbiedt een prijzenstunt waarmee Albert Heijn vorige maand kwam. De actie waarbij klanten bij aankoop van een product er nog twee gratis krijgen, wordt niet toegestaan. Producten met verlies verkopen is verboden in België. De inspectiedienst consumentenzaken moet nog besluiten of Albert Heijn een schikingsvoorstel krijgt of dat de zaak voor de rechter komt, schrijft de krant *Het Laatste Nieuws*. <

Oppositie kritisch over belang Air France-KLM

Oppositiepartijen in de Tweede Kamer tonen zich kritisch over de manier waarop het parlement is betrokken bij de aankoop van aandelen in Air France-KLM. Onder meer de SP en de PvdA willen van het kabinet weten waarom zelfs de fractievoorzitters van de partijen niet eerder op de hoogte werden gesteld. <

Reageren?

Brieven: maximaal 200 woorden.

Artikelen: maximaal 700 woorden.

Mail uw reactie met naam, adres en telefoonnummer naar opinie@nd.nl of Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.

Meer informatie: nd.nl/contact

MIRJAM VAN DER VEGT • *schrijver, spreker, stiltetrainer* nd.nl/opinie
 BEELD MIRJAM VAN DER VEGT

SCHILDERIJ DAT IN DE AUTO PAST

Laat u vanaf vandaag op weg naar Goede Vrijdag inspireren door zes denkers die op de opiniepagina en in de bijlage *Gulliver* schrijven over het thema Verzoening. Lees in de veertigdagentijd wat hun inspiratiebronnen zijn. Vanaf vrijdag 15 maart verschijnt wkelijks een essay over Verzoening. Ontvang dagelijks een mail met inspiratieteksten en video. U kunt zelf ook meedenken en schrijven. Meld u aan op nd.nl/4odagen. Meepraten op Facebook kan ook: facebook.com/groups/4odagendenken.

Toen we twee jaar geleden een nieuwe auto moesten kopen, keek de autodealer gek op. We kwamen aanzetten met deze Jezusfiguur op een groot canvas en wilden alleen een auto kopen waar dit schilderij inpaste. Gelukkig vonden we zo'n auto en deze foto op canvas reist vaak met me mee naar retraites en lezingen die ik geef. De Jezusfiguur hangt in werkelijkheid in de oude abdij in het Belgische Drongen, aan een koude, natte, afgebladderde muur. Wanneer mensen ernaar kijken, raken ze vaak geroerd en verstild. Dat is precies wat er gebeurde toen ik er de eerste keer mee werd geconfronteerd.

In de tijd dat ik de abdij bezocht, was het buiten bitterkoud. Gelukkig was de kapel van het klooster verwarmd en ik verlangde naar behaaglijkheid. Om die reden liep ik deze Jezusfiguur in de koude hal in eerste instantie voorbij. In de kapel hoopte ik antwoorden te krijgen rondom een conflict dat ik met iemand had. Ik was verontwaardigd over hoe ik was behandeld – alweer – en ik hoopte op een duidelijk antwoord van God.

In de kapel stuitte ik op de Bijbeltekst, die open lag in het stiltecentrum. Dat was een schurende tekst:

keer terug naar uw eerste liefde! Maar hoe dan? Hoe kon ik mij verzoenen als de ander zo over mijn grenzen ging, keer op keer? In de warme kapel kreeg ik geen antwoord en na ruim een uur liep ik de kille hal weer in, met deze vraag op mijn lippen. En daar hing Jezus. Het kwam als een klap in mijn gezicht dat deze Jezus daar al die tijd al had gehangen, terwijl ik in de kapel naar God riep. Het was alsof dit beeld tot me wilde spreken en ik merkte dat ik tijd nodig had om te leren luisteren naar deze kwetsbare en tegelijkertijd krachtige figuur.

De rest van mijn kloostertijd heb ik dus niet in de kapel gezeten, maar met een dikke jas aan tegen de kale muur, samen met Jezus. Zonder woorden sprak hij van kwetsbaarheid, hij nodigde mij om weer op weg te gaan en moedigde mij aan te geloven dat er overvloed was in plaats van tekort.

Jezus had daar al die tijd gehangen, terwijl ik in de kapel naar God riep.

In lastige tijden kan het helpen om allereerst zonder woorden te kijken, in te drinken. Beelden, iconen, kunstwerken kunnen daarbij helpen. Ze halen ons weg bij redenties in ons hoofd en brengen ons bij ons hart.

Het beeld van Jezus met zijn armen omhoog raakt me elke dag weer. Hij biedt zichzelf in vol besef aan de wereld aan. Hij is zich bewust van zijn diepste waarden, zijn verlangen naar verbondenheid met de mens.

Neem deze dagen de ruimte om zijn beeld in te drinken. Wat doet zijn kwetsbaarheid met jou? Wat leert het je over verzoening en liefde?

►► zie ook: www.mirjamvandervegt.nl

'Het beeld van Jezus in de oude abdij in het Belgische Drongen verzoende mij met mijn eigen onvermogen.'

WIM HOUTMAN • redacteur nd.nl/columns

psst.

KIND

Ik probeer me voor te stellen dat Yago R. mijn zoon zou zijn. Hij kreeg al jong verkering, met een Marokkaans meisje – het zou kunnen. Ik heb gepraat, gebeden en te weinig aandacht voor hem gehad. Hij werd moslim. Toen de relatie uitging, bleef hij naar de moskee gaan. Hij vond er een sociaal vangnet. Nu vertelt hij: ‘Toen de Syrische opstand begon, zagen we de mensen lijden. Ze schreeuwden om hulp. Wij wilden ze helpen, als moslimbroeders.’ Daar was ik nog wel trots op ook. Ergens door geraakt worden en dan in actie komen. Hoe naïef kan een – verlate – puber zijn? De cocktail van emoties, idealisme, rechtlijnigheid en impulsiviteit? Zou ik al naar de Syrische grens gereisd zijn? Zitten er geen vaders in het kabinet, geen moeders, van verloren zonen? Ik hoor de ferme woorden, ik snap waarom ze het zo zeggen. Hij heeft ook best een slap verhaal op een heel aantal punten. Hij verdient straf. Als hij een veiligheidsrisico is, houd hem dan langer vast. Maar hij was een kind! Ik mis hem. Moeten we hem daar dan achterlaten om in de woestijn te sterven?

INGEZONDEN MATTHIAS VAN DER WEIDE, ROTTERDAM

Actievoerende kerk

Wat ik als werker voor Oost-Europa Zending pijnlijk mis in het artikel over de actievoerende kerk (*Nederlands Dagblad* 2 maart), is bijbelverspreiding en -smokkel. Dit is een actie van een omvangrijke groep kerken en honderden miljoenen kerkleden. Begin jaren vijftig ontwikkelde zich een wereldwijde actie waarbij christenen van uiteenlopende pluimage, georganiseerd of particulier, honderden miljoenen bijbels en bijbelondersteunende geschriften dropten als geestelijke wapens achter het IJzeren Gordijn, veelal in China. Toen na de telex de fax verscheen, zei Hans Neerskov van de Danske Europa Mission tegen me: nu de Bijbel via de telefoonlijn naar bin-

nengaat, is het gedaan met het IJzeren Gordijn. En zo was het. Tien jaar na komst van de fax viel dit Gordijn. Kerkelijke tegenkrachten waren er zowel ter linker- als ter rechterzijde. Zo volgden sommige predikanten en priesters een marxistische theologie en anderen vonden dat men ook boosaardige overheden moest gehoorzamen. Maar wat Petrus en Johannes tegen het Sanhedrin zeggen, spreekt de meesten aan: je moet God meer gehoorzaam zijn dan de mensen. Het evangelie biedt als enige het perfecte model voor wereldverbetering: verbeter de wereld en begin bij jezelf. Zo redde één Mens de hele wereld. Komende veertig dagen staat Hij centraal. <

RECHTGEZET

► In het artikel over ‘roddelen op de werkvloer’ (bijlage *Leven*, 27 februari 2019) vertelt een ex-medewerkster van Tuinland hoe zij slachtoffer werd van roddelen. Bij dit interview had hoor en wederhoor toegepast moeten worden. Dit is niet gebeurd. De directie van Tuinland herkent zich niet in de geschetste situatie en betreurt de gang van zaken. <

Suggestie voor een verhaal?

nd.meedenken.nl

FRANCISCA VAN DALEN • als schrijfster betrokken bij christelijk werk in Oost-Azië nd.nl/opinie

DE VLOEK VAN HET SUCCES

Afgelopen week kwam een onderzoeksrapport uit naar de beschuldigingen rond seksuele misdragingen van Bill Hybels, de oprichter van de Willow Creek kerk en de Willow Creek Association, dat de jaarlijkse Global Leadership Summit organiseert. Als je een kwartiertje hebt, dan kun je het zo doorlezen, want veel werk heeft de commissie er niet van gemaakt. Bovendien valt uit het minimaliserende taalgebruik en hun duidelijke wens dat beide organisaties weer in hun oude glorie hersteld worden, op te maken dat de commissie niet zo onafhankelijk was als werd voorgesteld. Desondanks waren er genoeg feiten waar niet om heen te draaien viel. De beschuldigingen van seksueel ‘onbehoorlijk gedrag’, dat je onder de omstandigheden waaronder het plaatsvond gerust misbruik mag noemen, werden ‘geloofwaardig’ bevonden. Ook werd erkend dat het bestuur van beide organisaties decennia lang gefaald heeft om Hybels te corrigeren voor zijn ‘intimiderende’ gedrag naar zijn medewerkers, en signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag onvoldoende onderzocht heeft. Lastige details, bij-

voorbeeld dat slachtoffers door het leiderschap leugenaars genoemd werden, zijn weggelaten uit het rapport. Bill Hybels is vervroegd met pensioen gegaan toen duidelijk werd dat de doofpot op knappen stond. Daardoor valt hij volgens het rapport niet langer onder de verantwoordelijkheid van zijn kerk of de Willow Creek Association. Die hoeven dus geen verdere actie te ondernemen aangaande Hybels. Wel wordt nog zwakjes de suggestie gedaan dat Hybels hulp zou moeten zoeken, maar alleen als en wanneer hij daar zelf zin in heeft. Dan worden de klassieke stappen genomen naar het beperken van de pr-schade. Hybels wordt de zondebok, die (zij het verdoofd) geslacht wordt. Dan wordt gezegd dat er behalve Hybels eigenlijk weinig mis is met zijn kerk en organisatie. De dingen die misgegaan zijn, worden natuurlijk betreurd, maar er zijn zoveel goede dingen en daar kunnen we stevig op verder bouwen, een zonnige toekomst tegemoet. Een ding zat me vooral dwars aan dit promotiepraatje. En dat is het idee dat we de ‘zegeningen van God op het werk van Willow Creek en

haar leiders’ niet moeten laten overschaduwen door een aantal dingen die in het verleden gebeurd zijn. Met die zegeningen wordt dan bedoeld op de wereldwijde invloed die Willow Creek heeft gehad door de bediening van Hybels. Dat succes zou ‘significant en duurzaam’ zijn, en daar mag niet op worden afgedongen. Maar het was precies dit succes dat Hybels zijn onaantastbaarheid gaf. Waardoor niemand hem kon corrigeren. Waardoor de verschillende besturen als schapen achter hem aanliepen. Het succes van zijn kerk en bediening maakte zijn ondergang onvermijdelijk. Daardoor konden weggestopte zonden en narcistische neigingen tot bloei komen en verankerd worden in de organisatiecultuur. Daardoor kon een leider die wellicht ooit goed begonnen was, uitgroeien tot een opgeblazen ballon die wel moest knappen. Ja, we weten wat God kan doen met kromme stokken. Maar een kromme stok die uitgroeit tot een geestelijke ‘reus’ die wereldwijde roem, en volop aardse rijkdom verwerft, wordt door zijn eigen succes vervloekt. Want hij zal nooit een rechte stok willen worden. <

RAPHAEL EVERS • opperrabbin Joodse gemeente in Düsseldorf nd.nl/opinie

GEEN GRAP

...Joden op een carnavalswagen. Is dat gebrek aan inlevingsvermogen en historisch besef. Of hebben Joden geen gevoel voor humor?

In de Belgische stad Aalst reed in de carnavalsoptocht een praalwagen met als reusachtige poppen een paar chassidische joden boven op zakken geld. De joodse gemeenschap reageerde geschokt. Heeft de joodse gemeenschap te lange tenen? Een grapje moet zeker kunnen, maar in Aalst heeft men de grens van het toelaatbare ver overschreden. De slachtoffers van de Holocaust lijden nog steeds intens onder de gruwelpraktijken van de nazi's evenals hun kinderen en zelfs kleinkinderen, de tweede en derde generatie. De karikaturen van de joden waarvan Hitler zich bediende in *Mein Kampf* vormden de directe aanleiding van isolering en uiteindelijk de brute moord door de nazi's en hun trawanten op de vorige generatie

joodse burgers. Dergelijke karikaturen hebben miljoenen slachtoffers geëist. Deze zelfde karikaturen worden wederom voor de 'lol' meegedragen op een Belgische praalwagen.

Dit toont een totaal gebrek aan empathie, inlevingsvermogen en historisch besef. Enig medeleven richting de geslagen joodse gemeenschap had de Aalster carnavalsgroep 'De Vismooil'n' zeker niet misstaan. Geobsedeerd door zijn 'Arische mythe' schreef Hitler: 'De jood ... is en blijft het type van een parasiet.' Sinds 1933 publiceert het hetze-blad *der Stürmer* van Julius Streicher tekeningen waarin dezelfde karikaturen verschijnen als op de praalwagen van Aalst. Het antisemitisme en kerkelijk anti-judaïsme vormden de inspiratiebron van deze moderne Hamans. Het volk was genocide-rijp door de eeuwenlange catechese der verguizing. Jammer dat er zo weinig begrip is. <

INGEZONDEN KLAAS HOEKSTRA,
NIJKERK

Vermaning

De ouderenbond PCOB had mij gevraagd of ik mee wilde doen met 'Ik Pas'. Dat houdt in: vanaf Aswoensdag (6 maart) veertig dagen geen druppel alcohol drinken. Daarvoor had ik van de ouderenbond een mooi speldje gekregen en dat droeg ik afgelopen zaterdag al op mijn jasje toen ik gastheer was bij de 'Huiskamer', een ontmoetingsplek in Nijkerk. Een van de gasten vroeg mij waar dat speldje voor stond. Ik heb het haar uitgelegd. Maar toen kreeg ik, in de goede zin van het woord, echt op mijn kop. Een vermaning. Vasten doe je niet in het openbaar, stelde zij vast. Vasten doe je in de

binnenkamer. 'Zodat het door mensen niet gezien wordt als u vast, maar door uw Vader, Die in het verborgene is; en uw Vader, die in het verborgene ziet, zal u het in het openbaar vergelden.' Zoals dat geschreven staat in Matteüs 6:18. Het Bijbelse woord 'vermanen' is een wat oud Nederlands woord en betekent: aansporen. Het betekent ook: vertroosten. We hebben vermaningen nodig om op de juiste koers te blijven. Zo werd ik zaterdag door een lieve gast op een goede en juiste manier en toon vermaand. Dinsdagavond dronk ik voorlopig mijn laatste glaasje. <

advertentie

Evangelisch
College

Deeltijdopleidingen,
cursussen & toerusting
voor volwassenen

Bijbel

Theologie

Missionair Werk

Pastoraat

INGEZONDEN NIKA VAN DASSELAAR,
NIJKERK

E-bike

De omzet van elektrische fietsen neemt toe (*Nederlands Dagblad* 2 maart). Het klopt dat deze ontwikkeling heel positief kan zijn als mensen de e-bike gebruiken in plaats van de auto bijvoorbeeld. Tegelijkertijd maak ik me ook zorgen. Zelf fiets ik elke dag op een gewone fiets van Nijkerk naar Amersfoort. Helaas zie ik steeds meer leeftijdsgenoten fietsen op een elektrische fiets. Veel jeugd krijgt hierdoor veel minder beweging dan voorheen. Natuurlijk weet ik dat ook hier voor een deel geldt dat sommigen de e-bike gebruiken in plaats van het openbaar vervoer. Maar een groot deel heeft de gewone fiets ingeruild voor een e-bike en dát vind ik een zorgelijke ontwikkeling. <

COLUMN

Bram van de Beek is theoloog en emeritus hoogleraar symboliek aan de Vrije Universiteit. Hij schrijft iedere maand een column.

BRAM VAN DE BEEK nd.nl/columns

NIET ZO INTERESSANT

De afgelopen maanden waren voor de morgenlezingen de boeken Kronieken, Ezra en Nehemia aan de beurt. Niet het meest geliefde deel van de Bijbel. Ook niet zo interessant als Samuël en Koningen of de profeten die over diezelfde periode gaan. Eindeloze geslachtsregisters met nietszeggende namen. Korte samenvattingen van verhalen die elders veel boeiender beschreven zijn. Weinig aandacht voor de gewone geschiedenis maar vooral voor de priesters en de tempeldienst. Het staat allemaal ver af van het leven van christenen. Als je de laatste bladzijde van Nehemia omslaat, kom je in een andere wereld: het boek Esther. Zo herkenbaar; zo menselijk met intriges en macht. Zo dicht bij de seculiere maatschappij waar de naam van God niet meer wordt genoemd. Het boek Esther laat zien dat, ook als mensen de Naam niet meer noemen, God alles leidt en zijn volk beschermt. Daar kun je wat mee, beter dan met de voorgaande boeken.

haren uittrekken

Toch verging het mij anders. Kronieken, Ezra en Nehemia gaven een stille vrede. Met Esther kom je ineens weer in de harde wereld. Niet dat het in Nehemia niet hard toegaat. Nehemia maakte zelfs zoveel ruzie dat hij anderen de haren uittrok. Alleen ging dat niet over de gewone dingen waar mensen erge ruzie over maken zoals geld of macht. Ja, het ging over vrouwen, door wie sterke mannen, zoals in het boek Esther, hun status laten zien. Maar in Nehemia gaat het niet om haantjes en hun gedrag. Integendeel, het gaat om overgave, simpele overgave aan de dienst aan Israëls God. Daardoor laat je al je keuzen bepalen, die voor je partner en die voor je agenda. Dat is de rust die van Kronieken, Ezra en Nehemia, ondanks de intense spanningen die in die boeken voorkomen, uitgaat: een leven aan God gewijd en dan niet met allerlei acti-

God doet niet aan yoga of dieet.

viteiten waardoor mensen geschiedenis maken, maar helemaal gericht op de dienst in de tempel. Daar is het centrum van het bestaan van Israël. De cultus maakt het leven, geeft daaraan structuur en rust. Je leven aan God wijden. Een eredienst die het heilige bewaart. Alles is daarop gericht en de namen van hen die daarin werken worden met ere genoemd. Daaromheen alle geslachtsregisters van Gods volk dat geroepen is tot deze dienst. Saai? Oninteressant? Hier wordt de rust geschonken. Hier krijgt het leven oriëntatie. Hier krijgt het vervulling.

met ere de namen noemen

Jullie lichamen zijn een tempel van de levende God, schrijft Paulus. Je lichaam een plek voor de eredienst, gewijd aan God. Niet je lichaam uitbuiten door er een altaar in te zetten voor de mammon of er hanen of haantjes te verkopen of te verwerven. Gewijd aan God – dat is voor de apostel: gewijd aan God in Christus. Je lichaam is de plek waar zijn Geest woont. Dat is je lichaam niet in zijn enkelheid, alsof je met allerlei oefeningen of ontzeggingen God in huis kunt halen. God doet niet aan yoga of dieet. Het lichaam van Christus is altijd lichaam in de gemeenschap, man en vrouw in de eenheid van Christus, in tegenstelling tot de heidense vrouwen waarover Ezra en Nehemia zich zo boos maakten. En samen leden van het ene lichaam van Christus dat de kerk is, waar zijn lichaam aan mensen wordt uitgedeeld. Kerk en eredienst centraal in het christelijke leven. In de stille rust van de cultus. Met ere de namen noemen van hen die daarin voorgaan en alle namen van het volk dat daar samenkomt daartoe opgesomd: jouw naam daarbij! Weg van alle drukte, alle doordeweekse activiteiten. Esther en de Kroniekenboeken met Ezra en Nehemia stammen allemaal uit dezelfde tijd: laat na de ballingschap. Als de Naam niet meer wordt genoemd dan is er de tempel waar de Naam wordt aangeroepen. Als de politiek en de samenleving geen interesse meer hebben in de Naam van God, dan is het een bevrijding dat er de eredienst is, de stilte van de zondag waar het werkelijke leven is in het lichaam van Christus, want de wereldgeschiedenis en haar activisme zijn zo dood als een kip zonder kop.

FAMILIEBERICHTEN tarief
€ 1,24 per mm, per kolom
(incl. 21% btw); via site
€ 1,13 per mm, per kolom
(incl. 21% btw); over
telefonisch opgegeven
advertenties kunt u niet
reclameren

Oh, give thanks to the Lord,
for He is good!
For His mercy endures forever
Ps. 107:1

Uit Gods hand ontvangen

Jake Edward John

Quentin en Christel
Van Dyk-Muis
10 Leys Rise
Wungong WA 6112
Australia

04-03-2019

Door de Heere Thuisgehaald onze altijd meelevende zus,
schoonzus en tante

Janny Laninga-Heeringa

Amerongen: Els Schakel-Heeringa
Groningen: Ria Heeringa-de Vries
Ede: Ina Janse-Heeringa
Veldhoven: Wil de Lange-Heeringa
Zuidlaren: Paula Heeringa
nichten en neven

Onze gebeden omringen haar kinderen en kleinkinderen.

Zoals een hinde smacht naar stromend water,
zo smacht mijn ziel naar u, o God.
Psalm 42: 2

In dit geloof is onze trouwe en zorgzame vader,
schoonvader, opa en overgrootvader

Johannes Martinus Hoogendijk

sinds 31 augustus 1998 weduwnaar
van Martijntje Borreman

zijn levensweg gegaan en tot zijn Schepper
teruggekeerd.

In de leeftijd van 86 jaar.

Kees en Hennie Hoogendijk
Johan
Julia
Jaco en Mariëlle
Davey, Milan
Anita en Erik
Annalyn, Sven
Marjan
Irene
Ferdie
Nadia
Ria en Harm Heuvelman
Harné en Astrid
Marinus in liefdevolle herinnering
Adeline en Cornaud
Ida en Peter Both
Pieter
Martine en Julian
Bart
Liesbeth en Stephan

3 maart 2019

Correspondentieadres:
C. Hoogendijk, Tiendweg West 2
2935 LG Ouderkerk aan den IJssel

Er is gelegenheid tot condoleren op vrijdag 8 maart
van 19.30 tot 21.00 uur in de Immanuelkerk,
Estafette 1 te Krimpen aan den IJssel.
De dienst van Woord en gebed wordt gehouden op
zaterdag 9 maart om 11.00 uur in bovengenoemde
kerk, waarna de begrafenis omstreeks 12.15 uur zal
plaatsvinden op de algemene begraafplaats,
Ijsseldijk Noord 12 te Ouderkerk aan den IJssel.

Na een periode van ziek zijn, heeft de Here tot
Zich genomen

Betty Postma-van Wijk

Geliefde moeder van onze vriend Ronald.
Wij wensen de familie veel sterkte.

Folkert, Annelies en Arjen

‘De HERE is mijn herder.’
Psalm 23

Voor ons toch nog onverwacht, maar op Zijn tijd, heeft
de HERE tot zich genomen mijn man, onze vader en opa

EISE HUISMAN

Geboren Overleden
20 november 1946 1 maart 2019

Wij zijn verdrietig dat we hem nu al moeten missen,
maar ook zeer dankbaar voor alles wat hij
voor ons heeft betekend en gedaan.

Bunschoten: Joke Huisman - Bijlsma

Dronten: Jan en Heleen Huisman - Kragt
Huibert
Rik

Gouda: Johan en Judith Huisman - den Besten
Karen Huisman - Teisman †

Bunschoten: Jelle Huisman en Denise Hazeleger

Meerkoet 2
3752 ZD Bunschoten

Mijn man, onze vader en opa is opgebaard in de rouw-
kamer van Begrafenisverzorging Van Asselt, Koningin
Wilhelminastraat 32 te Bunschoten.

De samenkomst van Woord en gebed, waarvoor wij u
van harte uitnodigen, zal worden gehouden D.V. vrijdag
8 maart om 13.30 uur in de Immanuelkerk, Plevier 2 te
Bunschoten. Deze samenkomst zal worden geleid door
ds. J. Janssen. Aansluitend zal de begrafenis plaatsvinden
op de algemene begraafplaats ‘De Akker’, De Akker-
weg 3 te Bunschoten.

Voorafgaand aan de samenkomst is er van 12.30 tot
13.15 uur gelegenheid tot condoleren.

Na de begrafenis is er gelegenheid elkaar te ontmoeten
in de Immanuelkerk.

Liever geen bloemen.

Mochten wij vergeten zijn u een rouwkaart te sturen,
dan kunt u deze advertentie als uitnodiging beschouwen.

Overlijdensberichten uit
andere bladen:

Reformatorisch Dagblad:
28 febr: Maria IJzerman te Capelle aan den IJssel (96);
Adrianus Bregman te Benthuisen (55);
1 mrt: Hendrik Mulder te Staphorst (75); Henk
van den Berg te Elspeet (67); Arie van Beusekom
te Zijderveld (88); Helena Verwijs-Faasse te Sint
Philipsland (80); Arie Loeve te Hardinxveld-
Giessendam (90);
2 mrt: Dirk Verhagen te Werkendam (89);

Trouw:
26 febr: Eeke Hoekstra te Zwolle (82);
1 mrt: Tyna van Egmond-van Mourik te Amstelveen
(88); Stien Huisman -van der Velde te Heeg (75); Jan
Bovenberg te Utrecht (93);

Friesch Dagblad:
2 mrt: Jan van der Heide te Workum (81);
3 mrt; Sietske van der Wal-Lootsma te Noardburgum
(85);

Een ieder die leeft en in Mij gelooft zal niet sterven in
eeuwigheid. Joh 11:26

Na een periode van afnemende gezondheid hebben wij
afscheid moeten nemen van onze dierbare zus

Sietske van der Wal - Lootsma

Ureterp: Jan Lootsma

Zuidhorn: Wietske Janke de Wind-Lootsma

Drachten: Klaasje de Haan-Lootsma

3 maart 2019

“Wat zou mijn hart nog liever wensen,
dan dat het juichend u ontmoet,
die leven zijt en leven doet.”

Na een periode van afnemende krachten is door haar
Hemelse Vader Thuisgehaald onze lieve moeder, oma
en overgrootmoeder

Janny Meintje Laninga - Heeringa

sinds 19 juli 2017 weduwe van Kees Laninga.

* Groningen, † Zwartsluis,
13 april 1932 4 maart 2019

Zuidhorn: Caroline en Jan Wegter
Sander en Sanghee
Erwin

Zwartsluis: Hans en Marianne Laninga
Ivan en Lydia, Samuel
Jeroen en Manon ♥
Tim en Loïs

Zuidhorn: Igor en Grethel Laninga
Tom en Tessa
Loïs en Dick

Wij nodigen u uit voor de dankdienst voor haar leven
op maandag 11 maart om 13.45 uur in de
Maranathakerk, Van Lennepaan 97 te Groningen.
Voorafgaand aan de dienst is er vanaf 13.00 uur
gelegenheid om de familie te condoleren.
Na de dienst zal omstreeks 15.00 uur de graflegging
plaatsvinden op de begraafplaats Harenerhof,
De Harenerhof 1 te Haren. Daarna is er gelegenheid
tot ontmoeting in het Uitvaartcentrum, Bamshorn 3
te Haren.

Correspondentieadres:
Willem-Alexanderlaan 20, 9801 PC Zuidhorn

NL

HILBERT MEIJER nd.nl/nederland

Jeugdinstellingen pakken te veel vrijheid af

► DEN HAAG

In open jeugdhulpinstellingen worden kinderen en jongeren meer vrijheden ontnomen dan wettelijk gezien mag. Zo worden kinderen volgens kinderrechtenorganisatie Defence for Children soms te snel in een isoleerruimte gezet.

In Nederland verblijven zo'n 16.000 minderjarigen in een instelling. Ze komen daar terecht als de situatie thuis niet veilig is, er sprake is van ernstige gedragsproblemen of vanwege psychische klachten. Is de meeste gevallen zijn ze daar vrijwillig, maar in zo'n 2000 gevallen besloot de rechter dat een kind naar een gesloten instelling moet. Daar hebben kinderen en

jongeren veel minder vrijheden dan in een open regime. Hun kleding en kamer mag gecontroleerd worden op bijvoorbeeld geld, sigaretten, drugs en messen, de kamer- of buitendeuren mogen op slot en in geval van nood mogen jongeren in de 'isoleer' worden gezet.

In open instellingen zijn zulke vrijheidsbeperkende maatregelen niet toegestaan. Maar uit een onderzoeksrapport dat Defence for Children dinsdag aan Tweede Kamerleden overhandigde, blijkt dat personeel vaak zelf niet weet welke maatregelen ze wel en niet mogen opleggen. Dat komt onder meer doordat in dezelfde instelling kinderen 'open' en

'gesloten' kunnen zitten, waardoor een duidelijk onderscheid tussen de regimes ontbreekt.

Bovendien is onduidelijk wat precies onder vrijheidsbeperkende maatregelen wordt verstaan, en of zo'n maatregel bedoeld is als onderdeel van de behandeling of als straf. Duzenden kinderen krijgen daardoor te maken met maatregelen die niet mogen, zegt Maartje Berger van Defence for Children. Ze noemt dit 'onacceptabel en in strijd met het VN-Kinderrechtenverdrag'.

Daar komt bij dat de ene instelling heel anders functioneert dan de andere. Vertrouwenspersonen merken op dat sommige gesloten instellingen

voorheen jeugdgevangenissen waren. Het gebouw ziet er nog uit als een gevangenis, en onder het personeel heerst nog altijd een 'jeugdgevangenscultuur'.

willekeur

Defence for Children wil op landelijk niveau een debat over wat wel en niet toelaatbaar is. Dat moet een einde maken aan de willekeur die nu bestaat. Volgens de organisatie worden sommige kinderen min of meer automatisch vrijheidsbeperkende maatregelen opgelegd, zonder te kijken of dit in het behandelplan past.

Plaatsing in een isoleerruimte, bijvoorbeeld na een vechtpartij of als

iemand is weggelopen uit een gesloten instelling, ervaren jongeren als de zwaarste vrijheidsbeperkende maatregel. Hoe vaak jongeren in de isoleer belanden is niet bekend, omdat dit niet centraal wordt geregistreerd. De isoleerruimte in jeugdinstellingen raakt steeds meer uit de gratie. Er zijn al instellingen die de isoleercel niet meer gebruiken. In plaats daarvan hebben ze een 'veilige kamer' ingericht, zonder spullen waarmee kinderen zichzelf kunnen beschadigen. Ruim twintig jeugdinstellingen hebben afgesproken de isoleer vanaf 2020 niet meer te gebruiken. Defence for Children wil dat alle jeugdhulpinstellingen de isoleer afschaffen. <

NL

AUKE VAN EIJDEN nd.nl/nederland BEELD ANP / SANDER KONING

‘Vertel niet wat kinderen al zien’

...Hoe kun je vijftien kinderen uit groep acht een uur lang vermaken in een museum? En hoe zorg je ervoor dat een groep pubers niet gaat klieren tussen eeuwenoude schilderijen?

...Mark Schep (33) deed onderzoek naar de kunst van het rondleiden. Hij promoveert er vandaag op aan de Universiteit van Amsterdam.

Mark Schep

► AMSTERDAM

Uw onderzoek heet Rondleiden is een vak. Wordt rondleiden in Nederland gedoceerd?

'Nee, er is geen formele studie om het vak te leren. Rondleiders hebben vaak verschillende achtergronden. Het zijn bijvoorbeeld kunstenaars, historici of mensen die een docentenopleiding hebben gedaan. Als ze aan de slag gaan als rondleider in een museum, worden ze doorgaans wel ingewerkt.'

Waaruit bestaat uw onderzoek?

'Ik heb onderzocht hoe je een goede rondleiding kunt geven aan leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs. Daar was vraag naar, het onderzoek is een samenwerking tussen de Universiteit van Amsterdam en de drie grootste musea aan het Museumplein in Amsterdam: het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum en het Van Gogh Museum. Enkele jaren geleden vroegen die musea zich af welke competenties een rondleider moet hebben. Musea gaan de uitkomsten van mijn onderzoek gebruiken bij gesprekken met rondleiders waarin besproken wordt hoe ze hun werk doen. Er is ook een praktijkboekje gemaakt dat rondleiders zelf kunnen raadplegen.'

Geeft u zelf rondleidingen?

'Ik heb een tijdje rondleidingen gegeven op de Dom van Utrecht. Daar wa-

De kern van een goede rondleiding is aan te voelen wat er leeft in een groep en je verhaal daarop aanpassen', aldus onderzoeker Mark Schep.

ren veel verschillende groepen: soms veertig mensen, dan weer drie. Je moet dus flexibel zijn, en dat is leuk maar ook lastig. Momenteel ben ik docent geschiedenis op het voortgezet onderwijs en een hogeschool. Dat is tijdelijk, want de komende periode ga ik een trendonderzoek doen naar museumeducatie, en hoe dat de afgelopen tien jaar is veranderd.'

Hoe ziet de perfecte rondleiding eruit voor groep acht van een basisschool?

'Het begin is erg belangrijk. Zorg dat je contact maakt met de groep, toon interesse en stel vragen om te achterhalen wat de kinderen al weten en wat ze interessant vinden. Wat ook

belangrijk is: waar komen ze vandaan? Als het een groep uit de Achterhoek is, die net twee uur in de bus heeft gezeten, is je benadering anders dan bij groep 8 van een Amsterdamse basisschool. De busgroep kan vermoeider zijn, de Amsterdammers hebben nog veel energie. De kern van een goede rondleiding is aan te voelen wat er leeft in een groep en je verhaal daarop aanpassen.'

Hoe houd je de rondleiding een uur lang interessant?

'Zorg dat er een rode draad in je verhaal zit. Je komt langs verschillende objecten, het is belangrijk die aan elkaar te koppelen. Bijvoorbeeld: "We hebben het gehad over het dagelijks

leven in de Gouden Eeuw, nu gaan we kijken wat de mensen in die periode aten."

Je hoeft niet alleen maar te praten. Kinderen vinden het juist leuk als een rondleiding interactief is. Laat ze maar voelen, ruiken of tekenen wat ze zojuist hebben gezien. Ten slotte moet je de rondleiding afsluiten. Een goed verhaal heeft een kop, kern en staart. Koppel de informatie terug met vragen als: Wat vertel je aan je ouders als die vragen wat je gedaan hebt?'

Gelden deze tips ook voor een klas middelbare scholieren?

'Elke doelgroep vraagt om een aparte aanpak, ook als ze dezelfde leeftijd

hebben. Leerlingen op het vmbo gedragen zich anders dan vwo-leerlingen.'

flexibel

'Het is belangrijk flexibel te zijn en makkelijk te schakelen. Voor elke groep geldt: vertel niet wat kinderen zelf al kunnen zien. Dus niet: "Dit is een portret van Rembrandt dat hij schilderde in 1641." Leg liever uit waarmee Rembrandt schilderde, of probeer er in een vraaggesprek met de kinderen achter te komen waarom de mensen er toen zo uitzagen. Dan maak je het persoonlijk en speel je in op de belevingswereld van de leerlingen, want iedereen denkt na over kleding.' <

€
SANNE VAN GRAFHORST nd.nl/economie

Koopkracht stijgt volgens planbureau, ondanks hogere energierekening

DEN HAAG
Ondanks de hogere energierekening verwacht het Centraal Planbureau (CPB) dat de koopkracht van de Nederlandse burgers dit jaar blijft toenemen. Wel is het gedaan met het hoge groeitempo van de economie.
Nederlandse huishoudens hebben dit jaar 1,6 procent en volgend jaar 1,3 procent meer te besteden, blijkt uit de nieuwe voorspellingen van het CPB. Dat is net zoveel als het planbureau in december aangaf. Nadat in februari was gebleken dat de energierekeningen in 2019 veel hoger uitvallen dan vooraf vermeld, werd

getwijfeld aan de verwachte koopkrachtstijging. Die blijft volgens het CPB dus toch hetzelfde. Verder voorspelt het planbureau dat het bruto binnenlands product in 2019 en 2020 met 1,5 procent toeneemt. De afgelopen jaren lag dit percentage altijd rond de 2 procent. De lagere groei heeft volgens het CPB te maken met toegenomen internationale onzekerheden, zoals het handelsbeleid van de Verenigde Staten, de brexit en de staat van de Chinese economie. 'De economie schakelt terug naar een normaler toerental, maar kan tegen een stootje', schrijft Laura van Geest, directeur van het

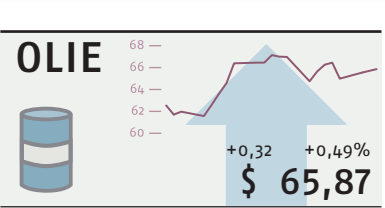
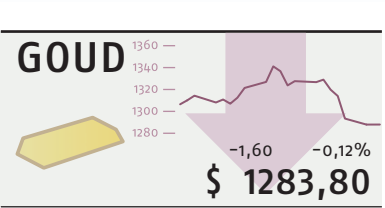
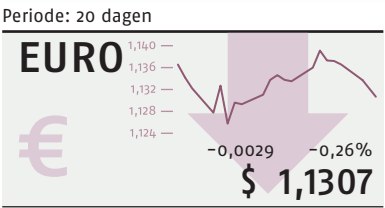
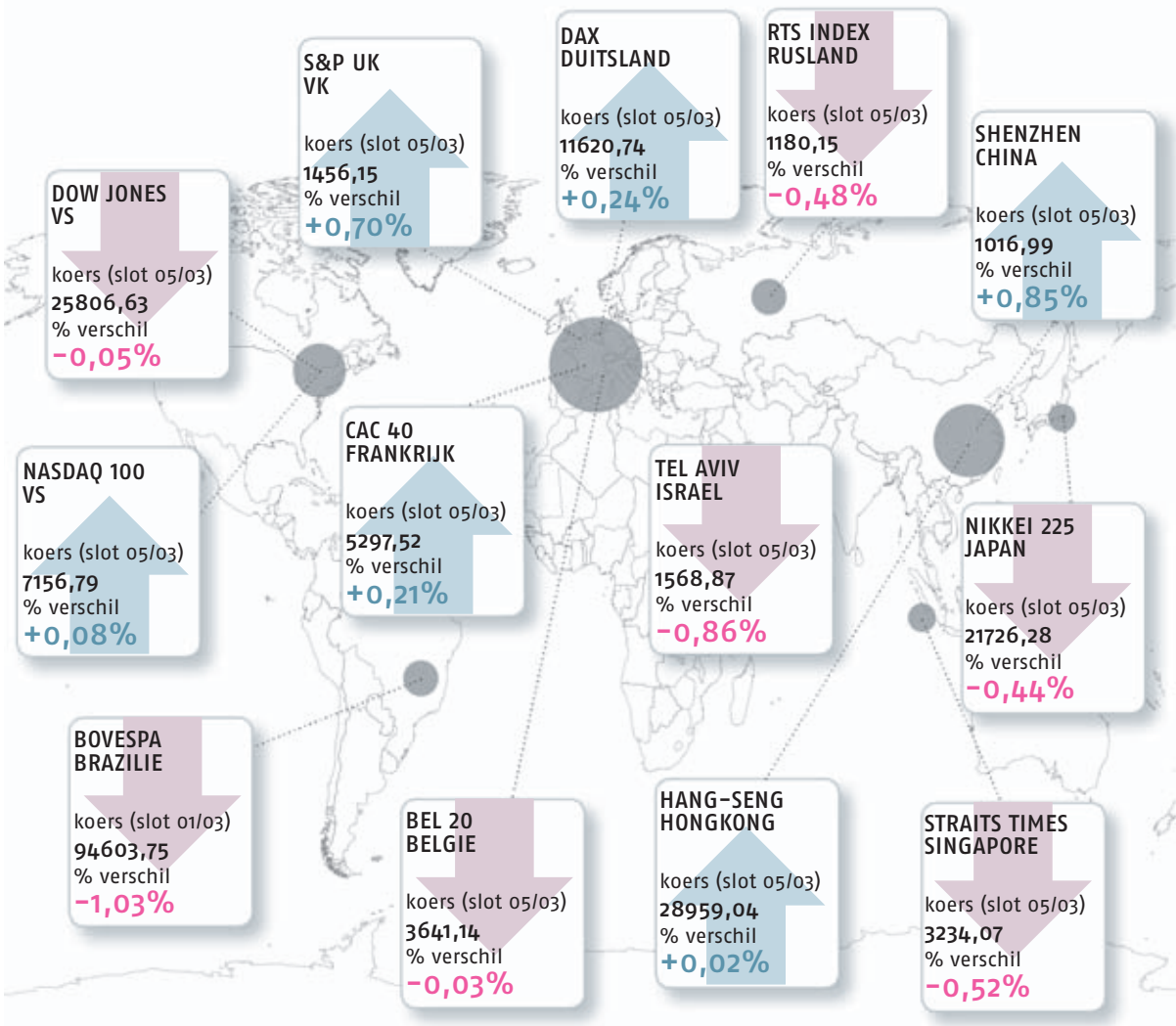
CPB, in een verklaring. De economische groei neemt daarnaast af doordat de overheid minder investeert dan beoogd. Door krapte op de arbeidsmarkt kunnen niet alle plannen worden gerealiseerd. Dat geldt met name voor defensie en infrastructuur. Het begrotingsoverschot stijgt daardoor tot 1,2 procent, in plaats van de 1 procent waar het CPB in december van uitging. Ondanks de lagere economische groei blijft de werkloosheid laag. Dit jaar zit naar verwachting 3,8 procent van de beroepsbevolking zonder baan. In 2020 kan dit percentage oplopen tot 4 procent. <

BEURS
ANP nd.nl/economie

Altice maakt duikvlucht op Damrak

AMSTERDAM
De aandelenbeurs in Amsterdam is dinsdag licht hoger gesloten. Ook elders in Europa was het beeld overwegend positief. Altice Europe ging hard onderuit op het Damrak na een adviesverlaging. Ook de banken stonden in de min. De AEX-index op Beursplein 5 eindigde 0,1 procent hoger op 541,12 punten. De MidKap klom 0,1 procent tot 776,07 punten. Parijs en Frankfurt wonnen 0,2 procent, Londen ging 0,7 procent omhoog. Grootste daler bij de hoofdfondsen was kabel- en telecombedrijf Altice Europe met een verlies van ruim 9 procent na een adviesverlaging door Barclays. Daar-

naast verdwijnt het aandeel bij de jaarlijkse herweging op 18 maart uit de AEX. Verlichtingsbedrijf Signify, dat ook degradeert naar de MidKap, daalde 2,1 procent na tegenvallende resultaten van de Oostenrijkse concurrent Zumtobel. ABN Amro zakte 1,3 procent. Een voor-malig onderdeel van de bank is betrokken in een grote witwasoperatie waarbij miljarden aan Russisch geld via Litouwen in West-Europa is beland, meldde het journalistencollectief OCCRP. Ook ING (min 3,3 procent) stond om die reden onder druk. Ahold Delhaize was de grootste stijger met een winst van 1,6 procent.

ANP nd.nl/nederland

VISSERIJDAGEN GESCHRAPT

URK
De visserijsector op Urk is zozeer in mineur vanwege de brexit en het recente Europese verbod op pulsvissen, dat de Visserijdagen 2019 zijn geschrapt. De Visserijdagen worden al tientallen jaren om de twee jaar georganiseerd in mei en trekken vele tienduizenden toeristen. Aan de Visserijdagen werkt iedereen mee die iets met Noordzeevissen te maken heeft. Maar volgens Eef de Vries van de organisatie staat het hoofd van de 'Urker visserman' nu niet naar een feestje. 'De sector heeft veel geïnvesteerd in pulsvissen, omdat het duurzaam en milieuvriendelijk is. Ze begripen niks van het verbod.' De EU heeft het vissen met stroomstootjes in februari verboden. 'De vissers weten niet hoe ze deze klap moeten overleven. En als er een harde brexit komt, hebben ze ook geen toegang meer tot de Britse viswateren. Dat is de tweede mokerslag voor Urk. Niemand heeft nu zin in vlaggetjes, toeters en bellen', aldus De Vries. De traditionele veiling van het eerste kistje meischol op maandag 27 mei gaat wel door. Daarvoor is alles al geregeld, aldus de organisatie. De opbrengst van de veiling gaat naar een goed doel, dit jaar een zorgnetwerk voor meervoudig gehandicapte kinderen in Israël.

AEX FONDSEN

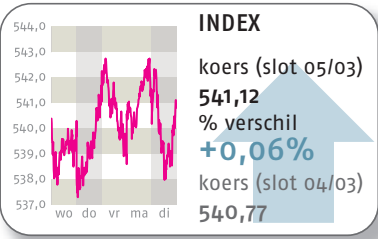

Table with 4 columns: Company, slot, vk, and %. Lists various companies like Aalbert Industries, ABN Amro, Aegon, etc.

MIDKAP FONDSEN

Table with 4 columns: Company, slot, vk, and %. Lists various companies like Adyen, Air France-KLM, AMG, etc.

DUURZAME FONDSEN

Table with 4 columns: Company, slot, vk, and %. Lists various companies like Actiam Noord Am., Actiam Pacific, etc.

BELEGGINGFONDSEN

Table with 4 columns: Company, slot, vk, and %. Lists various companies like ASN Duurz Obl., ASN Duurz Sm&Mid., etc.

Bron: vwd.

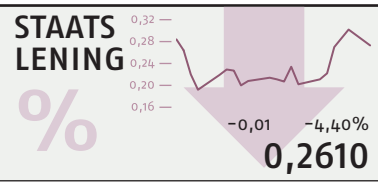

Table with 3 columns: Company, 05/03, and 04/03. Lists companies like Euribor 3 mnd, Euribor 6 mnd, etc.

RUTH VAN DER KOLK nd.nl/economie

Trump wil af van handelsvoordelen India en Turkije

► WASHINGTON

De Amerikaanse president Donald Trump wil een einde maken aan de handelsdeal met India en Turkije. Hij vindt het onterecht dat de twee landen geen belasting hoeven te betalen over producten die worden geëxporteerd naar de Verenigde Staten.

India en Turkije zijn opgenomen in een ontwikkelingsprogramma waardoor ze een aparte positie hebben. Maar volgens Trump is dat in het geval van Turkije niet langer nodig, omdat het land inmiddels economisch ontwikkeld is. De handelsdeal met India acht hij oneerlijk, omdat de Verenigde Staten wel hoge belastingtarieven moeten betalen over hun export naar India. Dat zou leiden tot 'ernstige gevolgen voor de Amerikaanse handel'. Het Aziatische land profiteert daar te veel van, stelt de president.

De Indiase export die onder het programma valt, is zo'n 5,6 miljard dollar waard. Volgens de Amerikaanse handelsvertegenwoordiger bedroeg het handelstekort met India in 2017 27,3 miljard dollar.

Het Indiase ministerie van Handel meldt dat het de moeite niet waard is om India zijn speciale positie te ontnemen, omdat het Amerika 'maar' 190 miljoen dollar zou opleveren.

De handelsrelaties tussen de VS en India kwamen op losse schroeven te staan toen India met nieuwe regels kwam over e-commerce, die de werkwijze van Amerikaanse e-commerce giganten zoals Amazon en Walmart Inc in de weg zouden zitten. New Delhi had erop aangedrongen bij MasterCard en Visa, bedrijven die creditcards verstrekken, om hun verzamelde gegevens naar India te sturen. Het Aziatische land verhoogde daarnaast de tarieven voor elektronische producten en smartphones.

Trump heeft het Amerikaans Congres op de hoogte gehouden per brief. Zestig dagen na het bekendmaken van het schrappen van de handelsvoordelen kan hij zelfstandig besluiten nemen over het programma. Daarmee daagt hij de Indiase premier Narendra Modi uit, die aan de vooravond staat van de Indiase verkiezingen.

oneerlijk

De Amerikaanse president wil een einde maken aan 'oneerlijke handelsrelaties met andere landen'. De VS hebben bijvoorbeeld tarieven verhoogd op de invoer van staal en aluminium uit het buitenland. Trumps beleid heeft geleid tot een handelsoorlog tussen Washington en Peking. Na een jaar lijkt er een einde te zijn gekomen aan die oorlog. <

PETER VAN AMMELROOY / VK nd.nl/economie BEELD EPA / AHMAD YUSNI

Stewardess zonder make-up

...De Britse luchtvaartmaatschappij Virgin Atlantic schrapt een deel van de regels waaraan het uiterlijk van een stewardess moet voldoen.

...Stewardessen krijgen voortaan als ze in dienst treden ook een uniformbroek uitgereikt. Tot nu toe moesten ze daar expliciet om vragen.

► AMSTERDAM

Geen lippenstift of oogschaduw meer: het vrouwelijke cabinepersoneel van Virgin Atlantic hoeft zich niet langer op te maken voor het aan boord stapt van het vliegtuig. 'Als luchtvaartmaatschappij hebben we ons altijd onderscheiden van de rest van de branche', meldt een woordvoerder van Virgin Atlantic. 'We willen dat het uiterlijk weergeeft wie we zijn als individuen, terwijl tegelijkertijd de unieke stijl van Virgin Atlantic behouden blijft. Luisterend naar de wensen van onze medewerkers hebben we daarom een deel van de regels voor styling en persoonlijke verzorging aangepast.'

De stap van Virgin Atlantic is opmerkelijk. Vrijwel alle luchtvaartmaatschappijen stellen make-up verplicht. Regels aan het uiterlijk van het cabinepersoneel zijn vaak zeer strikt en kunnen uiterst gedetailleerd zijn.

Zo heeft het Amerikaanse bedrijf United Airlines een lijst van 51 kantjes met aanwijzingen. Die beschrijven niet alleen de toegestane lengte van kapsels, snorren, baarden en vingernagels, maar ook het aantal siera-

Stewardessen van Virgin Atlantic met make-up op een archiefphoto uit 2013.

den, de kleur van ooglenzen en die van horlogebanden. Terwijl het vrouwelijke cabinepersoneel aan strenge voorschriften moet voldoen als het gaat om lippenstift of foundation is bij United Airlines voor hun mannelijke collega's juist elke vorm van make-up verboden. Tatoeages zijn vrijwel overal taboe, zeker op plekken op het lichaam die niet worden bedekt door kledingstukken. Ook piercings zijn verboden. Voorschriften die ouderwets ogen, blijven soms lang overeind: British Airways bijvoorbeeld stond pas drie jaar geleden toe dat stewardessen een broek aantrokken.

verzorgd en netjes

KLM wil over zijn interne regels niet meer kwijt dan dat cabinepersoneel

er 'verzorgd en netjes' uit moet zien. 'Alleen dan kun je de ambassadeursrol vervullen die je bij ons hebt.' Er zijn geen regels voor bijvoorbeeld de lengte van de haardracht, stelt een woordvoerder.

Die waren er in 2010 nog wel. Toen ontsloeg de KLM een 45-jarige stewardess met gemillimeterd haar. In de rechtszaak die de werknemster aanspande, bleek dat van KLM het haar niet in onnatuurlijke kleuren gekleurd mag zijn, of in een 'extravagante' stijl geknipt. De rechter vond de eisen billijk met het oog op het representatieve karakter van de baan. Op de wervingssite van de luchtvaartmaatschappij staat nog steeds alleen dat 'zichtbare piercings, tatoeages en tandversieringen' niet door de beugel kunnen. <

advertentie

De Nationale ombudsman helpt op weg

Heeft u een probleem met de overheid?

De Nationale ombudsman staat voor u klaar. U kunt ons bellen via telefoonnummer **0800 - 33 55 555** (maandag t/m vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur) of nationaleombudsman.nl/klacht

nationale ombudsman

als het mis gaat tussen u en de overheid

AALDERT VAN SOEST nd.nl/economie BEELD ANP / ROBIN UTRECHT

Vrachtwagens uit Nederland minder vaak naar Engeland

► DEN HAAG

Nederlandse vrachtwagens vervoerden in 2018 meer goederen dan een jaar eerder. Maar het transport naar Engeland nam af.

Dat blijkt uit nieuwe cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over het wegvervoer. De Nederlandse vrachtwagens verplaatsten in totaal 680 miljoen ton goederen. Dat is 2,1 procent meer dan in 2017. De meeste vrachtwagens gingen de grens niet over: 81 procent van het vervoerde gewicht betrof binnenlands vervoer.

Zowel het binnenlandse transport (2,6 procent hoger) als het internationale vervoer (1,5 procent hoger) zat vorig jaar in de lift. De stijging van het internationale vervoer werd volledig gerealiseerd door het vervoer van Nederland naar het buitenland. Het vervoerde gewicht vanuit het buitenland naar Nederland daalde juist met 1 procent.

Verreweg het grootste deel van de vervoerde goederen vanuit Nederland had de buurlanden België en Duitsland als bestemming: 45 procent ging naar de oostburen, 38 procent naar de zuidburen. Het transport naar die twee landen nam ook toe met respectievelijk 3,2 en 5,4

procent. Naar het Verenigd Koninkrijk, na Frankrijk de vierde bestemming van Nederlandse vrachtauto's, werd juist 4,8 procent minder gewicht vervoerd.

Er werden in 2018 vooral meer bouwgoederen door Nederlandse vrachtwagens getransporteerd, meldt het CBS. Het vervoerde gewicht van zand, grind, bouwmaterialen en andere aan de bouw gerelateerde goederen was 6,8 procent hoger dan in 2017. Daarnaast zaten vooral landbouwproducten en stukgoed in de lift bij het vervoer over de weg. <

Het terrein van de stadsnomaden in Amsterdam-West, met op de achtergrond de Hemwegcentrale.

Hier voelt nomade zich ‘normaal’

...De gemeente Amsterdam wil dakloze kampeersers zorg bieden, maar de stadsnomaden laten zich niet zomaar hun caravan uit jagen.

... 'Ik ga toch niet in zo'n verzorgingshuis een kaartje leggen.'

► AMSTERDAM

Helaas, er is geen koffie in de caravan met de roodbeschilderde ruiten. André Schepens (75) kan sinds zijn hartinfarct twee jaar geleden nog maar moeilijk fietsen. Hij is voor zijn inkopen afhankelijk van een van de andere stadsnomaden. 'Maar die moet dan maar net boodschappen gaan doen. Dus de ene dag heb je wel eten, en de andere dag niet. Zo gaat dat hier.'

'daklozen'

Buiten spuugt de Hemwegcentrale zijn grijze wolken uit. Even verderop suizen de auto's over de snelweg voorbij. Schepens woont hier, in het havengebied van Amsterdam, met een stuk of veertig anderen in een geïmproviseerd kamp. Stadsnomaden, worden ze door de gemeente genoemd. 'Daklozen' zou de lading ook dekken. Al heeft André dus wel een caravan. De kampeersers trokken de afgelopen jaren van locatie naar locatie. Steeds een ander stadsdeel, was de afspraak.

Komende maand zou de groep naar een sportpark in Amsterdam-Noord worden overgeplaatst. Maar de buurt daar kwam in verzet. Er zijn verslaafden onder de stadsnomaden, en mensen met psychiatrische problemen. Konden kinderen straks nog wel veilig spelen? Ook de ouderen in de naastgelegen volkstuin vreesden overlast. Maarten (42), die namens de stadsnomaden het woord voert vanuit zijn feesttent van blauw dekzeil, zegt dat de groep ook helemaal niet zit te wachten op vestiging in een woonwijk. 'De muziek gaat bij ons nu eenmaal niet om tien uur 's avonds uit en mensen schreeuwen ook weleens tegen elkaar. Dat zou geheid gezeik worden in zo'n buurt, en dat willen wij ook niet.' Burgemeester Femke Halsema kan de buurtbewoners maandagochtend in de kantine van de volkstuin geruststellen: de stadsnomaden komen niet. De gemeente wil stoppen met het verslepen van het geïmproviseerde kamp en gaat de komende maanden op zoek naar een permanente oplossing voor de bewoners. 'Een deel van de mensen komt in aanmerking voor opname in een klassieke zorginstelling', zegt Halsema. Voor een ander deel wordt mogelijk alternatieve woonruimte gezocht. Het wordt in de hoofdstad door schaarse, dure grond steeds moeilij-

ker om een plek te vinden voor mensen aan de rand van de maatschappij, zegt de burgemeester. 'We leven in Amsterdam steeds dichter op elkaar en dat betekent ook dat het leed zichtbaarder wordt.' Ze vindt dat er ruimte moet blijven voor paradijsvogels en vrijbuiters. 'Maar we willen ook niet dat onder het mom van een alternatieve levensstijl mensen verkommen.' De gemeente gaat dus proberen ook voor de chronische zorgmijders onder de stadsnomaden een 'definitieve plek' te vinden. Volgens woordvoerder Maarten, die zijn achternaam liever niet vermeld ziet, is 'het hele punt' nu juist dat de bewoners van dit modderige kamp geen zin hebben in hulpverlening of een plek 'in de maatschappij'. 'Er zijn hier mensen met psychische problemen en voor een buitenstaander zijn

die misschien raar, maar die voelen zich hier behandeld als een normaal mens. Als die hier niet zouden wonen, zaten ze ongelukkig in een zorgtraject.'

openhartoperatie

André Schepens – helderblauwe ogen onder een bruin petje – is zo'n zorgmijder. 'Ik heb een openhartoperatie geweigerd. Nu zeggen ze van het AMC dat er een nier uit moet. Tja.' Geen haar op zijn hoofd die eraan denkt om zich zijn caravan uit te laten loodsen – hij heeft al twee keer bedankt voor een opvangplek. 'Ik ga toch niet in zo'n verzorgingshuis een kaartje leggen.' Zo oud is hij niet, zegt hij. Zijn kleine caravan staat volgepakt met apparaten, potjes, beeldjes, kleding – alles van waarde wat hij op

straat vindt, sleept hij zijn habitat binnen. 'Ongelooflijk wat de mensen weggooien.' Op een tafeltje liggen een vergrootglas en glimmende steentjes en kralen uitgestald. Schepens maakt sieraden, soms tot diep in de nacht. 'Ik gebruik alleen echte stenen, plastic komt er bij mij niet in. Zo armzalig vind ik dat.'

huurachterstand

Schepens raakte dakloos nadat zijn derde vrouw was overleden. 'Ik ben gewoon niet goed in financiën. Als ik iets moois zie, geef ik mijn geld uit. En ik geef ook veel weg. Toen mijn vrouw er nog was, regelde zij alles. Daarna ging het mis en had ik ineens vier maanden huurachterstand.' Het was de derde keer dat hij een vrouw kwijtraakte aan kanker. Hij heeft sindsdien besloten geen deel meer te willen uitmaken van de maatschappij. 'Alles waarvan je houdt, raak je kwijt. En dan zit je daarna met de brokken.' Dat wil hij niet meer, dus houdt hij zich liever afzijdig. Hier aan de rand van de A10 zit hij prima. Zijn kacheltje werkt en uit zijn radio schalt muziek. De enige wijze waarop hij zijn caravan verlaat, is 'tussen zes plankjes', verzekert hij met een grijns. En dat kan nog wel even duren. 'Ik heb zo het gevoel dat ik wel 100 ga worden. Al was het maar om ze hier een beetje dwars te zitten.' <

VRIJSTAATJES

Meerdere gemeenten zitten zo nu en dan in hun maag met 'stadsnomaden', mensen die met een groepje hun kamp opslaan op braakliggend terrein, en hun eigen hutten bouwen. In Utrecht werd vorig jaar transferium Westraven ontruimd, waar mensen jarenlang woonden in caravans en eigen bouwsels. In Arnhem besloot de gemeente in 2017 hard op te treden tegen bewoners

van drie 'vrijstaatjes' in de stad. In Groningen wordt een klein groepje stadsnomaden gedood op het voormalig terrein van de Suikerunie. Een succesverhaal is er ook, in Lent bij Nijmegen. Met toestemming van de gemeente heeft een groep jongeren daar een zelfvoorzienend ecodorp opgetrokken waar ook culturele activiteiten worden georganiseerd.

WEER NEDERLAND

WILFRED JANSSEN

Veel bewolking

Woensdag start op de meeste plaatsen bewolkt, regionaal valt ook een beetje regen. In het oosten en zuidoosten laat in de ochtend de zon zich mogelijk nog even zien. 's Middags neemt de bewolking toe en van het westen uit valt op steeds meer plaatsen regen. Bij een matige tot krachtige zuidenwind is het niet koud met 10 tot lokaal 13 graden. In de avond en nacht naar donderdag blijft het bewolkt en op veel plaatsen nat. Vooral in de oostelijke helft kan veel neerslag vallen. Ook donderdagochtend is het met name in de oostelijke helft nog ronduit nat, in de middag wordt het vanuit het westen geleidelijk wat vaker droog. Mogelijk dat ook de zon nog even doorbreekt in het westen, in het oosten blijft het bewolkt. Met 8 tot 10 graden is het iets minder zacht voor de tijd van het jaar, daarbij waait een matige tot krachtige zuidwestenwind. Vrijdag ziet er weer een stuk beter uit. Helemaal droog is het niet, want verspreid kan er nog een enkele bui vallen. Tussen de buien door is er wel ruimte voor de zon, ook is er minder wind dan in de voorgaande dagen. De temperatuur verandert nauwelijks met maxima rond een graad of 9. In het weekend kloppen de lagedrukgebieden vanaf de oceaan weer op de deur. Het wordt weer natter en ook de kans op soms veel wind neemt toe. Het blijft zacht.

EXTREMEN

Warmst:	17,8 °C	in 1989
Koudst:	-11,6 °C	in 1971
Natst:	35,3 mm	in 1998

VORIG JAAR

Maximum	10.1 °C
Minimum	1.0 °C
Aantal mm	0.0 mm

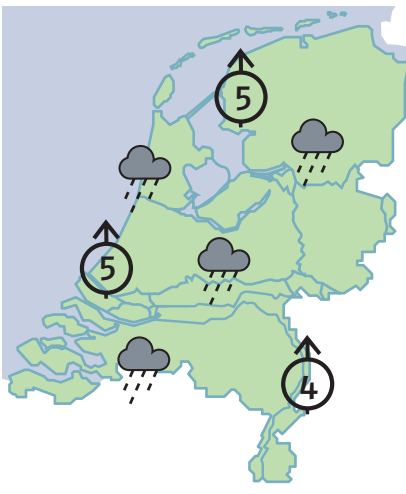
COLOFON

Uitgave van Nederlands Dagblad B.V.
Berkendweg 11, 3818 LA Amersfoort.
Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.
Tel. 088 1 999 999, www.nd.nl.
Nederlands Dagblad B.V. maakt deel uit van Nedag Uitgevers B.V.
Directie: Rinder Sekeris en Sjirk Kuijper
Uitgever: Rinder Sekeris

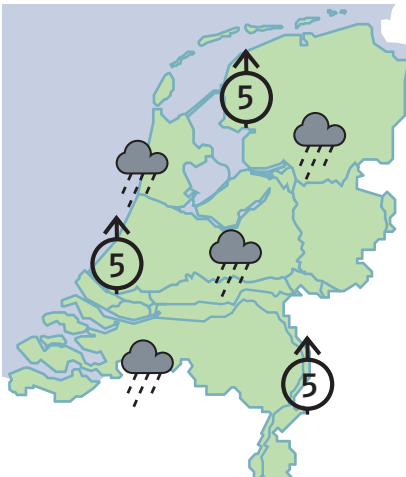
REDACTIEADRESSEN
ALGEMEEN Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort, tel. 088 1 999 999; e-mail: redactie@nd.nl
POLITIEKE REDACTIE: Postbus 20018, 2500 EA Den Haag, tel. 070 3183180; e-mail: politiek@nd.nl

ABONNEMENTEN
tel. 088 1 999 999,
e-mail: abonneeservice@nd.nl
ABONNEMENTSPRIJZEN:
Compleet: zes dagen per week de papieren krant thuisbezorgd en volledig digitale toegang:
per maand € 38,10
per kwartaal € 109,70
per jaar € 410,30
COMBINATIEABONNEMENTEN:
Zaterdag papier en door de week digitaal: per maand € 23,65, per kwartaal € 68,40, per jaar € 263,65.
Vrijdag en zaterdag papier en de hele week digitaal: per maand € 27,75, per kwartaal € 79,80, per jaar € 305,80.

VANOCHTEND

VANMIDDAG

zonnig

opklaringen

bewolkt

buien

onweer

regen

sneeuwregen

sneeuwbuien

sneeuw

mist

wind in Bft

warmtefront

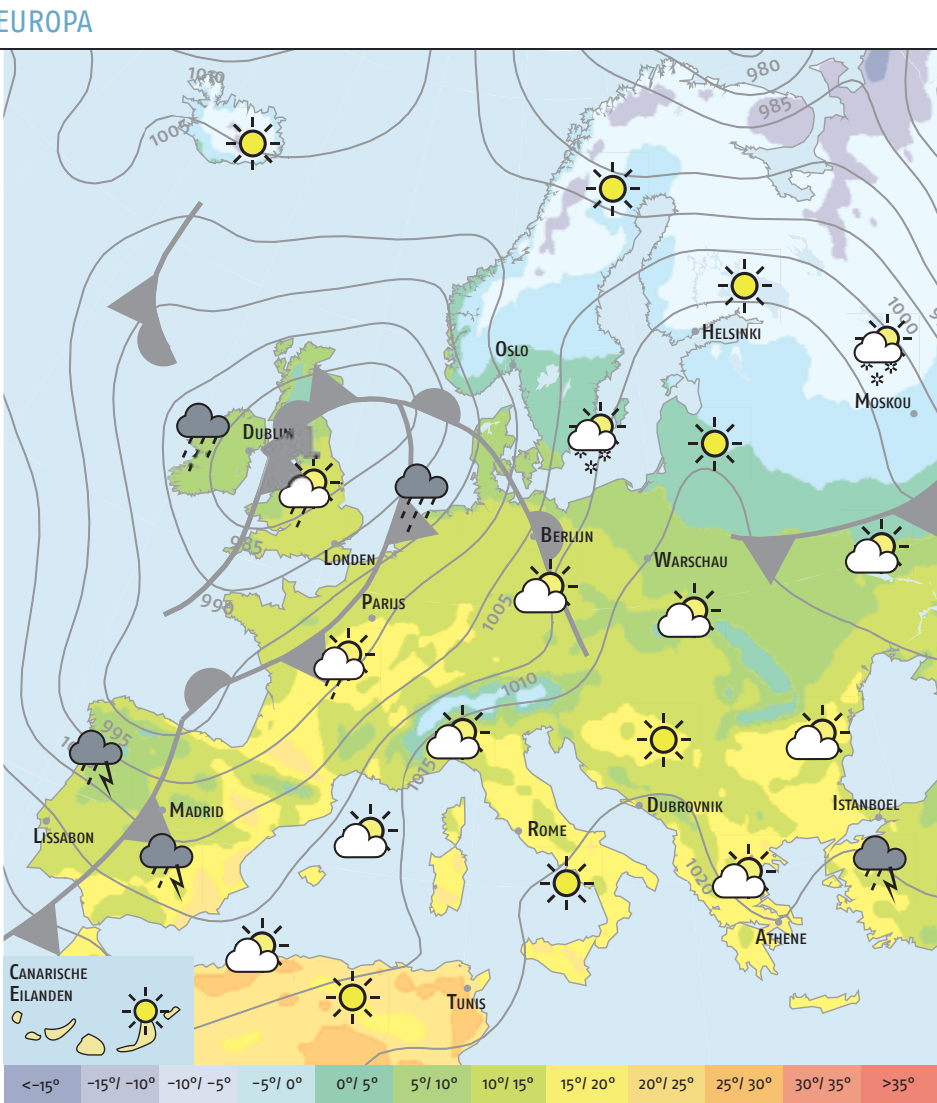
koufront

hogedrukgebied

lagedrukgebied

-1000- isobar

NEDERLAND stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C	EUROPA stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C
Amsterdam	regen	regenbui	11	9	Athene	bewolkt	zonnig	20	20
Apeldoorn	neerslag	regenbui	12	9	Barcelona	regenbui	zonnig	16	17
Arnhem	neerslag	regenbui	12	9	Berlijn	bewolkt	zonnig	12	16
Breda	regen	regenbui	11	9	Boedapest	bewolkt	zonnig	13	19
Den Bosch	regen	regenbui	12	9	Bordeaux	onweer	zonnig	16	12
Den Haag	regen	regenbui	11	9	Brussel	regenbui	zonnig	13	11
Den Helder	regen	regenbui	10	8	Dublin	neerslag	zonnig	8	8
Eindhoven	neerslag	regenbui	13	9	Frankfurt	regenbui	zonnig	15	12
Emmen	regen	regenbui	11	9	Heraklion	zonnig	zonnig	21	20
Enschede	neerslag	regenbui	12	10	Innsbruck	zonnig	zonnig	15	15
Groningen	regen	regenbui	11	9	Kopenhagen	regenbui	zonnig	6	9
Leeuwarden	regen	regenbui	10	8	Las Palmas	zonnig	zonnig	22	20
Lelystad	regen	regenbui	11	9	Lissabon	onweer	zonnig	15	16
Maastricht	neerslag	regenbui	13	9	Londen	regenbui	zonnig	13	9
Middelburg	neerslag	regenbui	12	9	Madrid	onweer	zonnig	13	13
Nijmegen	neerslag	regenbui	13	9	Milaan	bewolkt	zonnig	14	16
Rotterdam	regen	regenbui	11	8	Moskou	sneeuw	zonnig	2	-3
Terschelling	regen	regenbui	10	7	Nice	bewolkt	zonnig	16	19
Utrecht	regen	regenbui	11	8	Oslo	sneeuw	nat.	2	2
Venlo	neerslag	regenbui	13	9	Parijs	regenbui	zonnig	12	11
Vlissingen	neerslag	regenbui	12	9	Rome	zonnig	zonnig	19	19
Winterswijk	neerslag	regenbui	12	9	Sofia	zonnig	zonnig	15	18
Zierikzee	regen	regenbui	12	9	Stockholm	sneeuw	zonnig	1	5
Zwolle	neerslag	regenbui	11	9	Warschau	bewolkt	zonnig	8	14

WERELD stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C
Antalya	zonnig	zonnig	16	23
Bangkok	zonnig	zonnig	37	38
Buenos Aires	bewolkt	zonnig	34	29
Casablanca	regenbui	zonnig	20	18
Curaçao	zonnig	zonnig	29	29
Delhi	zonnig	zonnig	25	27
Johannesburg	onweer	zonnig	29	31
Lima	bewolkt	zonnig	28	28
Los Angeles	regenbui	zonnig	18	17
Melbourne	bewolkt	zonnig	18	24
Mexico City	zonnig	zonnig	24	25
Nairobi	regenbui	zonnig	30	29
New Orleans	zonnig	zonnig	13	19
New York	zonnig	zonnig	-3	-1
Paramaribo	bewolkt	zonnig	33	31
Peking	zonnig	zonnig	11	13
Seoul	zonnig	zonnig	12	11
Singapore	regenbui	zonnig	32	35
Sydney	onweer	zonnig	37	22
Tel Aviv	zonnig	zonnig	18	17
Tokio	regenbui	zonnig	16	11
Toronto	bewolkt	zonnig	-8	-6
Tunis	zonnig	zonnig	25	22
Vancouver	bewolkt	zonnig	6	6

ZON	VANDAAG	MORGEN
	Δ 07:16 uur	Δ 07:14 uur
	▼ 18:26 uur	▼ 18:28 uur
MAAN		
	Δ 07:38 uur	Δ 07:58 uur
	▼ 18:10 uur	▼ 19:17 uur
MAANSTANDEN		
Nieuwe maan		06 maa
Eerste kwartier		14 maa
Volle maan		21 maa
Laatste kwartier		28 maa

HOOGWATER	VANDAAG	MORGEN
Delfzijl	----	12:15 uur
Dordrecht	04:58 uur	17:00 uur
Harlingen	10:00 uur	22:15 uur
IJmuiden	03:59 uur	16:05 uur
Rotterdam	04:09 uur	16:16 uur
Stavenisse	03:50 uur	16:11 uur
Vlissingen	02:11 uur	14:27 uur
Yerseke	03:50 uur	16:08 uur

WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG	ZATERDAG	ZONDAG	MAANDAG
6° 11°	8° 8°	4° 9°	4° 10°	5° 9°	3° 7°
50% Z 4	50% ZW 5	60% W 5	50% W 5	50% W 5	60% W 5

WATERHOOGTE (CM)	VANDAAG	MORGEN
Arnhem	809	17
Keulen	273	18
Konstanz	293	-3
Lobith	861	17
Zwolle	39	-1

van Nedag. Als u die informatie niet wenst, kunt u dat schriftelijk melden of een formulier aanvragen bij onze afdeling abonneeservice.

ADVERTENTIES
Tel. 088 1 999 999, ma. t/m vr. 8.30-17.00 uur; site: nd.nl/adverteren.
FAMILIEBERICHTEN via site: www.ndadvertenties.nl € 1,13 per mm, per kolom; via e-mail: familiebericht@nd.nl.
€ 1,24, per mm, per kolom.
TIPS via site: www.ndadvertenties.nl.
ZAKELIJKE ADVERTENTIES via site: www.nd.nl/adverteren; via e-mail: advertentie@nd.nl
SLUITINGSTERMIJN geboorte- en overlijdensberichten vóór 16.00 uur, overige familieberichten vóór 13.00 uur; tips één dag voor plaatsing vóór 12.00 uur; zakelijke advertenties reserveren vóór 09.00 uur, aanleveren vóór 11.00 uur.
SLUITINGSTERMIJN MAANDAGEDITIE familieberichten via site en e-mail zaterdags tot 16.00 uur; tips vrijdags tot 12.00 uur; zakelijke advertenties vrijdags tot 12.00 uur.

AUTEURSRECHTEN
Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Nederlands Dagblad B.V., c.q. de desbetreffende auteur.

BANK
IBAN NL79 RABO 0329 6800 99
BIC-code RABONL2U
Identificatienummer: NL44ZZ090569430000

BEZORGING
Informatie over bezorging tijdens kantooruren: 088 1 999 999. Op zaterdag van 8.30 tot 10.30 uur. Mailen kan ook: service@nd.nl of ga naar onze site nd.nl/bezorging. Of SMS 222 naar 1008 (55 cent per bericht) wanneer u vandaag geen krant hebt ontvangen.
Wanneer u voor het eerst gebruik maakt van deze service, vermeld dan uw e-mailadres, postcode en huisnummer.
ND IN AANGEPASTE LEESVORM
Het ND is in aangepaste leesvorm verkrijgbaar bij Stichting Aangepast Lezen, Den Haag, tel. 070 3381500. klienten@aangepastlezen.nl

REDACTIE
HOOFDREDACTIE
Sjirk Kuijper (hoofdredacteur),
Daniël Gillissen (adjunct-hoofdredacteur),
Frans Tijssen (secretaris)
EINDREDACTIE
Hugo de Bruijne, Cees Dorland,
Annemarie Eversdijk-Cornelisse, Reiny de Fijter,
Jenneke van Garderen-Hoogland,
Hilbert Meijer, Dick Schinkelshoek
CULTUUR, MEDIA & WETENSCHAP
Rien van den Berg, Maurice Hoogendoorn,
Rimme Mastebroek, Rick Moeliker,

Hilbrand Bouwema, Roel Sikkema,
Eymke Verhoeven-Lobbezoo
BUITENLAND
Jan van Benthem, Tilly Dodds-Reijnen,
Sanne van Graffhorst, Ruth van der Kolk,
Ruurd Lubber, Herman Veenhof
POLITIEK & ECONOMIE
Gerard Beverdam, Piet de Jong,
Joerd Moussie, Eduard Sloot
KERK & RELIGIE
Gerard ter Horst, Wim Houtman,
Eline Kuijper, Hilbert Meijer,
Remco van Mulligen, Gerhard Wilts
BINNENLAND
Willem Bouwman, Gerald Bruins,
Auke van Eijdsen, Sophia Geuze-Verboom,
Petra Noordhuis, Aaldert van Soest,
Hans-Lukas Zuurman
OPINIE & DEBAT
Wim Houtman, Frans Tijssen,
Reina Wiskerke, André Zwartbol
BUREAUREDACTEUREN
Harm Bosma, Robin van Deutekom,
Debora Dijkstra, Tineke Goedhart,
Anneke Groen, Fokke Holwerda,
Roeland van Mourik, Harco Ploegman,
Jan-Willem Veenhof, Wisanne van 't Zelfde
VORMGEVING
Judith Arendsen-Fokker, Egbert Bonte,
Lieneke Eefting, Bert Hagenaars,
Wilco Pot, Patrick Staal,
Christel Versteeg-van de Pol

PUZZEL

ZWEEDSE PUZZEL

Word search puzzle grid with clues in Swedish and English.

© Sanders Puzzelboeken 190306

RECEPT

REDACTIE ND nd.nl/koken BEELD UIT BESPROKEN BOEK

Yakitori

Yakitori is een Japanse vorm van gespiesd kippenvlees.

BENODIGDHEDEN
• 1½ ui
• 400 g kip (combinatie van filet en dijen)
• 1 ei
• 1½ el sojasaus
• 1½ el suiker
• 1½ el aardappelzetmeel

Voor de yakitorisaus:
• 100 ml sojasaus
• 100 ml mirin (zoete rijstwijijn)
• 50 g suiker

Wereldhapjes om te delen. Sophie Dupuis-Gaulier. Forte Uitgevers, Baarn 2018. 224 blz. € 24,99.

BEREIDING
Verwarm de oven voor op 200 °C.
Breng in een grote pan water aan de kook.
Pel de ui, snijd hem in grove stukken en hak hem fijn samen met de kip.
Voeg ei, sojasaus, suiker en zetmeel toe. Meng goed tot een gladde massa en vorm er balletjes van.
Doe ze in het kokende water; zodra ze naar de oppervlakte komen (na ongeveer 2 minuten) haal je ze eruit. Laat uitlekken. Prik op elke spies drie balletjes.
Maak de yakitorisaus: meng de soja-

saus met de mirin en suiker en breng dit aan de kook. Het mengsel zal licht binden.
Leg de spiesjes op een met bakpapier beklede bakplaat.
Zet ze in de oven en bestrijk ze met de yakitorisaus zodra ze beginnen te kleuren. Zet ze weer in de oven en herhaal dit nog twee of drie keer. In totaal moeten ze ongeveer 20 minuten bakken.
Serveer warm. <

SUDOKU

Sudoku puzzle grid.

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

★★★★

Sudoku puzzle grid.

OPLOSSING WOORDZOEKER VAN GISTEREN
skivakantie

OPLOSSING SUDOKU MEDIUM VAN GISTEREN

FEUILLETONS

DAAN EN SIETZE

64. Hij gaat de eerste de beste dwarsstraat in, steekt een pleintje over, weer een straat in, linksaf, rechtsaf, zonder een moment stil te staan. Doordat hij zo bang is let hij nauwelijks op waar hij loopt. In een lange grauwe straat komt hij weer een beetje tot zichzelf. Hij begint wat langzamer te lopen en probeert te bedenken wat hij nu moet doen. De bonkaarten moeten ergens worden verstopt waar de politie en de Duitsers ze niet kunnen vinden. Maar waar? Naar Beekman kan hij ze niet brengen. De politie weet iets, dat is duidelijk. Beekmans huis kan wel bewaakt worden. Misschien is de PTT-man zelf al gearresteerd. De andere leden van de groep kent Daan niet. Het

liefst zou hij naar zijn moeder gaan. Misschien zou zij hem kunnen helpen, of anders Sietzes moeder. Maar hij kan hen toch niet opzoeken en bij die vreemde mevrouw aanbellen en vertellen wat er aan de hand is. Veel te gevaarlijk! Zijn aandacht wordt nu door iets anders getrokken. Op de stoep aan de overkant loopt een man. Hij is nog een eind bij hem vandaan, maar komt deze kant op. Het is een lange,

forse kerel die Daan sterk doet denken aan de aanvoerder van de WA die Sietze en hem achterna gezeten heeft. Daan staat op het punt de kinderwagen om te keren en weg te vluchten. Net op tijd herinnert hij zich dat ze de vorige keer ook die fout gemaakt hebben en dat de man hen toen juist in de gaten kreeg. Hij moet gewoon doorlopen. Een stukje verderop is een zijstraat. Als hij daar is, zal hij die ingaan en uit het gezicht verdwijnen ... Met grote stappen loopt hij verder, terwijl hij een beetje vooroverbuigt en zo de kinderwagen voor zich uit duwt. Hij durft zijn gezicht niet omhoog te doen om te zien of het echt zijn oude vijand is die daar dichterbij komt.

WORDT VERVOLGD

SONATE IN G ROOD

216. 'Wacht op mijn telefoontje. Misschien gauw.'
Wie is Saeed, vroeg Max zich af. Wat is hier aan de hand? Uiteindelijk hoorde Max de benedendeur opengaan. Toen hij vrij zeker wist dat zijn vader buiten was, bewoog Max zich voorzichtig naar het raam dat uitkeek op de oprit. Hij zag zijn vader een aluminium attachékoffer op de achterbank zetten. Voordat de man zich kon omkeren om het huis binnen te gaan, vloog Max de trap op naar zijn kamer, zichzelf verwijtend dat hij zich als een kind verstopte. Dit was echter niet de juiste gelegenheid om zijn vader tegen te komen. Een paar minuten later waren de auto en de bestuurder verdwenen. Max haastte zich zijn slaapkamer uit

en rende naar de kelderverdieping. Gelukkig stond de deur nog open. Hij moet enorme haast gehad hebben, dat hij die deur over het hoofd heeft gezien. Onder aan de trap bleef Max staan, en hij keek om zich heen. Hij had de plek in bijna een jaar niet gezien, sinds zijn vader hem gevraagd had daar zijn verjaardagscadeau uit te pakken. Het was een stel bokshandschoenen geweest, een kille verwijzing naar de mannelijkheid die de

oudere Maxum Morozov miste in zijn zoon, die alleen maar 'een deuntje op de viool kon spelen'. Max drong de pijn weer diep in zijn binnenste en ging de verboden kamer binnen. Op het eerste gezicht zag het er normaal uit, zonder iets wat de kamer persoonlijk maakte. Geen foto's van vader en zoon aan het vissen of bij een ander uitstapje, geen foto van een glimlachende echtgenote. Alles zag er keurig op orde uit, behalve dat de laptop ontbrak, evenals alle papieren die vernietigd waren. En een paar open laden waren leeg. In andere zaten nog een heleboel papieren, die Max nu koortsachtig doorzocht, omdat hij niet wist wanneer zijn vader zou kunnen terugkomen.

WORDT VERVOLGD

NL
ANP nd.nl/nederland

Tekeningen Koenigs niet naar erven

► DEN HAAG – ROTTERDAM
De erfgenamen van de kunstverzamelaar Franz Koenigs kunnen geen aanspraak maken op een aantal tekeningen uit de collectie van het Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam.

Dat heeft het gerechtshof Den Haag dinsdag vastgesteld, net als de rechtbank eerder. De van oorsprong Duitse bankier Koenigs gaf zijn verzameling oude tekeningen in de jaren dertig in bruikleen aan Boijmans Van Beuningen. Vervolgens heeft hij het eigendom van de werken in 1940 overgedaan aan een bank om zo een schuld af te lossen. Daarna heeft ondernemer en verzamelaar Daniël van Beuningen de werken gekocht en geschonken aan het museum. Erfgenamen van Franz Koenigs zeggen dat een aantal tekeningen, waaronder werk van Fra Bartolommeo en Albrecht Dürer, buiten de deal is gebleven en dat zij daar nog steeds zelf recht op hebben. Het hof ziet daar geen gronden voor. Er zijn volgens de uitspraak geen aanwijzingen dat Franz Koenigs met de bewuste tekeningen anders is omgesprongen. <

EN VERDER
REDACTIE ND • BEELD SAMEN OP WEG, COV GOES

Dominee Van Dalen werd gewaardeerd door de leden van Samen op Weg om zijn 'gave van het woord'.

■ **SAMEN OP WEG NEEMT AFSCHIED VAN PREDIKANT**
De protestantse gemeente Samen op Weg te Kudelstaart heeft zondag afscheid genomen van dominee Hans van Dalen. Hij werd beroepen door de protestantse gemeente in Nijverdal, en nam dit beroep aan. Van Dalen heeft de gemeente in Kudelstaart bijna zeven jaar lang gediend. Zowel hij als de gemeente kijkt terug op mooie jaren. In een persbericht laat de gemeente weten dankbaar te zijn voor de 'gave van het woord' die Van Dalen heeft en inzette voor de gemeente. In de afgelopen jaren introduceerde Van Dalen diverse nieuwe kerkelijke activiteiten, zoals de Spilplusdiensten, Top-2000 dienst, U2-dienst en een dienst met muziek van Marco Borsato. Ook gingen gemeenteleden onder zijn leiding dauwtrappen in de vroege morgen van Hemelvaartsdag. Daarnaast organiseerde Van Dalen leerdiensten over de islam en euthanasie. Tijdens de afscheidsdienst zwaaide de gemeente de predikant en zijn vrouw uit met de belofte uit Matteüs 28: Ik ben met jullie tot aan het eind der dagen.

De Christelijke Oratorium Vereniging Goes verzorgt op 23 maart een voorjaarsconcert in Kloetinge.

■ **COV GOES VOERT 'WEENSE KLASSIEKEN' UIT**
De Christelijke Oratorium Vereniging (COV) Goes verzorgt zaterdag 23 maart aanstaande een voorjaarsconcert in de Geerteskerk te Kloetinge. Op het programma staan de 'Litaniae de venerabili altaris Sacramento' van Wolfgang Amadeus Mozart en het 'Stabat Mater' van Joseph Haydn. Het werk van Mozart is het laatste van zijn vier litanieën, die hij in dienst van de prins-aartsbisschop Colredo in Salzburg schreef. De litanie werd in 1776 voor het eerst uitgevoerd op Palmzondag in de Dom van Salzburg. Negen jaar eerder schreef Haydn zijn 'Stabat Mater', dat in 1767 op Goede Vrijdag werd uitgevoerd in het slot Esterházy. Haydn was bij dit Oostenrijks-Hongaarse vorstenhuis werkzaam als dirigent en hofcomponist. Toegangskarten voor het concert kosten 25 euro en zijn verkrijgbaar via www.covgoes.nl en bij boekhandel De Koperen Tuin in Goes.

► tips? Mail naar enverder@nd.nl

KERKNIEUWS

■ **PROTESTANTSE KERK**
BEROEPEN te Kollum i.c.m. Burum-Munnekezijsl-Warftstermolen: R. Wollenberg te Akkrum, die dit beroep heeft aangenomen; te Nieuw-Beijerland (hervormd): P. Wijnberger te Bleiswijk (hervormde wijkgemeente Het Anker); te Gouda (hervormd): proponent H.R. Fokkert te Rijssen.

■ **GEREFORMEERDE GEMEENTEN**
BEROEPEN te Grand Rapids-Covell Avenue (Michigan, VS): A.H. Verhoef te St. Catharines (Ontario, Canada).

NL
ANP

Succesvolle actie tegen zakkenrollers

► **AMSTERDAM**
De politie heeft in de eerste twee maanden van dit jaar in Amsterdam 156 dieven en zakkenrollers opgepakt. Een zogenoemd zakkenrollersteam richt zich op straatcriminaliteit in het centrum van de hoofdstad. De agenten in burger opereren onopvallend en letten op afwijkend gedrag. Zij verrichten volgens de politie daardoor veel meer aanhoudingen op heterdaad. <

● ● ● **witkijker**
MARA WIENKE nd.nl/nederland BEELD ANP / VINCENT JANNINK

Wisseling van de wacht in schaatsland

Nee, zwartkijkers, niet alles gaat maar slechter. De Witkijker leest en denkt in deze donkere maanden na over het nieuws en signaleert verhalen die hoopvolle ontwikkelingen laten zien, als tegenwicht voor de dagelijkse stroom onheil. Vandaag in deze laatste Witkijker van het seizoen: een jonge Nederlander stap uit de schaduw van Sven Kramer.

Terwijl een stormachtige wind in Nederland carnavalsvierders naar binnen dreef, kon aan de andere kant van de wereld het feest niet op voor schaatser Patrick Roest. Op het wereldkampioenschap allround in het Canadese Calgary kon hij eindelijk laten zien dat hij een blijver is. Vorig jaar won hij het WK in eigen land, maar op dat goud zat een smetje: de beoogde winnaar, Noor Sverre Lunde Pedersen, was gevallen op de slotafstand. Op die manier werd Roest wereldkampioen, en was hij dit weekeinde de officiële titelverdediger. Er was één manier om te bewijzen dat zijn titel vorig jaar geen gelukstreffer was: nog een keer winnen. Er waren naast Roest genoeg andere gegadigden, zoals Canadees Ted-Jan

Bloemen, de Noor Sverre Lunde Pedersen, en uit eigen land Douwe de Vries en Sven Kramer. Die laatste naam geldt ook als de naam van een tijdperk. Het palmares van Sven Kramer zou bijna een hele Witkijker kunnen vullen met alle soorten goud en titels – behalve dan dat enige goud dat ontbreekt. Olympisch goud op de tien kilometer. Hij was tijdens de Spelen in Vancouver van 2010 wel de snelste op die afstand, maar kreeg in plaats van goud de letters 'DQ' achter zijn naam. Gediskwalificeerd, door een fout die in het collectieve geheugen gegrift is. Coach Gerard Kemkers dirigeerde Kramer de binnenbocht in, terwijl hij de buitenbocht had moeten nemen. Terwijl Kramer dapper verder schaatste, zagen kijkers de verschrikte grote ogen van Kemkers. Enkele ronden later finishte Kramer als snelste, de bekroning op zijn jarenlange arbeid. Dacht hij. Maar kort daarop kreeg hij te horen over de foutieve wissel en de onvermijdelijke diskwalificatie die daarbij zou horen. Woest smiet Kramer zijn bril van zich af, een beeld dat in slow motion in miljoenen huiskamers herhaald werd. Sindsdien verzamelde hij nog talloze medailles, maar revanche

Patrick Roest (m.) werd Wereldkampioen Allround, Sverre Lunde Pedersen (l.) werd tweede en Sven Kramer (r.) derde.

door alsnog olympisch goud te winnen op de tien kilometer, bleef uit.

stuivertje wisselen
Het tijdperk Kramer was er niet perse een van alleenheerschappij. De lange afstanden waren terrein van 'Kramer vs. Bergsma' – op dit moment respectievelijk 32 jaar en 33 jaar oud. Vaak was het stuivertje wisselen tussen de twee. Kramer nam afscheid van Kemkers en koos voor een nieuwe coach, Jac Orië. Daarbij hoorde een commerciële schaatsploeg vol toppers. Hij kreeg er in deze formatie een nieuw trainingsmaatje bij: de jonge Patrick Roest, die na het afsluiten van zijn juniorentijd meteen door kon stuiven naar de senioren.

Zoals Kramer zelf een aantal jaren eerder ook had gedaan. Afgelopen seizoen werd Sven Kramer Europees kampioen allround, won Jorrit Bergsma op de WK afstanden de 10.000 meter, en dit weekeinde werd de 23 jaar jonge Roest de wereldkampioen allround. De afsluitende 10.000 meter reed hij in een rechtstreeks duel tegen Kramer. Niet dat Sven Kramer op dat moment nog de grootste rivaal voor de titel was, want dat was opnieuw Sverre Lunde Pedersen. De Noor had in de rit ervoor geleden, waardoor Roest precies wist wat hem te doen stond. Roest won de afstand, met zo'n 80 meter voorsprong op Kramer. 'Het begin van een nieuw tijdperk,' concludeerden de

NOS-commentatoren op het moment dat Kramer bijna tien seconden later over de lijn kwam. In de eindstand stond Patrick Roest op plek één, Sverre Lunde Pedersen (dit keer niet gevallen) op plek twee en Sven Kramer op plek drie. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat goud toch het hardst telt voor sportmensen als Sven Kramer. Toen Roest net kampioen was geworden dit weekeinde, en Kramer de NOS te woord moest staan over zijn eigen bronzen plak, zei hij meermaals: 'Leuk is anders.' Maar hij lachte, prees Roest en bleef nuchter. Volgend seizoen zijn er weer nieuwe kansen. Zeker is dat Patrick Roest dan een naam zal zijn om rekening mee te houden.

TV
VOORKEUR

NPO 2 ► NTR, 20.25-21.25 UUR
Het leven van Hitler – een blauwdruk voor dictators
Beschermd door het Hitler-Stalin-verdrag valt Hitler Polen binnen, waarop Groot-Brittannië en Frankrijk hem de oorlog verklaren. Het Westen is echter passief en een groot deel van Europa raakt onder Duitse controle. Hitler bereikt de top van de militaire macht. In het oosten daarentegen spelen de enorme afstanden, de onbeperkte mankracht van het Rode Leger en vooral de zeer koude winter in Rusland hem parten.

NPO 2 ► NTR/VPRO, 21.25-22.00 UUR
Andere tijden
Oud-minister van Justitie Dries van Agt pleitte in 1979 voor de vrijlating van de Drie van Breda: Franz Fischer, Ferdinand aus der Fünten en Joseph Kotälla (overleden in 1979). Van Duitse steun aan hen – door oud-strijders en nazi-sympathisanten, maar ook door de Bondsregering van kanselier Konrad Adenauer tot en met Willy Brandt en Helmut Schmidt – wist Van Agt niets. Historicus Felix Bohr onderzocht de Duitse omgang met de Drie van Breda. En Eva Lettermann, achternicht van Franz Fischer, zag als historica hoe haar oom gehandeld had.

TV VOORAF

ASTRID VAN DEN HOEK nd.nl/media BEELD RTL

Realistisch hoop geven

De vele, vaak succesvolle, ziekenhuisseries bevatten doorgaans niet alleen bizarre medische casussen, maar ook het 'menselijk drama' van het personeel van de ziekenhuizen. RTL 4 komt nu met een realistisch 'inkijkje in hoofd en hart' van medisch specialisten.
In Topdokters vertellen acht top-specialisten uit zeven Nederlandse ziekenhuizen over hun werk en de manier waarop ze omgaan met de grote verantwoordelijkheid die hun werk met zich meebrengt. De Vlaamse variant van de serie is al aan het vijfde seizoen toe. In Nederland bestaat het eerste seizoen uit acht afleveringen. Vanavond is de tweede aflevering te zien. Daarin komen allerlei aspecten van het werk van medisch specialisten aan bod, maar met name gaat het over het voeren van gesprekken met patiënten over goede en minder goede uitslagen of prognoses. Een slechtnieuwsgesprek heeft een andere lading als het over uitgezaaide borstkanker gaat dan wanneer het over een neureconstructie gaat, maar de uitzending laat mooi de betrokkenheid en inzet van de artsen in elk vakgebied zien. En daarbij ook de passie voor hun vak, voor hun patiënten. Ondanks de emotioneel zware belasting die het werk met zich meebrengt. 'Mensen vertellen hun verhaal aan je. Daar komt dan uit voort dat je een soort verantwoordelijkheid voelt om iets aan hun situatie te doen', zegt een kinderarts.

De specialisten vertellen hoe ze door de jaren heen hebben geleerd hoe en wanneer ze wat zeggen tegen een patiënt. Dat ze soms expres stiltes laten vallen om de patiënt tijd te geven de boodschap tot zich te laten doordringen. En dat het vooral ook mensenwerk blijft, ter plekke afstemmen op de persoon die je voor je hebt zitten. 'Protocollen zijn om van af te wijken, richtlijnen zijn gemaakt om in een la van je bureau te doen en de tijd bepaalt de patiënt', zegt bijvoorbeeld een borstkankerspecialist. Het gaat erom te zorgen dat de patiënt weer houvast krijgt. Hoop houdt zelfs. Maar geen valse hoop. 'Realistisch hoop geven', noemt hij het. En dat is een vak apart. 'Dat in het bericht of de uitleg toch iets verpakt zit waar ze mee verder kunnen.' Doordat je toch wilt weten 'hoe het afloopt' met de patiënten die voorbijkomen, is het soms lastig om de grote lijnen in de uitzending te blijven zien, om de verhalen van de artsen ook te volgen en niet alleen die van de patiënten. Hoe zoeken de specialisten de juiste balans tussen betrokkenheid bij de patiënt en professionele afstand? En hoe praten ze thuis over wat ze meemaken? Op die vragen komt mondesmaat een antwoord. Je leert de artsen vooral kennen als gepassioneerde specialisten, niet zozeer als privépersonen. En dat is prima, voor het wel en wee in artsenlevens kijken we wel naar andere series. ►► Topdokters, RTL 4 21.30-22.30 uur.

NPO 1

06.10 MAX Geheugentrainer. 06.30 NOS Journaal. 06.35 NOS Journaal. 06.40 NOS Journaal. 06.45 NOS Journaal. 06.50 NOS Journaal. 07.00 NOS Journaal. 07.10 Goedemorgen Nederland. 07.30 NOS Journaal. 07.40 Goedemorgen Nederland. 08.00 NOS Journaal. 08.10 Goedemorgen Nederland. 08.30 NOS Journaal. 08.40 Goedemorgen Nederland. 09.00 NOS Journaal. 09.15 Nederland in beweging. 09.30 NOS Journaal. 09.40 MAX Geheugentrainer. 10.00 NOS Journaal. 10.15 Tijd voor MAX. 11.05 De Wereld Draait Door. 12.00 NOS Journaal. 12.20 NOS Journaal. 12.40 Kook mee met MAX. 13.00 NOS Journaal. 13.10 NOS Sportjournaal. 13.20 Na het Nieuws. 14.00 NOS Journaal. 14.15 Kook mee met MAX. 14.35 NOS Journaal. 14.45 NOS Journaal. 15.00 NOS Journaal. 15.20 Jinek. 16.20 De Rijdende Rechter. 17.00 NOS Journaal. 17.10 Tijd voor MAX. 17.55 Politieke Partijen

18.00 NOS Journaal. 18.15 EenVandaag. 18.45 NOS Sportjournaal. 19.00 De Wereld Draait Door. 20.00 NOS Journaal. 20.35 Tussen Kunst en Kitsch. 21.25 Detectives: Endeavour Morse. 23.00 Jinek

EEN

12.35 Blokken. 13.00 Het journaal. 13.25 Het weer. 13.30 Iedereen beroemd. 13.50 Thuis. 14.15 Dieren in nesten. 14.45 De MIA's 2018. 16.44 Clips. 16.50 Buren. 17.15 Flikken. 18.04 Het journaal update. 18.10 Het weer. 18.15 Dagelijkse kost. 18.30 Blokken. 19.00 Het journaal. 19.40 Iedereen beroemd. 20.00 Joker+ en Lotto. 20.05 Het weer. 20.10 Thuis. 20.40 Eviva España. 21.30 Pano. 22.05 Van Gils & gasten. 22.50 Het journaal. 23.05 Het weer. 23.10 Major Crimes. 23.51 Winst joker+ / lotto. 23.52 Keno. 23.53 Euromillions winstverdeling. 23.55 Dagelijkse kost.

ARD

09.55 Sturm der Liebe. 10.44 Tagesschau. 10.45 Meister des Alltags. 11.15 Wer weiß denn sowas? 12.00 Tagesschau. 12.15 ARD Buffet. 13.00 ZDF-Mittagsmagazin. 14.00 Tagesschau. 14.10 Rote Rosen. 15.00 Tagesschau. 15.10 Sturm der Liebe. 16.00 Tagesschau. 16.10 Verrückt nach Meer. 17.00 Tagesschau. 17.15 Brisant. 18.00 Wer weiß denn sowas? 18.50 Hubert ohne Staller. 19.45 Wissen vor acht – Werkstatt. 19.50 Wetter vor acht. 19.55 Börse vor acht. 20.00 Tagesschau. 20.15 FilmMittwoch im Ersten: Klassentreffen. 21.45 Plusminus. 22.15 Tagesthemen. 22.45 Maischberger

NPO 3 ► NTR, 22.35-23.40 UUR

Dream school

Whitney wordt voor een ultimatum gesteld. Ze trekt zich terug en mist de les van Ferry Zandvliet, een 'overlever' van de aanslag op de Bataclan in Parijs. Michelinsterren-chef Ron Blaauw wil de jongeren vooral leren samenwerken. Dat gaat goed, behalve tussen Marvin en Tatanka. De les van fotograaf Ahmet Polat gaat beter, zowel voor Tatanka als voor Zoey. Actrice Imanuelle Grives wil de jongeren door acteer oefeningen meer zelfvertrouwen meegeven. De oefening van rector Eric met Eljereau vormt een bepalend moment in het proces van Eljereau.

NPO 3 ► KRO-NCRV, 19.55-20.25 UUR

Food CIA

Kate piekert over paprikapoeder: hoe wordt dat precies gemaakt? Ze reist af naar Hongarije, waar een potje paprikapoeder op tafel net zo gewoon is als peper en zout bij ons. Nadat ze heeft gezien hoe paprikapoeder daar wordt gemaakt, kijkt ze hoe in Spanje een scherpere variant van paprikapoeder wordt geproduceerd.

NPO 2

07.38 NOS Journaal. 07.40 NOS Journaal. 07.43 NOS Journaal. 07.45 NOS Journaal. 08.00 NOS Journaal met gebarentolk. 08.10 NOS Journaal. 08.30 NOS Journaal. 08.38 NOS Journaal. 08.45 NOS Jeugdjournaal met gebarentolk. 09.00 NOS Journaal met gebarentolk. 09.15 Diederik en Da Vinci. 10.05 Verder kijken met Diederik en Da Vinci. 10.35 De Hofbar. 11.00 NOS Journaal. 11.15 NOS Journaal. 11.25 NOS Journaal. 11.30 Binnenste Buiten. 12.05 Opsporing Verzocht. 12.57 Politieke Partijen: PvdA. 13.00 NOS Journaal. 13.10 NOS Sportjournaal. 13.19 Blauw Bloed. 14.05 Kassa. 14.55 Kruispunt. 15.25 Typisch Heemstede. 16.00 NOS Journaal. 16.10 Gort over de Grens. 17.00 Koken met Van Boven. 17.35 Met het Mes op Tafel

18.05 Rail Away. 18.40 Binnenste Buiten. 19.15 Typisch Heemstede. 19.45 Met het Mes op Tafel. 20.25 Het leven van Hitler – een blauwdruk voor dictators. 21.25 Andere Tijden. 22.00 Nieuwsuur. 22.55 2Doc: The Silence of Others

00.35 De Kanarie in de Kolenmijn.

NPO 3

09.30 Kindertijd. 09.31 Hier slaap ik. 09.34 Waar is Tom? 09.39 Scherven. 09.48 Kikker is bang. 09.55 Pim & Pom. 10.05 Teletubbies. 10.20 Nijntjes avonturen, groot en klein. 10.25 Hoi Duggee. 10.35 Bumba bravo Babilu. 10.40 Het zandkasteel. 10.55 No-No. 11.00 Sesamstraat 10 voor... 11.15 Zappelin Go. 11.25 Nelli en Nora. 11.30 Pingu in de stad. 11.40 Pingu in de stad. 11.45 Babar en de belevenissen van Badou. 11.55 Angelina Ballerina. 12.10 Calimero. 12.20 Nils Holgersson. 12.35 De Smurfen. 12.50 Mike de ridder. 13.05 Kiwi & Strit. 13.10 Kiwi & Strit. 13.15 Apennoten XL. 13.35 Studio Snugger. 13.50 Te leuk om waar te zijn. 14.15 Betreden Op Eigen Risico. 15.05 Ninja Nanny. 15.30 Z@ppbios: Kidnappen voor beginners. 17.00 Checkpoint. 17.15 Beste Vrienden Quiz. 17.35 Hip voor Nop

18.05 #forever. 18.20 SpangaS. 18.30 SpangaS. 18.40 Het Klokhuis. 19.00 NOS Jeugdjournaal. 19.20 3 Op Reis. 19.55 Food CIA. 20.25 Layla M. 22.05 De luizenmoeder. 22.35 Dream School. 23.40 De Wereld Draait Door

BBC 1

12.00 Wanted Down Under. 12.45 A1: Britain's Longest Road. 13.15 Bargain Hunt. 14.00 BBC News at One; Weather. 14.30 BBC Regional News and Weather. 14.45 Doctors. 15.15 Shakespeare & Hathaway – Private Investigators. 16.00 Escape to the Country. 16.45 Best House in Town. 17.30 Flog It! 18.15 Pointless. 19.00 BBC News at Six; Weather. 19.30 BBC Regional News and Weather. 20.00 The One Show. 21.00 MasterChef. 22.00 The Real Marigold on Tour. 23.00 BBC News at Ten. 23.25 BBC Regional News and Weather. 23.32 National Lottery Update. 23.35 Glow Up: Britain's Next Make-Up Star.

BBC 2

09.00 Sign Zone: See Hear: International Women's Day. 09.30 Sign Zone: Great British Menu. 10.00 BBC News at 9. 11.00 Victoria Derbyshire. 12.00 BBC Newsroom Live. 12.15 Politics Live. 14.00 Think Tank. 14.45 Ray Mears Goes Walkabout. 15.45 Who Do You Think You Are? 16.45 The Hairy Bikers' Pubs That Built Britain. 17.15 Mexico: Earth's Festival of Life. 18.15 Antiques Road Trip. 19.00 Eggheads. 19.30 Great Continental Railway Journeys. 20.00 Saving Lives at Sea. 21.00 This Farming Life. 22.00 Mother-FatherSon. 23.00 White Gold. 23.30 Newsnight.

KOKEN MET VAN BOVEN Te zien is hoe je vis fileert en er een vispotje van maakt. NPO 2, 17.00 uur

NGC

06.00 Science of Stupid. 06.20 Science of Stupid. 06.45 Wicked Tuna. 07.30 Airport Security: Peru. 08.10 Cesar to the Rescue. 08.55 Cesar to the Rescue. 09.40 The Incredible Dr. Pol. 10.25 The Incredible Dr. Pol. 11.10 Yukon Gold. 12.00 Storage Wars: Canada. 12.35 Storage Wars: Canada. 13.05 Yukon Gold. 14.05 Yukon Gold. 15.00 Nazi Megastructures: America's War. 16.00 Dog Patrol. 16.30 Dog Patrol. 17.00 Air Crash Investigation. 18.05 The Incredible Dr. Pol. 19.00 The Incredible Dr. Pol. 20.00 Air Crash Investigation. 21.00 Wild Indonesia. 22.00 Wild Indonesia. 23.00 Wild Russia. 00.00 Primal Survivor: Most Extreme. 01.00 Nazi Megastructures. 02.00 Drugs Inc. 02.45 Drugs Inc. 03.35 Airport Security: Peru.

NPO 2 ► VPRO, 22.55–00.40 UUR

2doc: The silence of Others

Filmmakers Almudena Carracedo en Robert Bahar laten de aanhoudende strijd zien van een groep slachtoffers van de Spaanse dictatuur onder generaal Franco. Het gevecht duurt voort omdat er nooit gesproken is over de naar schatting nog vele slachtoffers van het regime. Twee jaar na de dood van Franco is er in Spanje een amnestiewet aangenomen. Medewerkers van het Franco-bewind kunnen hierdoor niet worden vervolgd. Misdaden van het regime kunnen zo worden weggestopt en veel Spanjaarden lijden onder het onverwerkte verleden, zoals de oude María Martín.

RTL 4

08.00 RTL Nieuws. 08.15 RTL Nieuws. 08.30 RTL Nieuws. 08.45 RTL Nieuws. 09.00 RTL Nieuws. 09.10 RTL Boulevard. 10.00 Koffie-tijd. 11.00 Goede Tijden, Slechte Tijden. 11.35 The Bold and the Beautiful. 12.10 Dr. Phil. 13.15 Teleshop 4: Dit Is Mijn Toekomst. 13.45 RTL Late Night Met Twan Huys. 15.00 Uitstel Van Executie. 16.00 Herman Tegen De Rest. 17.00 5 Uur Live 18.00 RTL Nieuws. 18.15 Editie NL. 18.30 RTL Weer. 18.35 RTL Boulevard. 19.30 RTL Nieuws. 19.55 RTL Weer. 20.00 Goede Tijden, Slechte Tijden. 20.30 Love Is In The Air. 21.30 Topdokters. 22.30 RTL Late Night Met Twan Huys. 23.45 RTL Nieuws.

RTL 5

08.00 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 09.50 Teleshop 5: Kortingsbrigade.nl. 10.00 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 10.35 Teleshop 5: Kortingsbrigade.nl. 10.45 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 11.00 Teleshop 5: Mediashop. 12.30 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 13.30 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 13.45 Teleshop 5: Mediashop. 14.20 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 16.40 Makelaars met een missie. 17.40 Dr. Phil 18.30 Deurwaarders UK. 19.30 24 uur in de politiecel UK. 20.30 Hotter Than My Daughter. 21.30 The Blacklist. 22.30 24 uur in de E.R. 23.30 24 uur in de politiecel UK.

RAIL AWAY We volgen de Zig Zag Railway in de bergen van de Blue Mountains in Australië. NPO 2, 18.05 UUR

FAMILY7

06.00 Today with God. 06.30 Voorbeeldig Leiderschap. 07.00 Lalala. 07.13 Lalala. 07.30 Joseph Prince. 08.00 Joyce Meyer. 08.30 Homecoming. 09.00 Wijs. 09.30 Voorbeeldig Leiderschap. 10.00 Op zoek naar bevrijding. 11.00 Uitgelicht! 11.30 IsraelCNN. 12.00 Wijs. 12.30 Geloven is voor iedereen. 13.00 Voorbeeldig Leiderschap. 13.30 Today with God. 14.00 In Touch. 14.30 IsraelCNN. 15.00 Joseph Prince. 15.30 Op zoek naar bevrijding. 16.30 Voorbeeldig Leiderschap. 17.00 Krummel. 17.35 7th Street Theater 18.05 David Maasbach. 18.35 Monumental serie. 19.02 Wijs. 19.32 Transparant. 20.00 Today with God. 20.30 Uitgelicht! 21.00 The Song. 21.30 Bloom Today. 22.00 Joyce Meyer. 22.30 Waarom Israël. 23.00 Uitgelicht! 23.30 Better half show.

SBS 6

07.55 Shownieuws – Late editie. 08.25 6 Inside. 09.25 Droomhuis op het Platteland. 10.20 Smaken Verschillen. 10.50 Smaken Verschillen. 11.30 Wat Eten We? 12.00 Utopia. 12.55 Dieren op spreekuur. 13.30 Talenten zonder centen. 14.25 Smaken Verschillen. 14.55 Smaken Verschillen. 15.25 Vtwnen. 16.25 Saved by the Bell. 17.30 Wat Eten We? 18.00 6 Inside. 19.00 Hart van Nederland – Vroeg. 19.30 Utopia. 20.30 Foute Boel. 21.30 Mr. Frank Visser doet uitspraak. 22.30 Hart van Nederland – Late editie. 22.55 Shownieuws – Late editie. 23.30 Piets weerbericht. 23.35 6 Inside.

RTL 7

12.07 B.O.Z.: Oggy En De Kakkerlakken. 12.17 B.O.Z.: The Owl. 12.19 B.O.Z.: De Daltons. 12.27 B.O.Z.: De Daltons. 12.37 B.O.Z.: The Owl. 12.39 B.O.Z.: Turbo FAST. 12.58 B.O.Z.: The Owl. 13.00 Idioten Op De Weg. 13.30 Politie Op Je Hielen Down Under. 14.30 Stop! Politie. 15.00 Stop! Politie. 15.30 Last Man Standing. 16.00 Last Man Standing. 16.30 Married with Children. 17.00 Married With Children. 17.30 Flodder 18.00 Flodder. 18.30 'Allo 'Allo! 19.00 Idioten Op De Weg. 19.30 Politie Op Je Hielen Down Under. 20.30 The Amazing Spider-Man 2. 23.15 Jackass: The Movie.

HET KLOKHUIS Janouk gaat langs bij een verkeerpost bij een knooppunt op het water. NPO 3, 18.40 UUR

GROOT NIEUWS RADIO

06.00 De Nieuwe Morgen. 09.00 Blessings. 10.00 Bij Jorieke. 12.00 Sandwich. 14.00 Backstage. 16.00 De Dag Van Vandaag 19.00 Wens. 20.00 Muziekavond. 22.00 Op weg met de Bijbel. 22.30 Muziek-avond 00.00 De Nacht. 05.25 De Bijbel Door.

CANVAS

09.00 Winterbeelden. 12.30 Rolkrant. 14.00 Ketnet Junior 19.00 Rolkrant. 19.30 Europa League preview magazine. 20.00 Terzake. 20.30 Stacey Dooley Investigates: Shot By My Neighbour. 21.20 Misdadokters. 22.05 Extra Time Koers. 23.10 Winteruur. 23.25 Le Bureau des Légendes

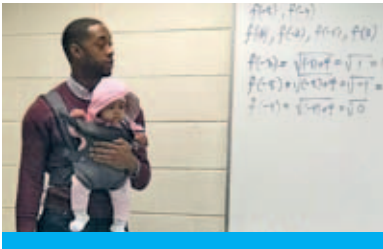
VIRAL

ERWIN VOGELAAR nd.nl/media BEELD ND

Leraar met baby op arm

Wat trekt de aandacht op sociale media? Vandaag: wiskundeleraar draagt baby van een leerling tijdens zijn les.

Wat doe je als docent wanneer een van je leerlingen een baby bij zich heeft? 'Een student kwam naar school met zijn kind, omdat hij geen oppas had', schrijft Nick Vaughn (@Original_Vaughn) op Twitter. 'Mijn professor, Nathan Alexander, zei: 'Ik houd haar wel vast, zodat jij goede aantekeningen kunt maken!'. Bij de tweet is een foto geplaatst, waarop de wiskundedocent is te zien met een baby in een knalroze pakje vastgebonden voor zijn buik. Het meisje lijkt met interesse te luisteren hoe Alexander een reeks ingewikkelde sommen uitlegt. De tweet ging al snel viral, met al bijna tachtigduizend retweets en meer dan driehonderdduizend likes. In de reacties laat onder anderen de docent zelf van zich horen: 'Bedankt @Original_Vaughn! Ik waardeer de liefde. #wiskunde'. Nathan Alexander is een 34-jarige

docent, op een school met enkel mannelijke leerlingen. In zijn Twitterprofiel schrijft hij: 'Ik gebruik wiskunde om deel te nemen aan en te schrijven over sociale bewegingen, collectieve actie, educatie en rechtvaardigheid.'

huilen

In de reacties onder de tweet is men onder de indruk door deze actie. 'Dit maakte me aan het huilen!', schrijft @Jolenta in een tweet. 'Dit schijnbaar kleine gebaar spreekt boekdelen over het soort persoon dat je moet zijn.' Ook David Thomas, de president van de school, is de tweet opgevallen. Thomas schrijft in een reactie: 'Dit gaat over liefde en toewijding. Over

van onze studenten houden en toegewijd zijn om elke belemmering weg te nemen voor hun streven naar uitmuntendheid.' Op Facebook legt Nick Vaughn verder uit wat er was gebeurd: 'Niet alleen gaf hij de hele lezing met het kind in zijn armen, maar hij bleef ook na de les mensen helpen met vragen over de lezing terwijl hij het kind vasthield. Deze ontmoeting heeft mij echt de kracht en impact getoond die historisch zwarte scholen kunnen hebben voor de zwarte gemeenschap. Deze professor begrijpt dat het leven gebeurt.' In het bericht stelt Vaughn dat dergelijke dingen ook op andere scholen gebeuren. 'Maar het zijn daden zoals deze, die ik van tijd tot tijd op de campus zie, die me niet alleen eraan herinneren waarom ik ervoor koos om naar Morehouse te gaan, maar die ook laten zien waarom dit zo'n geweldige plek is voor jonge zwarte mannen om te zijn.' In het verleden heeft onder andere Martin Luther King aan deze school gestudeerd. <

NL

ANP

800.000 kijkers voor laatste RTL Late Night

► HILVERSUM

De laatste aflevering van RTL Late Night met Twan Huys heeft maandag voor een opleving gezorgd in de kijkcijfers van het geplaagde programma. Bijna 800.000 kijkers stemden af op de talkshow van RTL 4. Dat waren er flink meer dan een week eerder toen 220.000 kijkers op de show afstemden. De kijkcijfers van RTL Late Night met Twan Huys zijn nooit in de buurt gekomen van de hoogtijdagen, toen Humberto Tan het presenteerde. Huys verving Tan nadat ook hij te maken had gekregen met slechtere kijkcijfers. Slechts één keer waren er meer dan een miljoen kijkers bij Huys. <

EU

ANP

Laatste collectie Karl Lagerfeld op catwalk

► PARIJS

De laatste collectie van de recent overleden modeontwerper Karl Lagerfeld is gepresenteerd in Parijs door de Franse onderneming Chanel. Traditiegetrouw werden kosten noch moeite gespaard voor een indrukwekkend decor. Deze keer werd een compleet bergdorpje met houten chalets en sneeuw neergezet. Voordat de modellen, onder wie veel bekenden uit de modewereld, de catwalk opliepen, werd er een minuut stilte gehouden ter nagedachtenis aan de flamboyante ontwerper. Lagerfeld overleed op 19 februari op 85-jarige leeftijd in Neuilly-sur-Seine. Hij was hoofdontwerper bij Chanel en stond sinds 1983 aan het hoofd van het modemerk. <

Het gaat al jaren slecht met de bij in Nederland. Daarom worden er in de provincie Zuid-Holland duizenden bijenhôtels geplaatst.

LIMERICK

KEES VAN EGMOND, BLEISWIJK

VEERTIG DAGEN DROOG

Een zuchtende dame in Bakkum heeft nu al de moed laten zakken. Ze houdt niet van droog. Het zit haar echt hoog. 'En één keer een zoet wijntje pakken?'

Limerick bijdragen? achterop@nd.nl

IK EN MIJN HUIS

Aftershave

Een aantal jaren geleden was ik als predikant werkzaam in een Zeeuws dorp. Tijdens de catechisatie deelde ik elke week het materiaal uit en ook de pennen. Na afloop werd alles weer verzameld. Een keer liepen de kinderen de gang op om naar huis te gaan, toen ik twee meisjes hoorde praten. Zei de één tegen de ander: 'Jammer dat we volgende week stoppen.' Waarop het andere meisje verbaasd zei: 'Hoe zo?' 'Nou', was het antwoord, 'de pennen, die de dominee uitdeelt ruiken zo lekker naar zijn aftershave...'

[DIERBARE FOTO]

MACHTELD MEERKERK nd.nl/nederland BEELD ND

Foto's vangen de tijd. Ze vertellen verhalen en herbergen herinneringen. Het Nederlands Dagblad bestaat 75 jaar. Waar komt u het ND tegen, als u uw fotoarchief in duikt?

Vandaag vertelt: Martha de Goeij-Lalkens (65)

Huishoudster gezocht

Martha Lalkens, toen 35 jaar, werkte jarenlang als verpleegkundige in het academisch ziekenhuis in Groningen. Toen haar burens zouden gaan verhuizen, met wie ze goed contact had, en zij dat helemaal niet leuk vond, kreeg ze de tip om zelf ook iets anders te gaan doen. Maar wat? Werken in een kleiner ziekenhuis in een andere regio trok haar niet, en verhuizen naar de omgeving van een ander academisch ziekenhuis evenmin. 'Op een zaterdag in 1989 stond deze advertentie in de *Variante*, de voorloper van de *Zeven*. Ik gunde me eigenlijk nooit de tijd om de *Variante* te lezen, maar die zondag bladerde ik hem door en viel mijn oog erop.' Eerst twijfelde ze: ze had nooit naar het westen willen verhuizen. Maar ook haar burens spoorden haar aan om toch te reageren. 'En ik wilde wel eens wat anders dan alleen maar met zieke kinderen omgaan.'

De diakonie van een Gereform. Kerk (vrijg.) in Zuid Holland zoekt voor een jong gezin in haar gemeente op korte termijn een

HUISHOUDSTER

Het gezin bestaat uit een weduwnaar met vijf kinderen. Brieven onder nr. 8629, Postbus 111, 3770 AC Barneveld.

Ze bleek de enige sollicitant en werd aangenomen. 'Ik ging van een eensgezinswoning met drie slaapkamers en een ruime vliering naar een flatje op elfhoog. Ook in salaris ging ik achteruit: ik verdiende 1000 gulden minder in de maand. Maar dat gaf niet, ik voelde er ook wel iets van een roeping in.' Ook had ze het meteen goed naar haar zin in het gezin met vijf kinderen, tussen de 11 en de 1 jaar oud. Al snel tijd kreeg ze verwerking met de vader van de kinderen, Huub de Goeij. In de korte verwerkingperiode van zeven maanden werd deze foto gemaakt, op bezoek bij Martha's tante Jannie, die voor

haar als een oma was. Samen kregen Huub en Martha ook nog twee kinderen, die nu 24 en 23 jaar oud zijn. Binnenkort is het echtpaar uit Alphen aan den Rijn 29 jaar getrouwd. Samen zijn Huub en Martha de trotse opa en oma van acht kleinkinderen. >> Ook uw foto delen? Mail naar meedenken@nd.nl

Stilgezet/

2 Samuël 3:18

Trots

Grijp dan nu uw kans, want de HEER heeft David beloofd dat hij door zijn toedoen zijn volk Israël zal redden uit de handen van de Filistijnen en al hun andere vijanden.

Dat zegt nota bene Abner! De trotse generaal, die zelf zoveel gevochten heeft tegen de vijanden van Israël. Die met lede ogen moest aanzien hoe dat knulletje David met zijn argeloze jongensblik keer op keer de Filistijnen versloeg en door iedereen toegejuicht werd. Abner moet geweten hebben van die geruchten dat de HEER aan David beloofd had dat hij de redder van zijn volk mocht zijn. Maar Abner klampte zich vast aan zijn trotse trouw aan Saul. Op den duur tegen beter weten in. Maar als Abner omzwaait, dan doet hij het ook goed. Dan maakt hij van al die beloften ineens een sterk argument om de leiders van Israël om te praten: Kom op, achter David aan! De HEER wil het! Maar Abner, waar blijft nu je berouw? >> Beluister Stilgezet op nd.nl

kidsquiz

proefquiz

EU

€

Welke politicus steunt de klimaat-spijelaars?

a Emmanuel Macron
b Theresa May
c Angela Merkel
d Viktor Orbán

1

Hoeveel mensen deden 1 maart belastingaangifte?

a 400.000
b 470.000
c 520.000
d 590.000

2

Welke amateurclub dreigt te degraderen?

a IJsselmeervogels
b Barendrecht
c Koninklijke HFC
d Kozakken Boys

7

Welk Nederlands museum is op 2 maart gesloten?

a Nederlands Stripmuseum
b Amsterdam Museum
c Belasting & Douane Museum
d Nijntje Museum

3

Wat krijgen zwangere vrouwen te weinig binnen?

a Calcium
b Eiwitten
c Vetten
d Vitamine D

6

In welke stad vierden de remonstranten hun 400e verjaardag?

a Arnhem
b Delft
c Amsterdam
d Rotterdam

5

De Canadese premier staat onder druk. Hoe heet de premier?

a Jody Wilson
b Andrew Scheer
c Justin Trudeau
d Donald Trump

4

Een mooie prijs winnen?

Doe met je klas mee met de Kidsquiz en maak kans op heel leuke prijzen! Zes weken lang vind je op woensdag een nieuwsquiz achter op de krant. Deze quiz is speciaal gemaakt voor kinderen uit groep 7 en 8. De vragen komen uit de kranten van de afgelopen week. Vandaag eerst een proefquiz. De echte quiz begint woensdag 13 maart. Doe je mee? Meld je dan aan op nd.nl/kidsquiz. Je krijgt dan de komende weken elke dag twee kranten en elke dinsdag een mail met een link in je inbox om de vragen te beantwoorden. En de prijs? Een workshop interviewen bij jou in de klas, met een journalist mee, of ... de derde prijs vertellen we binnenkort.

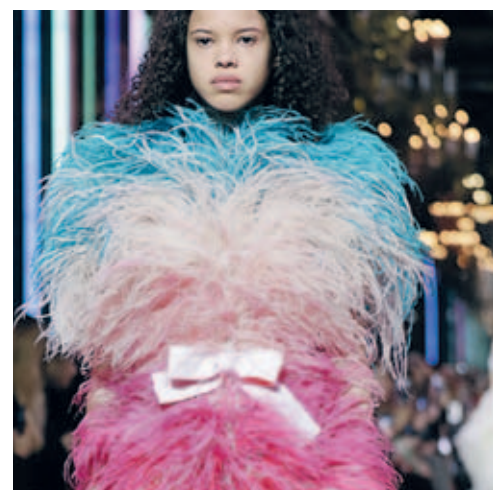
NL

+

LAURA'S PASSIE VOOR
DE JAREN ZEVENTIG

Terug in de tijd

► PAGINA 6

Mode

Stylist Bastiaan van Schaik over
de voorjaartrends van 2019.

► PAGINA 4

Naaldenfobie

GGD-arts Henk Schenk helpt
mensen van hun prikangst af.

► PAGINA 8

Eenzaam

Wegzakken in een moeras
waaruit je je niet kunt bevrijden

► PAGINA 11

LIFESTYLE

GADGET

REDACTIE ND BEELD ND

SCHEERMES PER POST

De rokjesdagen komen er weer aan. Dat betekent: benen scheren. Vrouwen kunnen bij Pippa, een nieuwe aanbieder, een abonnement op scheermesjes afsluiten. Je bestelt online een starterkit: deze bestaat uit een handle met twee scheermesjes. Deze kit kost 20 euro. Vervolgens kun je zo vaak je wilt nieuwe mesjes laten bezorgen. Voor 9 euro krijg je vier nieuwe mesjes (met elk zes mesjes).

Pippa claimt dat de scheermesjes speciaal gemaakt zijn voor vrouwen. De mesjes zijn voorzien van een strip verzorgende aloë vera en vitamine E in een kopje dat makkelijk mee beweegt over benen en oksels.

Wie een abonnement neemt op deze 'scheerervaring', zoals Pippa het zelf noemt, steunt meteen het goede doel. Een deel van de opbrengst gaat naar organisaties die vrouwen steunen, zoals Elke Moeder Telt. Deze stichting zet zich in voor zwangeren wereldwijd.

OM HET LIJF

NIEK STAM BEELD NIEK STAM

Een beetje gekkie-stijl

NAAM: Roos Verheij (24), verkoper in schoenenzaak.

DRAAGT VANDAAG: Luipaardjas, groene sjaal, ruitjespantalon, oranje sokken, zalmkleurige Vans.

'Mijn nep-luipaardjas is van de Monki en de pantalon met het witte ruitje ook volgens mij. De schoenen zijn high-top Vans en de groene sjaal komt van Urban Outfitters.

Mijn stijl zou ik niet-alledaags willen noemen, of een beetje gekkie: ik hou gewoon van gekke dingen. Dus als ik iets grappigs op kleding zie, dan moet ik het hebben: een apart printje, een poppetje, wietplantje of een lekker kleurtje dus, dit past ook helemaal bij mij. Zo heb ik thuis een heel grote trui met neon vilt en bordeauxkleuren. Die mag ik op mijn werk eigenlijk niet aan, maar soms doe ik het toch. Als de baas er niet is, haha.

Shoppen doe ik vaak bij de Weekday, de Monki of bij kringloop- of tweedehands winkels. Daar is de kans groter dat je iets vindt dat niemand anders heeft. Deze jas was 50 euro, bijvoorbeeld, maar hij is wel echt uniek zo. Kleding kost me gemiddeld zo'n 25 euro in de maand.' ■

MARKTPLAATS

AUKE VAN EIJSDEN BEELD MARKTPLAATS

WAT:

De serie *How I Met Your Mother*

PRIJS:

€ 25

BIJZONDERHEDEN:

Het laatste seizoen zit er niet bij

KOPEN?

Hier staat de advertentie: <https://link.marktplaats.nl/m1369341946>

Op Marktplaats wachten miljoenen tweedehands spullen op een nieuwe eigenaar. Vandaag spreken we met Marja van Hal uit Amsterdam. Zij verkoopt dvd's van de comedyserie *How I Met Your Mother*.

Televisiekijken in een hoekje

Heeft u de serie al gezien?

'We hebben de eerste acht seizoenen van deze serie gezien, die dvd's verkoop ik. Het negende seizoen moeten we nog afkijken, vandaar dat deze niet in de verkoop gaat. Ik vond de serie erg leuk, echt hilarisch. Het is een beetje absurd, maar toch herkenbaar. De serie draait om Ted, die aan zijn kinderen vertelt hoe hij hun moeder heeft leren kennen. De situaties zijn gebaseerd op gebeurtenissen die in werkelijkheid ook voorkomen, maar dan erg uitvergroot.'

Wie is uw lievelingspersonage van de serie?

'Ik denk Marshall, de man van Lilypad. Ik vind het lastig om karakters goed te omschrijven, maar hij is erg begaan met anderen. Hij trekt zich het lot van de wereld aan en vindt het milieu erg belangrijk. Daarnaast heeft hij een groot incasseringsvermogen. Dat spreekt me aan.'

Wanneer kijkt u deze serie, en met wie?

'Ik kijk de afleveringen altijd met mijn man. We kijken praktisch geen televisie, over het algemeen houd ik niet van wat er te zien is. Maar 's avonds laat gaan we zo nu en dan wel zitten voor een of twee afleveringen van *How I Met Your Mother*. Of drie, als we in een gekke bui zijn. Onze televisie staat niet in de huiskamer, dat vind ik vreselijk. Daar hebben we boven een hoekje voor, waar we er lekker voor kunnen gaan zitten.'

U vraagt er 25 euro voor. Dat is niet veel geld voor 8 dvd's.

'Klopt, maar wij hebben het ook voor weinig geld van iemand anders gekocht. En wat moeten we ermee, wij hebben het al gezien, toch? Het is jammer dat er mensen zijn die het nog goedkoper willen krijgen en bijvoorbeeld 10 euro gaan bieden, terwijl dit al een koopje is. Daar gaan we niet mee akkoord: het is graag, of helemaal niet.'

IN GESPREK MET RUURD WALINGA

MARTHA AALBERS BEELD SJAAK VERBOOM

'Voor een optreden vast ik een dag'

Ruurd Walinga (54) is journalist bij het *Friesch Dagblad*, cabaretier, voorganger en pastoraal werker. Als cabaretier treedt hij op in kerken, jeugdgroepen en soms op scholen. Pastoraal werk doet hij in een vrije evangelische gemeente in Joure, waar hij ook voorganger is.

GEZONDHEID

'Ik kom haast nooit bij de dokter. Twee keer per week loop ik hard. Ik heb een vaartuig dat een sup, waterfiets en kano in één is. Zodra het weer wat mooier is, ga ik eropuit, twee of drie uur kanoën of waterfietsen. Ik neem mijn skeelers mee zodat ik terug bij de auto kan komen en vervolgens haal ik mijn vaartuig op. Heb ik een optreden elders dan vind ik het leuk om in een natuurgebied daar in de buurt te verpozen. Wij eten al twintig jaar het Genesisdieet, zoals de Bijbel het aangeeft. Geen onreine dieren als varkens en schaaldieren. We eten trouwens geen vlees, behalve als we een dagje weggaan of op vakantie zijn. Dan blijft vlees speciaal. Sinds twee jaar eten we bijna geen koolhydraten meer in de vorm van aardappelen, rijst, pasta en brood. Sindsdien ben ik energiever, want mijn maag hoeft veel minder werk te doen. Mentaal kom ik tot rust door piano te spelen of trombone in een muziekkorps. Ik doe 's avonds veel zelfstudie om kennis te vergaren, want ik ben geen theoloog. Tv kijken is voor ons een slaapmiddel.'

GELOOF

'Het geloof is de drijfveer van waaruit ik alles doe. Jezus' eerste wonder, water in wijn veranderen, is mijn motto. Het staat op ons huis en op onze auto. Het was een huis-, tuin- en keukenwonder. Jezus herstelde daarmee de feestvreugde. Veel mensen leven niet in de overvloed en vreugde. Als cabaretier in de kerk wil ik mensen op een heel andere manier met het evangelie confronteren. Dat geeft openingen, dat merkte ik in de gemeente van Joure waar ik sinds de zomer pastoraal werker ben. Je zag niet altijd de ontspannenheid en de vreugde van het geloof. Toen verdwenen bij sommige mensen vastgeroeste stellingnames. Dat is nou water in wijn veranderen. Cabaret is een mooi middel om het evangelie te brengen met een lach en een traan. Ik prikkel mensen en wil ze met geestelijke spierballen uitrusten. In de week voorafgaand aan een optreden vast ik altijd een dag, om me zo geestelijk voor te bereiden en Gods geest meer te ervaren. Jezus begon zijn werk met veertig dagen vasten in de woestijn. Ik merk soms bij mijn toehoorders dat ze vasten maar rooms vinden, maar het is juist heel goed voor je, geestelijk en lichamelijk.'

GELD

'Ik geef niet zoveel om geld. Ik wil niet dat het bezit van mij neemt. Vorige week brachten we mijn broer naar Schiphol. "Wat moet je er voor hebben?" vroeg hij. Nou niks. Zijn vrouw had een thermoskan met koffie en grote gevulde koeken meegenomen. Ze weten dat ik daar gek op ben. Op een parkeerplaats hadden we toen een koffiemomentje. Dat zegt mij meer dan geld. Toen we net getrouwd waren, hebben we bij de notaris laten vastleggen dat we de helft terugkrijgen van alles wat we boven de tien procent weggeven. Dat heet de lijfrenteregeling. Zo kunnen we twee keer zoveel weggeven. Voor ons is het een logische manier van rentmeesterschap.'

GELUK

'Ik ben gelukkig als ik in m'n eentje een paar dagen weg kan, de natuur in. Slapen in de auto of in een tentje. Als ik voor een zaal sta en de mensen hangen aan m'n lippen dan denk ik yes! Hier doe ik het voor! Ongelukkig word ik als ik andere mensen zie lijden, bijvoorbeeld als ze gaan scheiden of gevangen zitten in hun lichaam, bijvoorbeeld door niet aangeboren hersenletsel.'

►► 'PS: Wat niet veel mensen van mij weten is dat wij kippen in de voortuin van ons zeer veelkleurige huis hebben.'

Wat zijn de modetrends van dit voorjaar?
Stylist Bastiaan van Schaik licht er een paar uit.

JANNELIE BRAS BEELD AFP, EPA

Beige, haakwerk en tye

Vrouwenmode

... een greep uit de voorjaarscollecties.

Lila vest met strik
Steps € 59,95
steps.nl

Groene shorts
Ivy & Oak € 89,95
ivy-oak.nl

Beige culotte
Esprit € 49,95
esprit.nl

Grove leren sneakers
Calvin Klein € 139,95
calvinklein.nl

Gehaakte jurk
Kyra & co € 159,95
kyraenco.nl

Tie-dye rok
Zara € 29,95
zara.com

Beige trenchcoat
Promiss € 179,95
promiss.nl

Pumps met strik
Peter Kaiser € 179,95
via zalando.nl

Beige is het helemaal tijdens het komende voorjaar. Het liefst van top tot teen. Stylist en modedeskundige Bastiaan van Schaik bespreekt deze en nog vijf andere trends die deze lente en zomer het straatbeeld zullen bepalen.

We ontkomen er niet aan de komende maanden, zegt Bastiaan van Schaik. 'Beige is het nieuwe zwart.' Van Schaik bezocht veel modeshows van de lente- en zomercollecties van 2019, die vorig jaar plaatsvonden. 'Beige kwam bij heel veel modehuizen terug.' Onder andere de modellen van Burberry, Balmain en Max Mara waren volledig gehuld in zandkleurige tinten. Saai, zou je misschien denken, maar volgens Van Schaik is de trend dat allerm minst. 'Als je het goed combineert, ziet het er heel chic uit. Denk aan de klassieke trenchcoat van Burberry, beige en super chic. Waar je op moet letten is dat alles dezelfde tint beige heeft. Dat hebben ze wel slim gedaan, want om geen kleurverschil te hebben móét je wel een hele outfit van één merk kopen.' Of je nu een erg blanke huid hebt of meer getint bent, de trend is volgens de stylist geschikt voor iedereen. 'Als je licht bent, moet je gewoon kiezen voor de iets koelere tinten beige en als je donkerder bent kun je meerdere tonen hebben', legt de stylist uit. 'Houd het silhouet heel klassiek en simpel met mooie details, bijvoorbeeld in goud. Onmisbaar zijn het komende seizoen sowieso een paar nude hakken, die maken de look helemaal af en kunnen overal bij. En een tas in dezelfde tint kan natuurlijk ook niet ontbreken.'

textielverf

Een andere trend, als tegenhanger van de ietwat eentonige beige trend, is de tie-dye look. En dan niet van die hippieachtige felgekleurde en

wijde T-shirts zoals we die kennen uit de jaren zestig, maar subtiele prints, verwerkt in getailleurde blazers en stijlvolle jurken. 'Aan de tie-dye trend kun je makkelijk zelf meedoen. Als je weinig budget hebt, maak je het gewoon zelf met wat textielverf.' Al moet Van Schaik eerlijk bekennen een écht mooie print krijgen, gemakkelijker gezegd is dan gedaan. 'Ik heb het zelf weleens geprobeerd, maar dat is faliekant mislukt. Maar als je even oefent, kun je er vast wat moois van maken.' Op YouTube zijn talloze tutorials te vinden over het maken van tie-dye prints in kleding. Belangrijk bij deze kleurrijke, vrolijke trend is dat het met mate wordt toegevoegd in de outfit. 'De kunst is om de outfit modern te stijlen. Het is handig om een hip tie-die shirt bijvoorbeeld te downdressen met een mooie blazer. Het moet vooral niet te veel de hippiekant op gaan', vindt Van Schaik.

haakwerk

Creatievelingen kunnen dit seizoen alles uit de kast halen om er modieus uit te zien, want naast de doe-het-zelf tie-die look is ook de gehaakte jurk, oftewel de crochetjurk, weer helemaal

terug. 'Deze look is misschien niet voor iedereen', waarschuwt Van Schaik. 'Het is haakwerk met veel gaten, waardoor je er al snel pompeus uit kunt zien. Maar het kan ook heel gaaf zijn. Bijvoorbeeld sexy met huidskleurige onderkleding of gebruik juist contrasterende

'Ik heb zelf weleens wat geprobeerd met textielverf, maar dat is faliekant mislukt.'

kleuren eronder voor een twist.' Tot slot nog een trend voor mensen die graag met naald en draad aan de slag gaan. 'Strikken. We gaan ze overal zien. Op je zak, je mouwen, achterwerk en hals. Deze trend is een beetje ingezet door Kate Middleton en opeens zien we de strikken overal opduiken', vertelt de stylist. 'Met een leuke strik erop kun je een oud item weer nieuw leven inblazen.'

Veel beige, hier op de catwalk van Max Mara.

Tie-dye, een soort verftechniek komt ook veel terug dit voorjaar. Jurk van Elie Saab.

-die in de voorjaarsmode

Het is volgens Van Schaik niet toevallig dat er dit seizoen drie trends zijn waarmee je makkelijk zelf je creativiteit kunt laten zien. 'Mensen zijn tegenwoordig weer op zoek naar unieke kleding. Stukken waar niet de hele massa in loopt. Dat kan door heel veel geld uit te geven aan een exclusief jurkje, maar wie hier het geld niet voor heeft, kan zelf met haaknaalden aan de slag gaan. Zo pakt iedereen inspiratie uit de modeshows en geeft er zijn eigen draai aan.'

bermuda

Een item dat dit seizoen niet in de kledingkast mag ontbreken is de bermuda broek. 'Een korte short tot aan de knieën', legt Van Schaik uit. 'Het leukst is om er een te hebben in combinatie met een bijpassend jasje. Met een nette top en mooie pumps eronder, is dit een perfecte look voor op het kantoor. Met een funky tie-dye top en kekke sneakers eronder geef je er weer een heel andere en meer casual draai aan.' Naast deze nieuwe trends is de sportieve kleding ook nog steeds niet van de catwalk verdwenen. 'We zullen het nog even moeten doen met die grove lelijke sneakers. Ik heb zelf ook maar een paar gekocht, want ik kon niet achterblijven. Ik denk dat de sportkleding altijd wel blijft, omdat het gewoon helemaal past binnen onze samenleving.'

influencers

Volgens Van Schaik wordt het steeds lastiger om de modetrends van een bepaald seizoen te bepalen, omdat influencers steeds meer inspraak krijgen op de mode. 'Als een influencer op Instagram een foto post met een leuk jurkje aan, dan beïnvloedt ze daarmee miljoenen volgers die allemaal dat jurkje willen hebben. Zo snel is een trend tegenwoordig geboren. Tijdschriften en modehuizen hebben hier steeds minder invloed op.' Trend of niet, het belangrijkste vindt de stylist dat iedereen draagt waar

hij of zij zich goed in voelt. 'De trends die ik heb genoemd zijn voor iedereen draagbaar en straks overal te koop, met een groot en klein budget. Maar of je nu een maatje meer hebt of niet, uiteindelijk is een gezond lijf het belangrijkste en dat je je lekker voelt in dat lijf en de kleren die je daaroverheen draagt.' ■

mannenmode: alle prints mogen

Waar bij vrouwen de bermuda deze zomer hip is, gaat de mannenmode een stapje verder. Of eigenlijk een stapje korter. Extreem korte shorts overheersten de catwalks van onder andere Prada, Louis Vuitton en Hermes. Maar voor wie dit iets te ver gaat, die kan zich ook nog prima vertonen in een chino. 'De mannenmode maakt een uitstapje naar de Provence. Kleding die je zou verwachten op de Franse Rivi ra. Denk aan chino's met sandalen en bloemenprints', zegt stylist Bastiaan van Schaik. Groen deed het als kleur erg goed op de mannelijke modellen en natuurlijk kan een mooi pak niet ontbreken. Voor de durfal: veel van deze pakken werden gedragen zonder shirt eronder. Iets te gek? Draag dan een mooi overhemd eronder, maar laat een flap uit de broek hangen. Qua prints kun je eigenlijk niets verkeerd doen. Als je Versace, Prade en Dolce & Gabbana mag geloven, zijn alle prints geoorloofd en kunnen ze ook nog eens met elkaar gecombineerd worden. Dus verschillende bloemenprints op elkaar of een stipjesbroek met geblokte top, niets is te gek.

Mannenmode

Wat hangt nu in de winkels?

			
Lichtblauwe trui A fish named Fred € 79,95 afishnamedfred.com	Grijs geruite broek Topman € 50 eu.topman.com	Linnen bruin colbert Mango Man € 99,99 mango.com	Blauwe bermuda Boss Athleisure € 109 hugoboss.com
			
Blauwe veterschoen amandelbloesem € 249 mascolori.nl	Rood zomerjack Jac. Hensen € 79,95 jachensen.nl	Bruin shirt Hawaii Replay € 89 replayjeans.com	Zwarte herenslippers Zara € 29,95 zara.com

advertentie

De gehaakte jurk. Deze is van Louis Vuitton.

Strikken-trend. Op de catwalk bij Schiaparelli.

Openhuisweken

t/m zaterdag 16 maart

Graag laten wij u kennis maken met onze **nieuwe voorjaarscollectie**! Daarom nodigen wij u uit voor onze Openhuisweken van D.V. **t/m zaterdag 16 maart**. Tijdens deze weken maken wij het extra gezellig in onze winkels  n ontvangt u een originele attentie bij uw aankoop. Maak ook kennis met nieuwe merken, zoals LaDress! Rondom lunchtijd verrassen wij u met smakelijke verrassingen. Kortom alle reden voor een bezoek aan Speksnijder Mode!

Speksnijder MODE

f @ P [speksnijder.nl](https://www.speksnijder.nl)

Bergambacht Hoofdstraat 105 - 0182-358129
Veenendaal Verlaat 2 - 0318-526159

ACHTERGROND

Niet alles was ideaal in de jaren zeventig, merkte journaliste Laura Hofenk. Maar veel wél!

LAURA HOFENK BEELD NIEK STAM

In een bloemetjesjurk teru

Was het leven vroeger beter? Om die vraag te beantwoorden leefde journalist Laura Hofenk als experiment een week lang zoals in de jaren zeventig. Zonder mobiele telefoon, internet of andere moderne gemakken.

Als kind van 1986 heb ik de jaren zeventig zelf niet meegemaakt. Toch fascineert die tijdperiode me mateloos. Het vrolijke kleurgebruik, de bloemetjespatronen en het design uit de *seventies* maken me elke dag weer blij. Het was de tijd van lachtherapie, dansavonden en de opkomst van een nieuwe muziekcultuur. Jongeren experimenteerden erop los, ouderen genoten van de goede jaren. Het interieur hulde zich in oranje en bruin, bellen deed je met een vaste telefoon en de werkloosheid was laag. Het was de tijd van vieren en verwachting. Mijn passie voor de *seventies* is zo groot, dat ik mijn huis tot in detail heb ingericht zoals het in die tijd had kunnen zijn. Ik ken inmiddels alle

'Niemand kan me appen, mailen of bellen. Wat een luxe!'

medewerkers van kringlopen in de buurt en heb heel wat autoritjes gemaakt voor die ene tafel of lamp. In mijn huis is bijna geen moderniteit meer te vinden. Op de platenspeler draait een lp van popgroep The Cats, mijn kater ligt te spinnen op een oranje stoel en de lavalamp bubbelt er vrolijk op los. Op tafel ligt een onafgemaakt haakwerkje. De jaren die ik nooit meemaakte, herleven in mijn huis volop.

Maar is dit het hele plaatje, of kan ik nog dichterbij de *seventies* komen? Ik besluit een stap verder te gaan en een week lang te leven zonder internet en voorgekauwd entertainment. Net als toen. Voor de volledige ervaring draag ik elke dag de kleding uit die tijd, kook ik zoals dat gebruikelijk was en mijd ik alles wat in de jaren zeventig nog niet bestond.

vrijheid

Op dag één van mijn experiment voelt het of de wereld zich voor me opent. De afwezigheid van mijn mobiel geeft me direct een gevoel van vrijheid. Niemand kan me appen, mailen of bellen. Wat een luxe! Ik dans in mijn korte bloemetjesjurk op een plaat van Grease en lepel met vrienden een advocaatje met slagroom weg; een echte *guilty pleasure* uit die tijd. Mijn oranje draaischijftelefoon – die een vriend voor mij vond in de kringloop – rinkelt al snel veelvuldig. Het verschil met een mobiele telefoon is ongekend groot. Ik mis normaliter vaak oproepen omdat mijn geluid uitstaat, maar de vaste telefoon is genadeloos. Ik kan niet zien wie er belt en het geluid staat zo hard, dat de burens het waarschijnlijk nog kunnen horen. Gebeld worden op een draaischijftelefoon heeft

Laura in haar woonkamer. 'Het vrolijke kleurgebruik en het design uit de jaren zeventig maken me elke dag weer blij.'

een enorme charme, maar wanneer je net op het punt staat de deur uit te gaan, is het allesbehalve praktisch. Mijn omgeving accepteert gelukkig volledig dat ik een weekje offline ben. Ik organiseer een spelletjesavond met Bingo, kwartet en Pim Pam Pet. Met een ongekend fanatisme speel ik met vrienden bordspellen waar de gemiddelde tiener bij in slaap zou vallen. We kijken tv op een klein schermje en laten de commerciële zenders links liggen. Dat ik geen ondertitels kan lezen en dat ik op moet staan om te zappen doet er niet toe, de beleving is voor mij belangrijker dan beeldkwaliteit.

smac

Op dag vijf kook ik een typische jaren zeventig maaltijd: smac met macaroni, kaas en ketchup. Met enige gêne schep ik een paar borden vol. Mijn vrienden zeggen beleefd dat het prima

smaakt, maar ik kijk toch met gemengde gevoelens naar mijn eigen culinaire creatie. Koken met ingeblikte ham is een gewoonte uit de *seventies* die ik zeker niet overneem. Als toetje serveer ik saroma; opkloppudding met bananensmaak. De chemische smaak betovert mijn smaakpapillen, het is de smaak van vroeger.

stratenboek

Naarmate de week vordert, ontdek ik hoezeer we internet nodig hebben voor alledaagse zaken. Aangezien het busboekje is verdwenen, ga ik op de bonnefooi naar de bushalte. Wanneer ik eenmaal met de trein in een andere stad aankom, heb ik geen idee waar ik naartoe moet. Bij de ov-service staan vijftien Chinezen verveeld voor zich uit te kijken in de rij. Het stratenboek blijkt een onmisbaar item uit de jaren zeventig.

Bij de bieb wil ik een boek reserveren. 'Voer uw e-mailadres in', gebiedt de computer me. E-mail? Ik heb geen e-mail! Leven zonder internet betekent veel vooruit plannen, om hulp vragen en geduld hebben. En accepteren dat communicatie met anderen om een radicaal andere aanpak vraagt.

Want hoe spraken mensen in de jaren zeventig met elkaar af, zonder WhatsApp en mobieltjes? Ik bel mijn moeder en vraag haar om advies. 'Ik heb geen idee hoe we dat deden!', reageert ze. 'Wij hadden tot 1982 niet eens een vaste telefoon. Wanneer we iemand wilden spreken, belden we met de telefoon vanaf ons werk. Maar als degene die je belde niet thuis was, had je pech.' Dat een vaste lijn niet het meest handige communicatiemiddel is, ontdek ik zelf ook. Ik bel een vriend om af te spreken voor de volgende avond. Lekker op tijd, denk ik. Maar tot mijn

g naar de jaren zeventig

communicatie

'Do you think about living in the year 2000? Will tv take the place of talking, will laughter all be canned?'

In 1979 zong muziekgroep 'Up with People' deze woorden, als een vooruitblik op het jaar 2000. Ze zaten behoorlijk dichtbij met hun voorspelling. Alleen was het niet de tv die onze manier van communiceren veranderde, maar WhatsApp. En dat ingeblikte lachen; ze zaten er niet ver naast.

top 10: typisch jaren zeventig

- 1. De zitkuil. Wie had er niet een in zijn woonkamer – of later in de tuin?
- 2 Lang haar, wijde pijpen, sweaters, rokken en jumpsuits.
- 3. ABBA. De meest succesvolle popgroep uit Zweden.
- 4. Oranje Brabantia huishoudartikelen met bloemen. Broodtrommels, blikken, prullenbakken ...
- 5. Roken. Op tv, in de huiskamer of in de auto. Sigaretje, iemand?
- 6. Fondue. Met kaas of vlees, als je het maar op een stokje kon spiesen.
- 7. Macramé. Creativiteit kent geen tijd. Handwerken was mateloos populair.
- 8. Schrootjes. Aan de muur, op het plafond of allebei.
- 9. Macrobiotisch eten. Vooral bij hippies populair.
- 10. Rolschaatsen op autoloze zondag.

Voor de inrichting van haar huis liep Laura veel kringloopwinkels af.

frustratie kom ik niet verder dan de voicemail. De rest van de dag ben ik niet bereikbaar, dus hij kan me niet terugbellen. Wanneer ik het 's avonds opnieuw probeer neemt hij weer niet op. Efficiënt afspraken maken was er blijkbaar niet bij in de seventies.

meer aandacht

In een week tijd lees ik drie boeken uit. Een unicum voor iemand met een concentratieboog van vijf minuten. Ik heb zo veel tijd over dat ik mezelf verbaas over wat ik allemaal gedaan krijg. Ik voer lange telefoongesprekken, kijk tv-programma's af zonder tussendoor te zappen en mijn huis ziet eruit om door een ringetje te halen. Wanneer ik me even verveel, zet ik een dansplaat op en houd mijn eigen privédisco. Mijn katten zien hun kans schoon en springen een paar keer per dag op schoot. Minder telefoongebruik betekent meer

aandacht voor andere dingen, en dus ook voor hen. Wanneer ik de *Knip*, hét zelfmaakmodemagazine uit 1976 opensla, ontdek ik pas echt hoe de tijden veranderd zijn. Bij de advertenties over huidverzorging en wasmiddelen vind ik een halve pagina aan tekst over het product. Blijkbaar hadden vrouwen toen alle tijd om dit soort reclame te lezen. In een advertentie van 'Biologisch Bontkracht' staren tien blonde, bloete kindertjes me onschuldig aan. Kinderen zonder kleren in een magazine, je zou er nu eens mee aan moeten komen. De Kinderbescherming en Reclame Code Commissie zouden steil achteroverslaan.

terug naar 2019

Wanneer ik na een week 'in de seventies' mijn telefoon weer aanzet, ben ik direct overprikkeld. WhatsAppjes, mailtjes, gemiste oproepen;

mijn hoofd duizelt van alle informatie en ik voel me na een paar minuten op mijn mobiel letterlijk leeggezogen. Zoveel hebben we dus elke dag aan prikkels te verwerken. Ik schrik ervan, en houd mijn telefoon de rest van de dag ver bij me vandaan.

Een week zonder internet voelde als een week vakantie. Er ontstond rust en ruimte in mijn hoofd die ik al lang niet heb ervaren. Ik merkte dat ik gesprekken en gebeurtenissen verwerkte in de momenten dat ik even niets te doen had. En de contacten die ik had, waren echt en direct.

Natuurlijk was niet alles even rooskleurig in de jaren zeventig. Ik realiseer me dat er ook in die tijd veel narigheid was. In 1972 vond tijdens de Olympische Spelen een gijzelingsdrama plaats en huwelijken liepen net als nu stuk. En vrouwen hadden nog heel wat gelijkheid te winnen. Maar de goede aspecten van deze kleurrijke periode uit de geschiedenis houd ik graag le-

vend. De muziek, het oranje en bruin en de levenslust zijn er bij mij niet uit te slaan. Het is de nostalgie van een tijd die niet meer bestaat, maar in mijn interieur nog net zo tastbaar is als vijftig jaar geleden.

I live from day to day

We always have a story.

(Singer-songwriter Janis Ian, Stars, 1974). ■

GEZONDHEID

COLUMN

HARM TAMMINGA • jurist arbeidsrecht

Persoonlijke omstandigheden

Een ontslag op staande voet is een ingrijpende gebeurtenis. Niet alleen verliest de werknemer van de ene op de andere dag zijn recht op salaris, ook zal hij meestal geen aanspraak kunnen maken op een WW-uitkering. Vaak lopen de kosten van gezin en hypotheek gewoon door en dreigen er schulden te ontstaan. Zeker in tijden waarin de banen niet voor het oprapen liggen.

Een werkgever mag daarom alleen ontslag op staande voet geven als daarvoor een dringende reden is. Of er sprake is van een dringende reden is altijd afhankelijk van alle omstandigheden van het geval. Daarbij speelt de persoonlijke situatie van de werknemer ook een rol, zoals diensttijd, leeftijd en de gevolgen die het ontslag zou hebben.

Welke invloed persoonlijke omstandigheden kunnen hebben, kan worden geïllustreerd door twee voorbeelden van zogenaamde 'bagateldelicten'. Bij een bagateldelict gaat het om een zeer klein vergrijp door de werknemer.

– Een kassamedewerkster van Kruidvat werd op staande voet ontslagen omdat ze zich onder werktijd insmeerde met bodylotion uit een tester. Deze testers werden door Kruidvat gratis aan klanten uitgedeeld. In het economisch verkeer vertegenwoordigde de gebruikte tester dus eigenlijk geen waarde. Toch liet de rechter het ontslag in stand omdat het strikt hanteren van de gedragsregels voor een bedrijf als Kruidvat extra van belang is in verband met de diefstalgevoeligheid door het personeel. Daarnaast ging het om een werkneemster van 19 jaar oud die nog maar kort in dienst was.

– Een medewerkster van Action vond een opengescheurd zakje chips op een van de schappen. In strijd met de huisregels gooide ze het zakje niet in de vuilnisbak, maar at ze tijdens het werken het zakje leeg. Action stelde, net als Kruidvat, dat zij er groot belang bij heeft om de huisregels strikt toe te passen en ontsloeg haar op staande voet. De rechter koos er in dit geval voor om het ontslag te vernietigen omdat de werkneemster geen recht zou hebben op een WW-uitkering en ze zelfs tijdelijk geen recht op een bijstandsuitkering had. De werkneemster kampte met schulden en kon nauwelijks rondkomen.

Roep dus altijd juridische hulp in als je te maken krijgt met een ontslag op staande voet. En schaam je daarbij vooral niet relevante persoonlijke omstandigheden te melden. Die kunnen namelijk het verschil maken.

Harm Tamminga is jurist arbeidsrecht bij de christelijke vakorganisatie CGMV

Een roesje voor het prikken kan de eerste stap zijn om van je fobie voor naalden af te komen.

HENDRIËLLE DE GROOT BEELD NANETTE DE JONG

Met lachgas van

Bloed laten prikken of een vaccinatie halen, is voor niemand een prettige ervaring. Maar sommige mensen worden daar helemaal panisch van en vermijden het vervolgens, met alle gevolgen voor hun gezondheid van dien. Voor patiënten die een extreme vorm van prikangst hebben, ontwikkelde GGD-arts Henk Schenk een speciale behandelmethode met lachgas.

Michelle Koopman (24) is van jongs af aan bang voor een naald in haar arm. 'Eigenlijk heb ik nooit zo'n goede ervaring gehad met prikken. Het was zelfs zo erg dat ik degene die mij wou prikken, aanviel. Ik heb zelfs een keer onder narcose bloed laten prikken, zodat ik niets van het prikken merkte.' Vanaf haar negende heeft ze al last van prikangst. Negatieve ervaringen liggen daaraan ten grondslag. Verpleegkundigen die verkeerd prikten, waardoor het opnieuw moest. 'Heel dikke naalden, zo dik als

'Mensen met prikangst zijn over het algemeen controlfreaks.'

de punt van een pen', herinnert Koopman zich. Door de jaren heen, werd de angst om zich te laten prikken, alleen maar erger. Toen ze ging googelen of er behandelmethodes zijn voor haar fobie, kwam gelijk de prikpoli van Henk Schenk in het Meander ziekenhuis in Amersfoort naar boven in de zoekresultaten. 'Ik ben eerst de recensies gaan lezen, omdat ik eerst niet geloofde dat het echt zou werken. Toen heb ik toch maar een afspraak gemaakt. Als iedereen zo positief is, moet ik het zelf maar eens gaan ervaren.' Eenmaal in de wachtkamer, was ze erg zenuwachtig. 'Ik dacht: ik ga toch weer weg. Maar ik ben toch blijven zitten. De arts stelde mij meteen op mijn gemak en kletste ook over andere dingen. We praatten over mijn vakantie, waarvoor ik inentingen nodig had. Daarna hebben we gepraat over waar de angst vandaan kwam.'

lachgas

De eerste keer dat ze werd geprikt, als onderdeel van de behandeling, kreeg ze medicinaal lachgas toegediend. 'Je gaat op bed liggen en doet zo'n kapje op. Het is net alsof je boven het bed zweeft, maar toch hoor en voel je alles. Doordat het zo relaxed is, merk je de angst voor het prikje eigenlijk niet meer.' Tijdens de volgende sessie wilde ze zich graag zonder lachgas laten prikken, maar op het moment zelf, toen ze in de stoel lag, twijfelde ze. 'Henk pakte meteen door. Toen ik zei: "ik wil zonder lachgas" prikte hij al. Door zijn snelle handelen ging het echt superfijn.' Of ze nu helemaal van haar prikangst af is, vindt ze lastig te beoordelen. 'Ik denk dat je het pas honderd procent kunt zeggen als je weer in die situatie

zit. Ik denk wel dat ik dan kan bedenken dat de afgelopen keren ook goed zijn gegaan. Voor mensen die echt bang zijn, is dit een uitkomst.'

vermijdingsgedrag

Een kleine groep, ongeveer een op de duizend mensen, worstelt met een vorm van prikangst, waardoor ze vaccinaties of bloedonderzoeken vermijden. GGD-arts Henk Schenk behandelt op zijn prikpoli in het Meander ziekenhuis in Amersfoort al twintig jaar mensen met een extreme vorm van prikangst, die nergens op een normale manier geprikt kunnen worden. Met allerlei negatieve gevolgen. Als ze bijvoorbeeld ongevaccineerd op vakantie gaan, lopen ze gezondheidsrisico's. 'De patiënten komen uit heel Nederland, soms zelfs uit het buitenland. Ze hebben het vaak al

je prikangst af

De patiënten van Henk Schenk komen uit heel Nederland, soms zelfs uit het buitenland. 'Vaak komen ze pas na jaren worstelen bij mij terecht.'

geprobeerd bij de huisarts of bij de GGD. Die mensen hebben allemaal vermijdingsgedrag en uitstelgedrag en komen pas na jaren worstelen bij mij terecht. De oudste patiënt was in de zeventig. Die liet zich voor het eerst door mij prikken. Op een gegeven moment moest er toch een buisje bloed worden afgenomen om de juiste diagnose te stellen voor haar hart. Als je er niets aan doet, krijg je dat soort excessen dat ze tot op hoge leeftijd met de fobie blijven worstelen.'

controllfreak

Ook bestaat zijn patiëntenpopulatie uit een grote groep kinderen, die een verleden hebben door negatieve ervaringen met prikken, bijvoorbeeld doordat ze onder dwang, door vier man vastgehouden, een vaccinatie kregen. 'Ze

hebben die nare situatie in hun hoofd, waardoor het prikken niet lukt en ze blokkeren.' Als patiënten zich aanmelden, vraagt hij altijd naar de oorzaak, die heel uiteenlopend kan zijn. 'Vaak kunnen ze wel een paar momenten noemen die ze vervelend vonden, maar sommigen kunnen niets noemen. Het is dan een waanidee of zit in hun onderbewustzijn.' Ook de persoonlijkheid en intelligentie kunnen een rol spelen. 'Als je een dwarsdoorsnede maakt van de patiëntengroep, kun je over het algemeen zeggen dat het controllfreaks zijn. Het zijn meer dan gemiddeld intelligente mensen die wel wat bereikt hebben in hun leven. Ze hebben bijvoorbeeld een eigen zaak, zijn consultant of adviseur. Ze zijn enorm gefrustreerd dat ze de prikangst niet onder controle krijgen.' Prikangst komt zowel bij mannen als bij vrouwen voor. 'Maar wat ik wel zie, is dat op mijn

polikliniek twee derde of misschien wel driekwart vrouw is. Ik denk dat vrouwen eerder hulp vragen', zegt Schenk. Hij behandelt ook mensen die in de zorg werken, zoals artsen, verpleegkundigen en verzorgenden. Ze worden door hun werkgever verplicht zich tegen hepatitis B te laten inenten, omdat ze anders hun beroep niet meer uit mogen oefenen.

roesje

In zijn behandeling werkt hij met medicinaal lachgas, een combinatie van lachgas met zuurstof. Maar dat is niet het enige. 'Mijn werkwijze is dat ik royaal de tijd voor ze neem. We gaan het probleem verkennen, hoe het zover gekomen is. Uiteindelijk heb ik ook een methode om ze wat verdoving te geven met een licht roesje van lachgas, waardoor ze slappe spieren

tips tegen prikangst

'Mensen met prikangst hebben al vaker tips gehoord', zegt GGD-arts Henk Schenk. 'Eigenlijk stelt het niet veel voor, het doet maar een klein beetje pijn als je geprikt wordt door iemand die het goed kan. Maar die ervaring hebben mensen met prikangst niet gehad, of ze zijn geprikt toen ze erg krampachtig waren. Dan wordt zo'n prik als veel heftiger ervaren, omdat je je er zo tegen verzet. Het is belangrijk om ontspannen te zijn. De belangrijkste tip is: geef jezelf over, zet je tanden op elkaar en laat het maar gebeuren. Als dat niet lukt en je nog steeds last van prikangst houdt, moet je daar niet je hele leven mee blijven rondlopen. Je kunt naar de psycholoog, de psychiater of een cognitief gedragstherapeut gaan. Maar een aantal mensen heeft daar niet genoeg aan of merkt dat het niet bij hen past. Zo komen ze terecht bij mijn prikpoli.'

krijgen en ontspannen. Met het tweede consult gaan we het toepassen en dan worden ze geprikt. De derde of de vierde keer prik ik ze op een normale manier. Mijn bedoeling is niet om ze afhankelijk te maken, maar ik geef hen de kans om op een veilige manier geprikt te worden. Ik kan hen in vier, vijf behandelingen van hun prikangst afhelpen.'

Ook de twaalfjarige dochter van Chiel Polman, Maxime, had last van prikangst, en klopte met haar ouders aan bij Henk Schenk. 'Als we onze normale vaccinaties moesten halen of als er bloed afgenomen moest worden, raakte ze in paniek. Huilen, complete hysterie. Het was een hele klus om dat in goede banen te leiden.' Hij denkt dat de prikangst zich in de loop van de jaren heeft opgebouwd. Honderden kinderen werden geprikt in een grote sporthal, waarbij Maxime ook om zich heen zag dat andere kinderen moesten huilen, wat haar angst versterkte. 'Wij hielden haar stevig vast, omdat we bang waren dat ze in paniek om zich heen zou slaan en zichzelf schade toebrengen. Dat was voor alle partijen niet aangenaam.' Alle normale inentingen heeft ze gehad, daarnaast is er drie keer bloed afgenomen om eventuele allergische reacties te onderzoeken. 'Onze dochter wist dat ze ze weer een prik moest halen voor baarmoederhalskanker en binnenkort gaan we op reis, waarvoor ze ook bepaalde vaccinaties moet halen. Ze ging zelf zoeken op internet en kwam zo terecht bij de prikpoli in Amersfoort.' 'De vaccinatie is wonderbaarlijk goed verlopen', blikt haar vader terug. 'Dat hebben wij nog niet meegemaakt in de afgelopen twaalf jaar. Henk Schenk heeft alles goed uitgelegd en een proefje gedaan met het roesje. Dat viel in goede aarde, waardoor we haar een week later konden laten vaccineren zonder enig probleem. We gaan binnenkort een meningokokvaccinatie laten regelen door meneer Schenk.' Dat ze van haar prikangst afkomt, is het uiteindelijke doel. 'Er zit wel een prijskaartje aan, de consulten worden niet vergoed door de zorgverzekering, maar ik heb liever dat mijn dochter gezond en gelukkig is, dan dat ze in tranen is. Daar heb ik heel wat voor over.' ■

IN DE KEUKEN

REINY DE FIJTER BEELD UIT BESPROKEN BOEK

Net zo eten als Zuid-Italianen

In Pioppi, een Zuid-Italiaanse vissersdorpje, worden de mensen opvallend oud. Op basis van hun eet-en leefgewoonten is een dieet ontwikkeld: het Pioppi-dieet. Nu is er ook een kookboek met recepten die binnen dat dieet passen.

Het Pioppi-dieet, dat ook wel wordt omschreven als een mediterrane leefstijl, heeft een paar pijlers die niet alleen met eten samenhangen. Dat zijn: iedere dag bewegen, vermijd chronische stress, slaap voldoende, vast tijdelijk, eet geen bewerkte voeding, stop met suiker en wees niet bang voor vet. In *Pioppi hét kookboek* dat is samengesteld door de Britse cardioloog Aseem Malhotra en gezondheidscoaches Donal O'Neil en Nora French worden de principes nog eens uitgelegd. Wie bewust leeft en een beetje let op gezonde voeding, kijkt van geen van deze principes op. Natuurlijk is bewegen, slapen en ontspanning goed voor een mens. En natuurlijk is het gezond om niet te veel bewerkte voeding en suiker te eten.

voedingsschema

Het onderdeel 'vet' heeft tot nu toe de meeste kritische reacties rond het Pioppi-dieet opgeroepen. Het Voedingscentrum onderzocht het dieet bijvoorbeeld en stelde dat het Pioppi-dieet te weinig voedingsvezels en vitamine B en

te veel verzadigd vet, vlees en eieren bevat. Bovenal stelde het dat er maar weinig wetenschappelijk bewijs is voor de voedingsadviezen die het dieet geeft. Het is belangrijk dit in je achterhoofd te houden als je uit het kookboek gaat koken. Het geeft namelijk ook een voedingsschema mee voor vier weken dat je helemaal kunt volgen. Vooral mensen met een hoog cholesterol zouden zich hierover extra moeten laten informeren. Hoe het ook zij, de recepten uit het kookboek kun je ook gebruiken zonder het dieet tot op de komma nauwkeurig te volgen. Zoals de Pad thai met kip en eiernoedels. Dat je noedels zo kunt maken, wist ik niet. En het is heerlijk. Je klutst 6 eieren met 50 milliliter slagroom en wat zout en giet dit op een bakplaat die is belegd met bakpapier. Even de oven in, de plak ei oprollen en in smalle reepjes snijden en klaar zijn je noedels. Ook in ons gezin met kinderen werd dit recept met gejuich ontvangen. Net als de kabeljauw in ontbijtspek met caponata; het recept daarvan staat morgen in de krant. ■

PAD THAI MET KIP EN EIernoedels

INGREDIËNTEN TAHINI-DRESSING
2 eetl. tahin
5 eetl. water
1 eetl. tamari (of sojasaus)
sap van 1 limoen

BEREIDING
Verwarm de oven voor tot 160 graden en bekleed een bakplaat met bakpapier. Klop voor de eiernoedels de eieren los in een kom met slagroom en zout. Giet het eimengsel op het bakpapier en smeer uit tot een gelijkmatige dunne laag. Bak gedurende 15 minuten in de oven en laat afkoelen. Rol de omelet op en snijd er dunne reepjes van. Snijd in de tussentijd de kip in stukjes. Snijd de lente-ui en gember fijn en pers de knoflook. Smelt kokosolie in een grote koekenpan en voeg de kip, gember, lente-ui, knoflook en tamari toe. Bak 10 minuten. Snijd de courgette en wortel in kleine stukjes. Voeg deze en de sesamzaadjes toe aan de pan. Bak tot de groenten nog knap-perig zijn. Voeg de eiernoedels en taugé toe en bak een minuut mee. Maak de tahindressing door alle ingrediënten te mengen. Verdeel het gerecht over vier borden. Serveer met fijngesneden koriander en besprenkel met de dressing.

voor 4 personen

INGREDIËNTEN EIernoedels
6 eieren
50 ml slagroom
zout

INGREDIËNTEN PAD THAI
400 gr kipdijfilet
2 lente-uitjes
3 cm gember
1 teentje knoflook
kokosolie voor het bakken
2 eetl. tamari (of sojasaus)
2 courgettes
2 wortels
50 gr sesamzaadjes
100 gr taugé
1 handvol koriander

Pioppi hét kookboek
DR. ASEEM MALHOTRA, DONAL O'NEILL & NORA FRENCH. UITG. KARAKTER, UITHOORN 2019. 200 BLZ. € 19,99

GEZOND

ALIËTTE JONKERS / VK BEELD ISTOCK

Stappen tellen

Veel stappentellers en apps op smartphones en fitnesshorloges dicteren dat we minimaal 10.000 stappen per dag moeten lopen om fit te blijven. Maar is dat echt zo, of kunnen we ook met minder toe?

Dat je 10.000 stappen moet lopen, is allerm minst een nieuwe visie. Sterker: dit ronde, makkelijk te onthouden getal komt uit een Japanse marketingcampagne uit de jaren zestig. In aanloop naar de Olympische Spelen van Tokio in 1964 bracht het bedrijf Yamasa Tokei Keiki de manpo-kei op de markt, dat '10.000-stappenmeter' betekent. Er was geen wetenschappelijk bewijs voor. De berekening was gebaseerd op het gemiddelde aantal stappen dat Japanners op een dag liepen: zo'n 4000. De Japanse wetenschapper Yoshiro Hatano maakte zich zorgen dat zijn landgenoten de westerse leefstijl zouden overnemen en dacht: als iedereen nou 6000 stappen extra gaat lopen, kunnen ze hun gewicht beter onder controle houden en hun kans op hart- en vaatziekten verkleinen. De Beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad reppen met geen woord over een minimum aantal stappen. Daarin staat de aanbeveling om ten minste 150 minuten per week matig inten-

sief te bewegen. Dat betekent dat de hartslag versnelt en je een beetje gaat zweten. Daarnaast moet je twee keer per week spier- en botversterkende oefeningen doen. Toch is dat getal van 10.000 stappen niet zo heel gek, zegt Thea Kooiman, bewegingswetenschapper aan de Hanzehogeschool Groningen die onlangs promoveerde op een onderzoek naar de gezondheidseffecten van activity trackers. 'Mensen die minder dan 5000 stappen per dag lopen, noemen we sedentair: zij leiden een zittend leven. We weten dat deze groep een hoger risico loopt op hart- en vaatziekten en diabetes type 2. Daar moet je dus zeker boven zitten. Als je nog eens extra 3000 stappen loopt, dan ben je zo'n 30 minuten extra in be-

weging. Als je dat vijf keer per week doet, komt dat precies overeen met de adviezen in de officiële Beweegrichtlijnen 2017.' Dat concludeert ook een groep internationale wetenschappers in het tijdschrift *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, waarvan ook Yoshira Hatano deel uit maakt. Tenminste, als je tijdens die 30 minuten stevig doorstapt, in een tempo van 100 stappen per minuut. Dan ben je matig-intensief aan het bewegen. Van de bank naar de koelkast sloffen en weer terug valt daar dus niet onder, bevestigt Matthijs Hesselink, hoogleraar Bewegingswetenschappen aan Maastricht University. 'Om je hart- en longfunctie te verbeteren, is het nodig dat je hartslag omhoog gaat en je een beetje

begint te hijgen.' En ga vooral niet urenlang zitten nadat je je stappen- of beweegdoel behaald hebt: 'Uit onderzoek blijkt dat bijvoorbeeld een hardlooprondje in de avonden een hele dag zitten niet compenseert. Zorg dus voor zo veel mogelijk onderbrekingen van de zittijd.' Zo'n 8000 stappen waarvan 3000 matig-intensief, dat is dus genoeg? Ja, zegt Thea Kooiman, 'maar dat is wel het minimum'. Hesselink ziet de Nederlander liever nog wat meer bewegen, maar de wetenschappers zijn het erover eens dat de meeste gezondheidswinst te behalen is bij de mensen die onder de 5000 stappen zitten. Wie een zittend bestaan leidt en diabetes type 2 heeft, kan zelfs al met 1000 extra stappen per dag gezondheidswinst boeken, zo blijkt uit het promotieonderzoek van Kooiman. Dus, 8000 stappen per dag lijken voldoende om aan de huidige Nederlandse Beweegrichtlijnen te voldoen. Daar komen die spier- en botversterkende oefeningen twee keer per week nog wel bij. Ook het moment waarop je beweegt is belangrijk voor de gezondheid. Direct 's ochtends wandelen is goed voor de biologische klok: je bent meteen wakker en actief. Hesselink: 'En maak na het eten een ommetje: dat vlakkt de insulinepiek af na de maaltijd. Dat helpt je gewicht onder controle te houden en houdt de bloedsuikerspiegel in balans.' ■

Iets weggeven, een ander helpen en samen zingen en dansen ... Het kan allemaal helpen in de strijd tegen eenzaamheid.

SOPHIA GEUZE BEELD ISTOCK

Ziek van eenzaamheid

Mensen zijn banger voor eenzaamheid dan vroeger. Eenzaamheid is slecht voor de gezondheid. Wat is ertegen te doen? Twee nieuwe boeken proberen op deze vraag een antwoord te geven.

De boeken hebben een totaal verschillende omslag, maar beide laten zien wat eenzaamheid inhoudt: je eenzaam voelen in de massa of helemaal alleen zijn en niet kunnen doen wat je wilt. De insteek van het boek *Eenzaamheid* van Manfred Spitzer is een wetenschappelijke. In het boek staan veel onderzoeken en cijfers. Volgens neuroloog Spitzer neemt het gevoel van eenzaamheid toe door kleinere huishoudens, de verminderde waarde van de gemeenschap en de egocentrische opvoeding. Maar er is ook onderzoek dat aantoonde dat mensen in landen waarin het individu belangrijk is, minder eenzaamheid ervaren, blijkt uit het boek *Eenzaam* van journalist Nels Fahner. Een duidelijke verklaring is er niet. Misschien hebben de mensen er meer vaardigheden geleerd om contacten te leggen en zelf stappen te zetten. Het heeft waarschijnlijk met verwachtingen te maken. Wie afgelegen woont en een kleine familie heeft, verwacht niet wekelijks bezoek. Vanuit die gedachte is het te verklaren dat met name Nederlandse ouderen met hun wortels in Marokko en Turkije eenzaamheid ervaren. Zij vinden het normaal dat hun kinderen dagelijks langskomen en zijn teleurgesteld als dat niet gebeurt.

Fahner laat in zijn boek diverse deskundigen aan het woord. Jeannette Rijks, van de website *eenzaamheid.info*, stelt dat eenzaamheid zo oud is als de wereld en dat vooral de angst om het te worden toeneemt. Eenzaamheid is slecht voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid blijkt uit beide boeken. Mensen kunnen er slaap-, hartproblemen en stress van krijgen en er depressief van raken. Enzamen krijgen bovendien eerder kanker en dementie. En er zijn nog andere effecten van langdurige eenzaamheid. Het IQ kan wel tot dertien punten dalen, de belangstelling voor anderen kan verdwijnen en gezichten van anderen kunnen als vijandig ervaren worden.

actie ondernemen

Volgens Jeannette Rijks zijn er twee opvattingen die eenzaamheid in stand houden. Het idee dat mensen machteloos zijn en dat het veroorzaakt wordt door gebrek aan contacten. Maar mensen kunnen zelf actie ondernemen en ook mensen met een netwerk kunnen zich eenzaam voelen. Haar stelling is om jongeren te leren met eenzaamheid om te gaan. Eenzaamheid ligt op de loer als het vertrouwde patroon verandert, als je van school wisselt, als je verhuist, als je ouders scheiden, als je met pensioen gaat, als je partner overlijdt. Wie zich daarvan bewust is, kan zichzelf daarop voorbereiden en een ander ter zijde staan. In sommige situaties is een mate van eenzaamheid niet te voorkomen. Wie net zijn vrouw verloren heeft, wordt niet opeens minder eenzaam als hij lid wordt van een damclub. Maar wie zich structureel alleen voelt en daardoor negatief wordt, moet hulp zoeken. Aanhouden van de eenzaamheid werkt verlamdend en geeft

Ook mensen met een netwerk kunnen zich eenzaam voelen. Maar zij kunnen er vaak zelf ook actie tegen nemen.

het gevoel dat je wegzakt in een moeras waaruit je jezelf niet meer kunt bevrijden. Dat er een weg terug is, bewees het televisieprogramma *Nooit meer alleen* uit 2015 van omroep MAX. Het lukte de vijf eenzame mensen weer meer glans aan hun leven te geven door zelf in actie te komen en onder de mensen te komen. Fahner besteedt er in zijn boek uitgebreid aandacht aan.

geloof

Gelovigen kunnen steun uit hun geloof halen en ervaren dat ze nooit echt alleen zijn. Orthopedagoog Jan Dirk van der Ploeg vertelt dat geloof eenzaamheid niet oplost, maar wel dragerlijker kan maken, ook voor jonge kinderen. 'Maar het kan ook zijn dat het eenzame kind zich door iedereen – ook door God – verlaten voelt.' Spitzer bewijst in zijn boek dat de wijsheid uit Handelingen 20, vers 35 – 'Geven maakt gelukkiger dan ontvangen' – klopt. Alle

handelingen die ons dichter bij elkaar brengen, werken tegen eenzaamheid: geven, helpen, samen zingen en dansen. ■

Eenzaam. Een zoektocht naar betekenis, oorzaken en oplossingen

NELS FAHNER. UITG. KOKBOEKENCENTRUM, UTRECHT 2019. 191 BLZ. € 17,99

Eenzaamheid. De impact van sociaal isolement

MANFRED SPITZER. UITG. ATLAS CONTACT, AMSTERDAM 2019. 293 BLZ. € 22,99

soorten eenzaamheid

Wat is eenzaamheid? Filosoof en sociaal wetenschapper Anja Machielse onderscheidt in *Eenzaam* drie soorten.

- Emotionele eenzaamheid ontstaat als het contact ontbreekt met mensen bij wie je kwetsbaar kunt zijn, bij wie je je verdriet en blijdschap kunt laten zien.
- Sociale eenzaamheid ontstaat als er geen contacten zijn die gezelligheid en afleiding brengen. Een breed netwerk van kennissen vrienden en clubs ontbreekt.
- Existentiële eenzaamheid is een gevoel er niet bij te horen, niet van betekenis te zijn, en er niet toe te doen.

tips tegen eenzaamheid

Tips voor als je je eenzaam voelt:

- Eenzaamheid kan bij een levensfase horen, een dal waar je doorheen moet. Die gedachte kan troosten.
- Als je eenzaam bent, kun je snel in klagen vervallen. Besef dat dat mensen afschrikt om af te spreken.
- Vraag hulp als je er zelf niet uitkomt.
- Wees niet bang iets nieuws te proberen.
- Als christen mag je weten dat je geliefd en gezien bent door God.

Tips voor omstanders:

- Leer luisteren naar de ander.
- Wees vriendelijk naar de mensen die je dagelijks tegenkomt. Misschien ben jij die dag hun enige contact.
- Zie je iemand een tijdje niet? Bel eens aan of op.
- Er is geen standaardoplossing voor eenzaamheid. Kijk waar behoefte aan is.
- Besef dat je iemands eenzaamheid niet kan oplossen.

Dit eenvoudige project is een aanwinst voor je tuin of balkon en leuk om met kinderen te doen.

GERLINDE SIKKEMA BEELD GERLINDE SIKKEMA

Vogelvoerhuisje van melkpak

Jeugdsentiment: een vogelvoerhuisje van een melkpak. Leuk voor aan een tak van de boom en dan genieten van de vogeltjes die zich te-goed doen aan het vogelzaad.

Melkpakken met draaidop zijn het mooist voor dit werkstuk. Via de draaidop kun je het vogelzaad makkelijk in het pak gieten. Voordat je begint, spoel je het pak goed uit en laat je het drogen.

1 **STAP 1:** Teken aan alle kanten vanaf de onderkant 2 cm af en trek een horizontale lijn. Vanaf die 2 cm meet je de hoeken, die later ingedrukt worden, uit. Markeer aan de zijkant met pen vanaf die horizontale lijn, vanuit elke hoek 4 cm omhoog en vanaf de afgetekende horizontale lijn 2,5 cm uit de hoek naar het midden. Zie foto. Trek met een liniaal van het ene punt naar het andere een rillijn met het afbreekmes.

2 **STAP 2:** Snij nu de 2,5 cm aan alle kanten aan de onderkant los.

3 **STAP 3:** Druk voorzichtig de punten naar binnen. Er ontstaan nu vier 'zaad'-bakjes.

4 **STAP 4:** Elke hoek wordt vervolgens voorzien van een takje waar de vogels op kunnen zitten. Snijd in elke hoek een gat ter grootte van het takje. Snij de twee takjes op een dusdanige lengte af dat het uitstekende deel ongeveer 4 cm is. Steek de takjes van de ene hoek, kruislings naar de andere hoek van het pak.

- materiaal**
- ▶ leeg melkpak
 - ▶ touw
 - ▶ vogelzaad
 - ▶ afbreekmes
 - ▶ liniaal
 - ▶ pen
 - ▶ verf of ander decoratiemateriaal

5 **STAP 5:** Maak boven in het melkpak een gaatje met de schaar of perforator en rijg hier een stukje touw doorheen, waar je later het vogelhuisje mee in de boom hangt. Ter afwerking kun je het pak nog in een kleur verf spuiten. En tot slot giet je via de draaidop het zaad in het vogelhuisje en hang je hem op een geschikte plek. ■

APPS

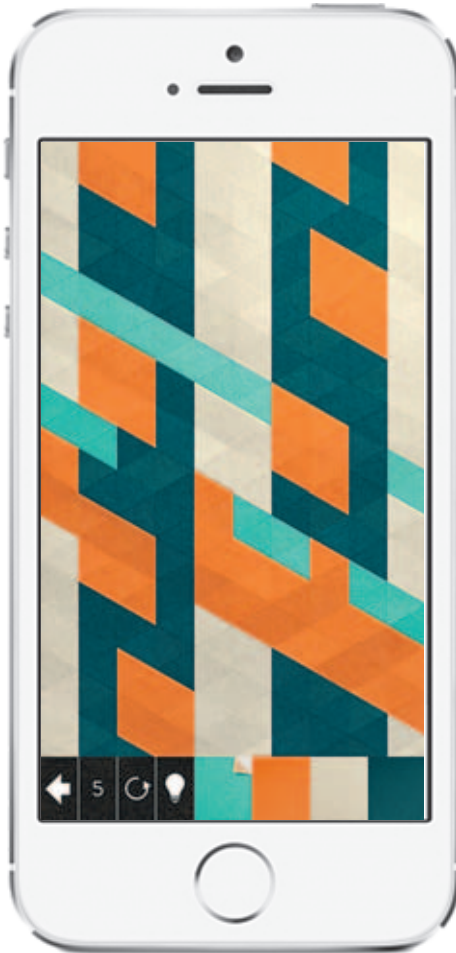
REINIER ZOUTENDIJK BEELD ND

Driehoekige breinbreker

Kami 2 is een puzzelgame die wat weg heeft van een omgekeerde en platgeslagen Rubiks Cube. In dit spel ligt je scherm vol met gekleurde papieren driehoekjes. Om het level te halen, moeten deze allemaal dezelfde kleur krijgen. Het probleem is dat je slechts een beperkt aantal zetten hebt. Zo moet je de puzzel in de foto bij dit artikel binnen vijf zetten oplossen. Als je vijf verschillende kleuren hebt, is er maar één volgorde waarin je binnen het aantal zetten het hele speelveld egaal kunt krijgen. Dat betekent veel vooruit denken, keer op keer proberen maar ook voldoening als je zo'n breinbreker hebt opgelost. Wel kun je per zet van kleur wisselen: je kunt dus eerst een deel van het veld oranje maken, en in de beurt erna het volgende vlak blauw. Als je vastloopt, kun je een reclamefilmpje bekijken voor een hint. *Kami 2* heeft enorm veel levels – maar je kunt ook je eigen levels maken en die door vrienden laten spelen.

Kami 2

GESCHIKT VOOR IOS EN ANDROID, GRATIS

Madurodameffect

Met *Miniatures* geef je je foto's een Madurodam effect – in fototerminen bekend als *tilt-shift*. Slechts een klein deel van de foto is in focus, waardoor het eruitziet alsof je vanaf een enorme afstand naar allemaal mini-mensjes, -huisjes en -boompjes kijkt. Je kunt met de app zelf instellen welk deel van de foto scherp moet zijn. Ook leuk is de ingebouwde functie voor een *timelapse* met dit effect: zo maakt de app om de paar seconden een foto die vervolgens samen een filmpje vormen. In zo'n filmpje verloopt de tijd ontzettend snel en ziet de wereld eruit als een grote krioelende mieren-

hoop. Het effect is vooral duidelijk te zien bij foto's waar genoeg elementen in beeld zijn om de onscherpte op toe te passen. De app laat je zelf extra kleurenfilters toevoegen en laat je instellen om de hoeveel tijd er een foto gemaakt moet worden. Via in-app aankopen kun je nog extra functies toevoegen zoals ruisvermindering en extra camera-instellingen.

Miniatures

GESCHIKT VOOR IOS, GRATIS MET IN-APP AANKOPEN

GAME

JOËL NAHUIS BEELD YOUTUBE

Ace Combat 7 Skies Unknown

SIMULATIEGAME, BANDAI NAMCO, PC, PS4, XBOX ONE, VANAF € 59,95 12+

BEOORDELING: ★★★★★

GEWELD:

►► acecombat.com

In *Ace Combat 7: Skies Unknown* zit de speler in de cockpit van straaljagers. Aan hem de taak om vanuit het luchtruim de vrede te herstellen in een oorlog tussen twee grootmachten.

De nieuwste editie van de serie begint met de jonge vrouw Avril die haar eigen straaljager heeft gebouwd. Tijdens haar eerste testvlucht raakt ze per ongeluk betrokken in een gevecht tussen straaljagers van Osea en Erusea. Haar vliegtuig wordt neergeschoten, maar Avril overleeft het ongeval en wordt gevangengenomen in Osea. Dan begint de verwarring. In vogelvlucht wordt Avrils jeugd uit de doeken gedaan en wordt er een introductie gegeven op het wereldwijde conflict. Maar wie viel nou precies wie aan? Het helpt ook niet dat de namen van de landen die met elkaar in oorlog zijn en het continent waarop het conflict zich afspeelt, veel op elkaar lijken. Osea verdedigt zich tegen Erusea op het continent Usea. Er wordt weinig lading aan het verhaal van de strijdende partijen gegeven. Bij de eerste missie is de speler Trigger, een piloot van Osea. Dan blijkt dat Erusea met drones

een verrassingsaanval heeft uitgevoerd op Osea. De Oseaanse luchtmacht moet de opmars stoppen. De briefings voor een missie zijn lang en saai en de dialogen overtuigen niet. Een deel van het verhaal wordt verteld als de speler druk is met het bestoken van gronddoelen of een snelle drone. Dit maakt het lastig om de missie goed te begrijpen en het plot van Trigger te volgen.

valse start

Tijdens de eerste vlucht kies je voor de makkelijkste of moeilijke besturing. De laatste vergt, na

een eenmalige uitleg, meer oefening om onder de knie te krijgen. Uiteindelijk heb je er wel veel plezier van omdat je meer uit je toestel kunt halen in intense luchtgevechten met vijanden. Alle mogelijke manoeuvres die je kunnen helpen tijdens de game moet je zelf uitvogelen. De straaljagers worden sterker met upgrades, maar hoe dat zit, moet je ook zelf uitzoeken. Samen met het complexe verhaal maakt *Ace Combat 7* een valse start. De missies zelf zijn vrij simpel: binnen de tijd de aangewezen doelen uitschakelen. Door de rommelige interface zijn doelen echter moeilijk te identificeren. Na een tijdje ontdekte ik

(wederom zelf) dat je tussen doelen kunt wisselen. Wie dat niet weet, haalt de missies nooit. Soms frustreert het dat je het laatste kwartier opnieuw moet spelen als een missie faalt. Wel vermaak ik me met de missies ondanks de te dik aangezette dialogen en wat langdradige stealth-missies.

Grafisch maakt *Ace Combat 7* veel goed. In de lucht ziet het er fantastisch uit. Het vliegen voelt snel vertrouwd aan en is niet al te moeilijk. Tijdens scherpe bochten wordt turbulente lucht wit bij de randen van het mooie toestel. Het luchtruim voelt ruimtelijk. Sterke wind blaast je toestel heen en weer. De wolken zijn een lust voor het oog. Wanneer je er doorheen vliegt, verschijnen er vochtdruppels op het glas van de cockpit. Je voelt de turbulentie bij het trillen van de controller en het beeld. Op grote hoogten kan het ervoor zorgen dat je toestel bevriest. De wolken zijn tactisch te gebruiken om vijanden af te schudden of een inkomende raket te ontwijken. Een deel van *Ace Combat 7* kun je in virtualrealitymodus op Playstation 4 spelen zodat je je helemaal onderdompelt in de beleving van een piloot.

Ace Combat 7 is duidelijk gericht op de casual gamer en niet op simulator-puristen. Het verhaal is als een matige B-film. Het lijmt de verschillende elementen in de game niet aan elkaar. Als je daar langsop kijkt en een fatsoenlijke straaljager-game zoekt, dan is *Ace Combat 7* zeker een goede optie. ■

advertenties

VACATURES

nd.nl/vacaturebank

Deze vacatures stonden afgelopen week in de krant

► NIEUWE COLLEGA'S	
Fortune Coffee	Zoetermeer
► VACATURES SPV EN VERPLEEGKUNDIGEN	
De Hoop ggz Dordrecht	
► MARKETEER EN ONDERWIJSADVISEUR	
Driestar educatief	Gouda
► ACQUIREREND REDACTEUR NON-FICTIE	
KokBoekencentrum Uitgevers	Utrecht
► DOCENT SYSTEMATISCHE THEOLOGIE / DOGMATIEK	
Theologische Universiteit	Apeldoorn
► DIRECTEUR1	
Eben-Haëzerschool	Kamerik
► PASTOR ZORG EN OFFICE MANAGER	
Ichtus Vrije Baptisten Gemeente	Wierden
► INTERCULTUREEL MISSIONAIR KERKELIJK WERKER	
Morgensterkerk	Den Haag
► SOCIAAL WERKER	
Het Venster	Nunspeet
► SECRETARESSE/GASTVROUW	
Nederlands Dagblad	Amersfoort
► LID RAAD VAN COMMISSARISSEN	
Nedag Uitgevers	Amersfoort
► BEZORGERS	
De Persgroep Distributie	Amsterdam
► 3 DIRECTEUREN	
CorDeo Scholengroep	Hoogland, Nijkerk, Harderwijk
► FINANCIEEL ADMINISTRATIEF MEDEWERKER	
Stichting Ontmoeting	Houten
► ALLROUND SCHILDER	
Werkvisie De Hoop	Dordrecht
► DOCENTEN VMB0/MB0 FLEXPOL DOCENTEN	
De Meerwaarde	Barneveld

Kijk voor meer informatie op www.nd.nl/vacaturebank

- Uw vacature ook in het Nederlands Dagblad?
- Neem contact op met de advertentieafdeling

Advertentieafdeling Nederlands Dagblad
E-mail: advertentie@nd.nl
Telefoon: 088 1 999 999

TIPS

tarief € 5,78 per regel; tekst wordt achterelkaar doorgezet;
opgave via ndadvertenties.nl

ACTIVITEITEN

■ **CONCERTEN**
ORGELFEEST Maassluis 9 mrt 19u. MARCO DEN TOOM & MINNE VELDMAN. Info, programma, reserveren met korting: www.orgelfeest.nl.

GERECHTELIJKE PUBLICATIES

■ **ALGEMEEN**
VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 07 maart 2019 om 10:00 uur zal ter hoogte van het adres P C Hoofdstraat 57 te G00R in het openbaar worden verkocht een voertuig, voertuig, merk OPEL, type ASTRA-G-CC; X1.6SZR, met

kenteken 92DGSV. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 24342754). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

VRAAG EN AANBOD

■ **GOUD EN ZILVER**
VERZILVER nu uw oude goud. T.k.gevr: (oude) gouden sieraden, gouden tientjes, Krugerranden e.a. gouden en zilv. munten, baartjes zilver en goud, muntverzamelingen etc. Kevelam Garderen 0577-461955 lid NVMH

Familieberichten maken?

Ga naar nd.nl/familieberichten

Familieberichten voor het Nederlands Dagblad kunt u eenvoudig zelf maken. U ontvangt dan 10% korting.

Wilt u op een andere manier berichten opgeven?
Stuur dan een mail naar familiebericht@nd.nl
Geef dan duidelijk aan wat uw wensen zijn.
Wilt u kleur, foto, beeldmerk etc., vermeld het in de mail.

Aanlevertijden

- ◆ geboorte-/overlijdensberichten: een dag voor plaatsing tot 16.00 uur. Voor de krant van maandag is opgave mogelijk tot zaterdagmiddag 16.00 uur.
- ◆ overige familieberichten tot 13.00 uur een dag voor plaatsing.

Contact

familiebericht@nd.nl
088 1 999 999
Postbus 2085
3800 CB Amersfoort

NedagUitgevers zoekt een nieuwe commissaris

Nedag Uitgevers, de holdingmaatschappij voor het Nederlands Dagblad, zoekt een nieuwe commissaris. Een van onze leden verlaat de Raad van Commissarissen na twee termijnen van vier jaar.

Functie van lid van de Raad van Commissarissen

Wij zijn op zoek naar een collega met ervaring op de terreinen van marketing, nieuws en/of digitale media. De voorkeur gaat uit naar iemand die voorbij de hypes kijkt, en die bewezen heeft voorop te lopen op de genoemde terreinen.

Deskundigheid

Van de leden van de RvC wordt deskundigheid op één of meer van de volgende terreinen gevraagd:

- Relevante bestuurlijke ervaring
- Relevante en actuele kennis van de dagbladbranche en mediawereld
- Gevoel voor politieke verhoudingen in het veld waarin de organisatie opereert
- Kennis van het bedrijfsleven, (semi-)publieke organisaties en openbaar bestuur
- Financiële deskundigheid met betrekking tot de mediasector
- Juridische deskundigheid met betrekking tot deze sector

- Beschikking over relevante netwerken

De RvC streeft door middel van een portefeuilleverdeling naar een mix van genoemde deskundigheden.

Informatie & sollicitatie

Meer informatie over deze functie vindt u op nd.nl/vacatureRvC.

Nadere inlichtingen kunt u opvragen bij de contactpersoon van de RvC, dr. H.H. van Dijken, tel. 06 51854470. Het jaarverslag 2017 kunt u opvragen bij de directiesecretaris van Nedag Uitgevers, de heer M. Geelhoed, geelhoed@nd.nl.

U kunt uw sollicitatie (brief en cv) tot en met 11 maart 2019 richten aan de sollicitatiecommissie Raad van Commissarissen, via de directiesecretaris van Nedag Uitgevers, vacatureRvC@nd.nl.

De sollicitatiegesprekken vinden D.V. plaats in week 12.

Kinderen passen zich snel aan hun omgeving aan. Ook als die omgeving een indianenstam is.

MARIANNE HOKSBERGEN BEELD WIKIPEDIA

Ontvoerd kind en kapitein Kidd

Een Duits meisje, in Amerika door indianen ontvoerd, en een nieuwslezer *avant la lettre* uit Texas vormen de hoofdpersonen in de historische roman *Vaste grond* van dichtster en auteur Paulette Jiles.

In de winter van 1870 komt kapitein Jefferson Kyle Kidd (71) aan in het stadje Wichita Falls, in het noorden van Texas. Daar grenst de staat aan het gebied waar de oorspronkelijke Amerikaanse bevolking, de indianen, moeten wonen van de blanke overheersers. Kapitein Kidd verdient zijn brood met het voorlezen van krantenberichten uit de hele wereld. Op die manier horen de bewoners van geïsoleerde stadjes – van wie velen niet kunnen lezen of schrijven – wat er in de rest van de wereld gebeurt. In Wichita Falls krijgt hij het verzoek om een probleempje op te lossen. Een van oorsprong Duits meisje uit San Antonio is toen ze zes jaar oud was, ontvoerd door de Kiowa-indianen. Haar ouders zijn bij de overval vermoord. Het kind is inmiddels bevrijd en moet teruggebracht worden naar haar familie. Of Jefferson Kidd dat kan regelen. Met enige tegenzin gaat de bejaarde kapitein in op het verzoek en hij neemt de nu tienjarige Johanna mee naar San Antonio, vierhonderd kilometer verderop. Probleem is dat het meisje zich nu een echte Kiowa voelt. Aan haar uitgestreken gezicht is niets te lezen en ze probeert bij elke gelegenheid die zich voordoet, terug te keren naar haar

Paulette Jiles

stam. Bovendien heeft ze geen kaas gegeten van ‘geciviliseerde’ zaken als Engels spreken, jurken dragen en bestek gebruiken, en dat gaat onderweg problemen opleveren. Nog afgezien van de gevaren die hun pad kruisen. Bandieten en Comanche-krijgers vormen een serieuze bedreiging voor het wonderlijke tweetal. En de

natuur: kou, storm, regen, sneeuw, modder en gezwollen rivieren.

ontroerend

Deze roman van Paulette Jiles is onder andere gebaseerd op het leven van Caesar Adolphus Kidd, die werkelijk als nieuwslezer rond 1870 door Noord-Texas is getrokken. Ook ontvoeringen door indianen van kolonistenkinderen in deze tijd berusten op waarheid en hadden een immense invloed op de gekidnapte jongens en meisjes. ‘Deze kinderen pasten zich kennelijk in alle opzichten aan de indianen aan’, schrijft Jiles in haar nawoord. ‘Weer terug in hun oorspronkelijke omgeving konden ze maar met moeite wennen. Ze bleven ernaar verlangen om terug te keren naar de indianenstam die hen had opgenomen, zelfs als ze daar nog geen jaar hadden doorgebracht. Dit geldt voor kinderen van Engelse, Duitse en Mexicaanse afkomst.’

Rond beide hoofdpersonen in *Vaste grond*, de krantenvoorlezer en het ontvoerde kind, heeft de auteur een prachtig, vaak ontroerend verhaal geschreven. Beeldend beschrijft ze de reis van de kapitein en Johanna richting San Antonio, en ronduit poëtisch zijn de natuurbeschrijvingen. Het is prettig als de lezer enige kennis heeft van de Amerikaanse geschiedenis, want niet alle historische feiten en gebeurtenissen worden uitgebreid voorgekauwd. Dat neemt niet weg dat ook iemand die daarvan niet zo goed op de hoogte is, van de roman zal genieten. Het gaat uiteindelijk om de mensen en hun gevoelens. ■

over de auteur

Paulette Jiles is geboren op 4 april 1943 in Salem, Missouri (VS). Ze is een gevierd dichtster en auteur, en heeft jaren in Canada gewerkt ten behoeve van de inheemse (indiaanse) bevolking. Sinds 2004 woont ze op een ranch in de buurt van San Antonio, Texas. Ze heeft drie stiefkinderen en zes kleinkinderen.

Vaste grond

PAULETTE JILES (VERT. JETTY HUISMAN). UITG. MOZAÏEK, UTRECHT 2018. 224 BLZ. € 19,99

RECENSIES

MARIANNE HOKSBERGEN

Vespasianus IX Keizer van Rome

ROBERT FABBRI (VERT. JOOST ZWART). KARAKTER UITGEVERS, UITHOORN 2019. 349 BLZ. € 19,99

Met dit negende deel komt een einde aan de voortreffelijke serie van Robert Fabbri over het leven van Titus Flavius Vespasianus, eens keizer van Rome. In mei van het jaar 67 is generaal Vespasianus in Galilea. Keizer Nero heeft hem opdracht gegeven de opstandige Joden definitief tot de orde te roepen. Aan dat bevel geeft hij met verve gehoor, te beginnen met het beleg van het strategisch gelegen stadje Jotapata. Daar maakt hij kennis met de fanatieke Joodse opstandeling Josef ben Matthias. De strijd om Jotapata moet de opmaat worden voor de vernietiging van de Joodse hoofdstad, Jeruzalem. Vespasianus weet niet dat keizer Nero intussen zelfmoord heeft gepleegd en dat Rome verscheurd wordt door de strijd om de macht, er woedt een complete burgeroorlog. De gevolgen die dat heeft voor de generaal en hoe hij het brengt tot negende

keizer van Rome, beschrijft Fabbri uiterst boeiend. Zijn bronnen zijn de geschriften van Tacitus, Suetonius, Cassius Dio en Flavius Josephus, aangevuld met zijn eigen rijke fantasie. Een roman voor liefhebbers van de Romeinse geschiedenis die niet schrikken van bloederige veldslagen en executies, ingewikkelde politieke machinaties en ruig soldatenjargon.

De Vos

FREDERICK FORSYTH (VERT. GUUS VAN DER MADE). A.W. BRUNA UITGEVERS, AMSTERDAM 2019. 311 BLZ. € 20,99

De kopstukken van de Amerikaan-

se National Security Agency (NSA) krijgen de schrik van hun leven als de beveiliging van hun databank, de geheimste in de VS, is gehackt. Dat zou onmogelijk moeten zijn en de vraag is wie dit voor elkaar heeft gekregen, en met welke bedoeling. De dader blijkt een 18-jarige Britse scholier te zijn met het syndroom van Asperger. Intensief geheim overleg tussen de VS en het Verenigd Koninkrijk leidt ertoe dat de jongen niet wordt uitgeleverd aan Amerika, maar wordt ingezet in het wereldwijde spionage-schaakspel. Dit onder leiding van de voormalige adjunct-chef van de Britse Secret Intelligence Service (SIS), Sir Adrian Weston. Hij

Het laatste geschenk van Paulina Hoffmann

CARMEN ROMERO DORR (VERT. FENNIE STEENHUIS). UITG. AMBO|ANTHOS, AMSTERDAM 2019. 326 BLZ. € 21,99

Alicia heeft een puinhoop van haar leven gemaakt. Als ook nog haar oma Paulina overlijdt, het enige baken in haar woelige zee, is ze ongelukkiger dan ooit. Oma heeft haar echter iets bijzonders nagelaten, een appartement in Berlijn waarvan niemand enig idee had dat ze het bezat. Alicia, die in Madrid woont, besluit er maar eens naartoe te gaan, op zoek naar de oplossing van het mysterie. Via hoofdstukken die spelen in het heden en in het Duitsland van Adolf Hitler, ontvouwt zich het leven van Paulina, een bijzondere, sterke vrouw die getekend was door verlies en een akelig geheim meedroeg. Een volstrekt wereldse roman, waarin de hoofdpersonen doen wat ze willen, ook op seksueel gebied. De kerk speelt uitsluitend een rol als er getrouwd moet worden. ■

AUKE VAN EIJSDEN
BEELD AFPmeer
weten

Gavrilo Princip

Door ongelofelijk veel geluk kon Gavrilo Princip de aartshertog van Oostenrijk neerschieten, in 1914. Het bleek geen geluk, maar enorm veel pech, want de moord was het begin van de Eerste Wereldoorlog.

Gavrilo Princip werd in 1894 geboren in Bosnië. Na zijn jeugd wilde hij zich aansluiten bij het Servische leger, maar een majoor zei tegen hem dat hij te klein was om soldaat te kunnen zijn. Princip was daar boos om en wilde laten zien dat hij echt wel iets kon. Hij sloot zich daarom aan bij de Zwarte Hand. Dat was niet de bende van Pietje Bell, maar een Servische organisatie. Op 28 juni 1914 werd er hoog bezoek verwacht in de Bosnische hoofdstad Sarajevo. De aartshertog van Oostenrijk, Frans Ferdinand, kwam op bezoek, samen met zijn vrouw. Gavrilo Princip had een hekel aan Frans Ferdinand, omdat die Bosnië bezette, het land waar Princip geboren was.

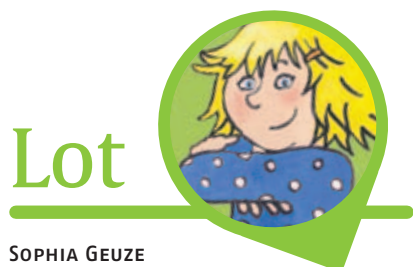
Daarom ging hij met andere leden van de Zwarte Hand naar Sarajevo. Toen de aartshertog door de straten reed, gooide Gavrilo Princip een handgranaat naar de auto. Die belandde echter onder een andere auto, waarin officieren zaten. Princip vluchtte weg uit de menigte. Toen gebeurde er iets toevalligs: de aartshertog wilde diezelfde dag nog een bezoek brengen aan zijn gewonde officieren in het ziekenhuis. Op de

weg ernaartoe stond zijn auto stil bij een winkel waar net Gavrilo Princip uit kwam lopen. Die liet deze kans niet lopen, sprong op de auto en schoot Frans Ferdinand en zijn vrouw dood. Oostenrijk-Hongarije was woedend op Servië. Er ontstond een fikse ruzie tussen beide landen: het begin van de Eerste Wereldoorlog. Gavrilo Princip werd gevangengenomen en overleed in 1918.

lach van
de dag

Tekenleraar: 'Waarom heb je niets getekend?'
Leerling: 'Dat heb ik wel, dit is een grazende koe.'
Leraar: 'Waar is het gras dan?'
Leerling: 'Dat heeft de koe opgegeten.'
Leraar: 'Maar ik zie geen koe!'
Leerling: 'Denkt u soms dat een koe in de wei blijft staan als het gras op is?'

Ken jij ook een goede mop?
E-mail 'm naar leven@nd.nl en zet in het onderwerp 'mop'.

Uit eten

Lot gaat vandaag met papa, mama en Lex uit eten. 'Gaan we naar het pannenkoekenrestaurant?' vraagt Lot. 'Nee', vertelt mama. 'We gaan uit eten in de kerk.' Lot gelooft het niet. Hoe kunnen ze nu in de kerk eten? Daar staan altijd allemaal stoelen op een rij. En wie kookt er dan? 'Toch is het zo', vertelt mama. Een keer in de maand wordt er gekookt voor iedereen die zin heeft om mee te eten. Je hoeft je alleen op te geven en dan kun je zo aanschuiven. 'Wat staat er op de menukaart?' wil Lex weten. 'Er is geen menukaart. We eten wat de pot schaft', zegt mama. 'En wat als de pot iets vies schaft?' vraagt Lex. Lot snapt niet waar Lex en mama het over hebben. 'Wat is dat met de pot schaft?' wil ze weten. 'Dat je niet kunt kiezen wat je eet. Je moet eten wat de kok maakt', legt Lex uit. Lot weet niet of ze nu nog wel zoveel zin heeft om uit eten te gaan. Straks moeten ze iets vies eten. 'Ze houden echt wel rekening met de kinderen hoor', stelt mama haar gerust. 'Ja, want kinderen zijn in de kerk heel belangrijk', zegt Lex.

huis
van
belle

ADIËLLA BEELD ISTOCK

Heb je moeite met kiezen? Vijf tips!

Doe ik dit shirt aan met een vestje, of is dat toch net te koud en is een sweater beter? Ga ik voor een paardenstaart of laat ik mijn haar lekker los? Dit zijn maar een paar van de vragen die ik mezelf elke ochtend stel. Als zelfs deze onbenullige keuzes al zorgen voor een hoop getwijfel, hoe lastig zijn dan de meer levensbepalende keuzes wel niet? Als jij je hier zelf in herkent en wel wat hulp bij het maken van moeilijke keuzes kan gebruiken, heb ik hieronder wat praktische tips voor je.

► VERZAMEL INFORMATIE

Deze tip is handig om als eerste uit te voeren. Je kunt namelijk nooit een verstandige keuze maken als je nog niet genoeg weet over de gevolgen van je keuze. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij het maken van een profiel- of studiekeuze, waarbij je dan naar de decaan of docent kan stappen. In andere gevallen kan even Googelen al genoeg info opleveren.

► GA NIET VOOR GEMAKKELIJK

'Do what is right, not what is easy' – een willekeurige quote op Pinterest. Natuurlijk, soms als je een beetje geluk hebt, is de makkelijkste keus misschien ook wel beste. Maar het moet geen reden zijn. Juist van dingen die een beetje uit je comfortzone liggen, kun je leren. Ook is er de kans dat je later spijt krijgt van een keus uit luiheid/angst voor het uitproberen van iets nieuws.

► HOOFD, HART EN INTUÏTIE

Dit is een heel handige manier om te peilen welk deel van jou welke keuze zou maken. Klinkt een beetje vaag misschien, maar het is zeker het proberen waard! Pak een papier en schrijf onder elkaar de

woorden hoofd, hart en intuïtie. Vervolgens schrijf je daarachter wat je keus zou zijn als je alleen met dit onderdeel rekening zou houden. Vaak heb je namelijk al wel een idee van wat je diep van binnen wil en zo kun je er achterkomen of dat vooral bepaald is door je gevoel, je verstand of toch je onderbuikgevoel. Je moet voor jezelf bepalen welke onderdelen je bij deze keuze het meest doorslaggevend vindt. Zo kun je het bij het kiezen van een sport misschien fijner vinden om je hart te volgen en bij het kopen van een duur item juist je verstand.

► PLUSSEN EN MINNEN

Een gouwe ouwe, maar ik blijf het de beste manier vinden om tot een conclusie te komen. Zorg alleen wel dat je het niet te emotioneel beladen maakt, ik ben bijvoorbeeld heel snel geneigd om extra veel pluspunten op te schrijven bij de optie die op dat moment mijn voorkeur heeft. Als ik dan een dag later opnieuw het lijstje maak, heeft dezelfde optie ineens een heleboel plusjes minder. Kortom, ga vooral uit van feiten en houd eerlijk rekening met minder sterke en sterkere voor- of nadelen. Als je dit doet, kun je bijna met zekerheid zeggen dat de kolom met de meeste voordelen ook echt de beste keus is.

► VRAAG HET GOD

O, wat zou het geweldig zijn als dit net zo makkelijk zou zijn als het klinkt. Maar helaas, we weten allemaal dat we niet – pats boem – een antwoord krijgen. Nou ja, meestal dan. Toch kan God je wel echt helpen met keuzes maken als je je twijfels en vragen bij Hem brengt. Dit puntje is het laatste, maar ook wel het belangrijkste in mijn ogen. God weet namelijk veel meer dan wij en kan toch ook net even wat beter inschatten wat het best is voor ons ;)

De volgende keer dat je tegen een lastig dilemma aanloopt, hoop ik dat je vooruit bent met deze tips. O ja, en als je er echt even niet uitkomt, bedenk dan dat je van niet-helemaal-ideale keuzes ook weer een hoop leert.

►► Dit artikel komt van het meidenblog huisvanbelle.nl. Hier vind je iedere week nieuwe blogs over verschillende onderwerpen, net als in hun meidenmagazine *Belle*.